

Vuosikertomus 2003

LEMMINKÄINEN

Sisältö

Vuosi lyhyesti	1
Lemminkäinen-konserni	2
Lemminkäisen strategia	4
Toimitusjohtajan katsaus	5
Päällystys- ja kiviainesryhmä	6
Rakennusmateriaaliryhmä	10
Lemcon Oy	14
Oy Alfred A. Palmberg Ab	18
Tekmanni Oy	22
Turvallisuus ja ympäristö	26
Tutkimus- ja kehitystoiminta	28
Henkilöstö	30
Hallituksen toimintakertomus tilikaudelta 1.1.2003–31.12.2003	32
Konsernin tuloslaskelma	34
Konsernin tase	35
Konsernin rahoituslaskelma	36
Emoyhtiön tuloslaskelma	37
Emoyhtiön tase	38
Emoyhtiön rahoituslaskelma	39
Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet	40
Tilinpäätöksen liitetiedot	42
Osakkeet ja osuudet	52
Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut	54
Osakkeet ja osakkeenomistajat	56
Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä	59
Tilintarkastuskertomus	59
Emoyhtiön hallitus	60
Lemminkäinen-konsernin johto	61
Lemminkäinen-konsernin hallinto	62
Tietoja osakkeenomistajille	65
Yhteystiedot	66
Lemminkäinen-konserni internetissä	69

Vuosi 2003

Helsinkiä rakentamassa. Lemcon Oy:n ja Oy Alfred A. Palmberg Ab:n nosturit Helsingin Kruununhaassa Kuntien Eläkevakuutuksen ja yliopiston käyttäytymistieteellisen tiedekunnan uudisrakennustyömailla.

Lemminkäisen vakaa kehitys jatkui

Lemminkäinen-konsernin liikevaihto kasvoi 8,2 % ja oli 1 359,0 (1 255,8) milj. euroa. Ulkomaantoiminnan osuus oli 289,3 milj. euroa (249,0) eli 21 % (20) liikevaihdosta. Konsernin tulos ennen veroja oli 41,8 milj. euroa (48,5) ja liikevoitto 48,8 milj. euroa (56,7).

Tilaukanta kasvoi 4,4 % ja oli 593,0 milj. euroa (567,9).

Konsernin toimialoista Päällystys- ja kiviainesryhmän tulos miltei puolittui, kun taas kotimaan talonrakennusta harjoittavan Palmberg-alakonsernin liiketulos lähes kaksinkertaistui. Muiden toimialojen kehitys jatkui vakaana.

Tyydyttävät näkymät

Kansainvälinen talous jatkaa hidasta elpymistään. Suomessa talouskasvun odotetaan elpymisen kuluva vuonna. Rakentaminen jatkuu vakaana, joskin alan sektoreilla kehitys on erisuuntaista. Talonrakentaminen on hitaassa kasvussa asuntojen ja liikerakentamisen kysynnän pysyessä vilkkaana. Sen sijaan teollisuus- ja toimistorakentaminen on edelleen vähäistä. Maa- ja vesirakentamisen sekä korjausrakentamisen näkymät ovat hyvät.

Lemminkäisen lähtökohdat kuluvalle vuodelle ovat markkinatilanteen ja yhtiön hyvän tilaukannan perusteella arvioiden tyydyttävät.

Osinko

Yhtiön hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle osinkoa jaettavaksi 1,50 euroa (3,00) osaketta kohti tilikaudelta 2003.

Keskeiset avainluvut		2003	2002	Muutos, %
Liikevaihto	milj. euroa	1 359	1 256	8
Tulos ennen veroja	milj. euroa	42	49	-14
Sijoitetun pääoman tuotto	%	13,3	17,1	
Omavaraisuusaste	%	34,0	44,9	
Tulos/osake	euroa	1,30	1,73	-25
Osinko/osake	euroa	1,50 ¹⁾	3,00	-50
Bruttoinvestoinnit	milj. euroa	23	49	-53
Tilaukanta	milj. euroa	593	568	4
Henkilöstö keskimäärin		7 167	6 773	6

1) Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

Lemminkäinen-konserni

Lemminkäinen-konserni toimii kaikilla rakentamisen osa-alueilla: maa- ja vesirakentamisessa, talonrakentamisessa, talotekniikassa sekä rakennusmateriaaliteollisuudessa.

Konsernin pääliiketoimialue on Itämeren ympärillä. Lisäksi Lemminkäinen toimii valituilla projektivientimarkkinoilla maailmanlaajuisesti.

Lemminkäinen-konsernin liikevaihto vuonna 2003 oli 1 359,0 milj. euroa, josta ulkomaan toiminnan ja viennin osuus oli 21 %. Konsernin palveluksessa oli keskimäärin 7 167 henkilöä. Vuonna 1910 perustetun Lemminkäisen osake on noteerattu Helsingin Pörssissä vuodesta 1989.

Muut suurimmat konserniyhtiöt

Oka Oy, Kouvola
Rakennustoimisto Palmberg Oy, Tampere
Oy Konte Ab, Vaasa
Lemminkäinen Norge AS, Fjellhamar
Palmberg-Urakoitsijat Oy, Hyvinkää
LMK VEJ A/S, Silkeborg, Tanska
Palmberg TKU Oy, Turku
Savocon Oy, Kuopio
Palmberg-Rakennus Oy, Oulu
AS Talter, Tallinna, Viro
Rekab Entreprenad Ab, Uumaja, Ruotsi
Kvalitetsasfalt i Mellansverige Ab, Sala, Ruotsi
Byggnads Ab Forsström Rakennus Oy, Kokkola
Rakennus-Otava, Jyväskylä
Rakennus A. Taskinen Oy, Joensuu
Lemcon Networks Oy, Helsinki
Omni-Sica Oy, Helsinki
Forssan Betonituote Oy, Forssa
Tielinja Oy, Janakkala

Päällystys- ja kiviainesryhmä

Päällystys- ja kiviainesryhmässä valmistetaan erilaisia asfalttipäällysteitä, kiviaineksia sekä valmisbetonia. Ryhmässä harjoitetaan myös päällystys-, louhintaj- ja murskausurakointia. Lisäksi ryhmällä on ympäristögeoteknisiä tuotteita ja palveluita.

Rakennusmateriaaliryhmä

Rakennusmateriaaliryhmässä valmistetaan ja tuodaan maahan rakennustuotteita sekä harjoitetaan niihin liittyvää urakointia. Keskeisimmät tuoteryhmät ovat bitumiset kateaineet, betoni- ja luonnonkivituotteet sekä urheilupäällysteet.

Lemcon Oy

Lemcon Oy on kansainvälinen projektirakentaja, jonka toiminnasta yli puolet on Suomen ulkopuolella. Kotimaassa yhtiö on keskittynyt vaativiin infra-kohteisiin ja projektinjohtourakointiin. Kansainvälisesti Lemcon toimii Euroopan lisäksi Aasiassa ja Amerikassa.

Oy Alfred A. Palmberg Ab

Palmberg-konsernin liiketoiminta-alue on kotimaan talonrakentaminen. Palmberg harjoittaa uudisrakennus- ja peruskorjauskohteiden kilpailu-urakointia sekä vapaarahoitteisten asuntojen sekä liike- ja teollisuusrakennusten perustajaurakointia.

Tekmanni Oy

Tekmanni Oy toteuttaa talotekniikkaan, kiinteistöhuoltoon, teollisuuteen ja televerkkoihin liittyviä palveluja ja ratkaisuja. Tyypillisiä rakennus- ja ylläpitokohteita ovat liike-, teollisuus- ja julkiset rakennukset sekä asuin- ja kerrostalot. Televerkkotoimintojen kohteina ovat mm. tukiasemat ja kaupunkiverkot.

KONSERNIN RAKENNE

LEMMINKÄINEN OYJ

PÄÄLLYSTYS- JA KIVIAINESRYHMÄ

RAKENNUSMATERIAALIRYHMÄ

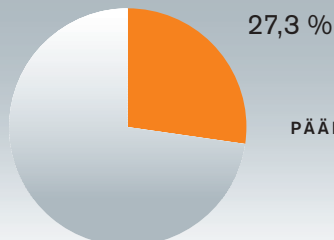
LEMCON OY

OY ALFRED A. PALMBERG AB

TEKMANNI OY

Milj. euroa

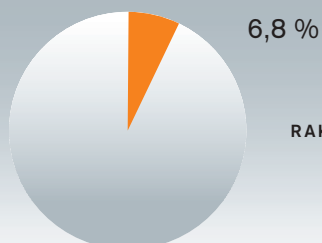
	2003	2002	Muutos, %
Liikevaihto	380,6	359,6	5,8
Liikevoitto	16,9	30,8	-45,1
Nettoinvestoinnit	10,2	19,8	-48,6
Tilaukanta	64,9	63,4	2,4

PÄÄLLYSTYS- JA KIVIAINESRYHMÄ

Milj. euroa

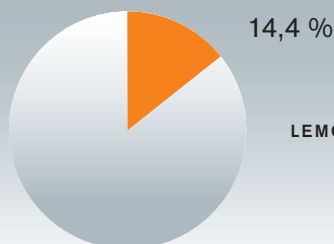
	2003	2002	Muutos, %
Liikevaihto	95,1	90,5	5,1
Liikevoitto	2,8	3,2	-12,5
Nettoinvestoinnit	2,6	8,5	-69,1
Tilaukanta	16,5	15,1	9,3

RAKENNUSMATERIAALIRYHMÄ

Milj. euroa

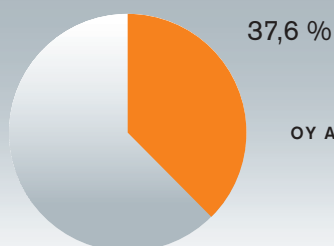
	2003	2002	Muutos, %
Liikevaihto	201,2	193,3	4,1
Liikevoitto	6,4	6,8	-5,9
Nettoinvestoinnit	0,2	1,7	-89,7
Tilaukanta	139,6	152,8	-8,6

LEMCON OY

Milj. euroa

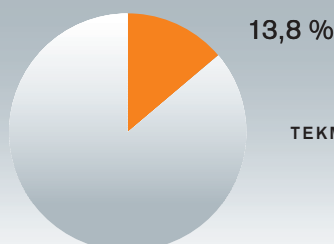
	2003	2002	Muutos, %
Liikevaihto	524,7	442,1	18,7
Liikevoitto	22,0	12,9	70,5
Nettoinvestoinnit	3,4	5,9	-42,4
Tilaukanta	286,8	266,5	7,6

OY ALFRED A. PALMBERG AB

Milj. euroa

	2003	2002	Muutos, %
Liikevaihto	192,3	198,9	-3,3
Liikevoitto	3,6	5,5	-34,5
Nettoinvestoinnit	0,7	3,6	-81,2
Tilaukanta	85,3	70,1	21,7

TEKMANNI OY

Lemminkäisen strategia

Tavoite

Lemminkäisen keskeinen strateginen tavoite on hyvän kannattavuuden ja vakavaraisuuden ylläpitäminen sekä hallittu kasvu nykyisillä liiketoiminta-alueilla. Hyvänä kannattavuutena pidetään 15 %:n tuottoa sijoitetulle pääomalle suhdannekierron aikana keskimäärin ja hyvänä vakavaraisuutena 40 %:n omavaraisuusastetta. Näistä tavoitetasoista on päätetty ennen siirtymistä kansainväliin laskentaperiaatteisiin.

Keinot

Riskien hallinta

Lemminkäisen konsernirakenteen lähtökohtana on toiminnan suuntaaminen suhdannekäyttäytymiseltään toisistaan poikkeaville liiketoiminta-alueille.

Toimimalla maa- ja vesirakennussektorilla tasoitetaan kotimaan talonrakennustoiminnan suhdanneherkkyyden vaikutuksia. Rakennusmateriaaliteollisuuteen ja talotekniikkaan taas kuuluu paljon tuotteita, joiden kysyntä ei ole riippuvainen uudisrakentamisen suhdanteista. Kotimaan uudisrakentamisen suhdannevaihteluita tasapainottavat myös korjausrakentaminen ja toiminta ulkomailla.

Yhtiö keskittyy hankkeisiin, joista sillä on riittävästi kokemusta ja osaamista. Toimintaan sisältyviä riskejä pidetään hallinnassa myös siten, että mikään toteutettavaksi otettava yksittäinen hanke ei kokonsa puolesta voi epäonnistuessaankaan oleellisesti heikentää konsernin tulosta.

Lemminkäinen ylläpitää sellaista valppautta ja reagoitiherkkyttä, että sen kyky markkinatilanteen muutosten edellyttämiin suuntaamis-, kehittämis- ja sopeuttamistoimiin säilyy kaiken aikaa. Tämä varmistetaan mm. tehokkailla johtamis- ja tietojärjestelmillä.

Kilpailukyvyn varmistaminen

Lemminkäinen keskittyy liiketoiminta-alueisiin, joissa markkinat ovat riittävän suuret ja joilla sillä on johtava tai ainakin merkittävä asema. Esimerkkejä ovat päällystystoiminta, jossa yhtiö on Itämeren alueen markkinoilla keskeinen toimija, Palmbergin alueelliset tyyryhtiöt, jotka ovat omilla alueillaan merkittävässä asemassa sekä kattourakointi ja tunnelilouhinta, jotka kuuluvat Suomessa alojensa johtaviin toimijoihin.

Lemminkäinen välttää liiketoiminta-alueita, jotka ovat korostetun työvoimavaltaisia ja joilla alalietulokynnys tai jalostusarvo ovat erityisen matalia.

Lemminkäisen ulkomaantoiminta perustuu erikoisosaamiseen ja etabloitumiseen, joiden kautta saavutetaan merkittävä markkina-asema.

Lemminkäinen parantaa kilpailukykyään ja tuottaa lisäarvoa asiakkaille erikoistuotteilla ja -menetelmillä sekä erikoisosaamisella, joita kehitetään aktiivisesti. Tällaisia ovat mm. erikoisfaltit, pohjavahvistuksen erikoistekniikat, erilaiset louhintatekniikat, rakenteiden jännitysmenetelmät ja projektinjohto-osaaminen.

Lemminkäisen toiminta sisältää vertikaalisia jalostusketjuja ja synnyttää sitä kautta sisäisiä synergiaetuja. Tuotteita valmistetaan sekä omaan käyttöön että ulkopuolisille asiakkaille. Tyypillisiä esimerkkejä ovat Kiviainesyksikön tuotteiden käyttö omassa asfalttiliiketoiminnassa ja valmisbetonituotannossa ja toisaalta niiden myynti muille alan toimijoille tai loppukäyttäjille. Rakennusmateriaaliryhmän tuotteita myydään ulkopuolisille ja käytetään Palmbergin ja Lemconin talonrakennustoiminnassa. Yhtiön eri yksiköiden välillä on myös horisontaalista synergiaa, jonka avulla markkinointi tehostuu ja asiakkaita pystytään palvelemaan paremmin ja monipuolisemmin.

Toimitusjohtajan katsaus

Rakentamisen kysynnän ennustettavuus on viime vuosina ollut hyvä. Sen jälkeen kun tietoliikenne- ja elektroniikkateollisuuden tarpeita tyydyttänyt toimistorakentaminen käytännöllisesti katsoen loppui vuonna 2002, ovat rakentamisen vetureina toimineet asuntotuotanto, liikerakentaminen, korjausrakentaminen ja infrastruktuuri-investoinnit. Rakentamisen kokonaiskysynnän muutokset ovat olleet ja näyttävät myös tänä vuonna olevan lähes merkityksettömiä. Alan sisällä painopisteet ovat kuitenkin siirtyneet ja siirtyvät edelleen.

Suuret infrahankkeet Vuosaaren satama, Kerava–Lahti-oikorata, Olkiluodon ydinvoimala ja E-18:n rakentaminen kauttaaltaan moottoritieksi ovat oloissamme mittavia projekteja. Investointeina ne ovat hyvin perusteltuja ja toteutuessaan osoituksia kansantaloutemme dynaamisuudesta. On mielenkiintoista verrata näiden hankkeiden toteutusmalleja keskenään. Ne vaihtelevat ääripäästä toiseen konsulttivetoisesta urakoiden lähes murusiin palastelusta tällä hetkellä kovin populaariin ns. elinkaarimalliin, jossa vastuu koko projektin rahoituksesta, suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta vuosikymmeniksi sälytetään urakoitsijalle. Suurprojektien rakennuttamisen avainsanoina tulisi pitää urakoiden kokoa ja riskiä. Urakkakoon tulisi olla sellainen, että riittävän moni alan yritys pystyisi siitä kilpailemaan. Riski taas kuuluu sille, joka sen toteutumiseen pystyy omin toimin vaikuttamaan. Se, että ydinvoimaproessin suunnittelusta johtuvat betoniteräsmäärien muutokset tai vaikkapa moottoritien käyttäjien tyytyväisyys kymmenen vuoden kuluttua määriteltäisiin urakoitsijoiden taloudelliseksi riskiksi, johtaisi hankkeen kannalta epäterveeseen spekulointiin.

Lemminkäisen menestys on tietenkin sen liiketoiminta-alueiden menestysten summa

Konsernin päättyneen tilikauden tulos ei yltänyt vuoden 2002 tuloksen tasolle sen paremmin absoluuttisesti kuin suhteellisestiakaan mitattuna. Keskeisin tuloksen heikkeneeseen johtanut tekijä oli asfalttipäällysteiden hintatason merkittävä lasku Pohjoismaissa. Tanskassa kapasiteettiaan lisäsivät yksityiset yritykset. Suomessa ja Norjassa saman tekivät valtiot. Jostain on ilmeisesti löytynyt perusteita sille, että valtiovallan tulee olla merkittävä toimija asfalttiurakoinnissa. En usko, että nyt vallitseva hintataso olisi pidemmällä aikavälillä kovinkaan kestävä.

Kotimaan talonrakentamista harjoittavan alakonserni Oy Alfred A. Palmberg Ab menestyi hyvin sekä kannattavuudella että kasvulla mitattuna. Talonrakentamisen kysyntä painottui vapaarahoitteisiin asuntoihin ja liiketiloihin. Palmbergin tulos osoittaa, että sen valmiudet omalta osaltaan vastata tähän kysyntään ovat hyvät.

Lähes olematon toimistorakentaminen heijastuu edelleen Lemminkäisen rakennusmateriaaliteollisuuden ja talotekniikan kannattavuuteen mm. alentuneena porraselementtien kysyntänä ja suurten uudisrakentamisen talotekniikkaurakoiden vähäisyytenä. Talotekniikassa, jota yhtiön alakonserni Tekmanni Oy harjoittaa, onkin palvelujen tarjontaa ollut nopeassa tahdissa tarpeellista suunnata huoltoon ja kunnossapitoon.

Toimitusjohtaja Juhani Sormaala

Lemminkäisen päättyneen tilikauden operatiivinen kassavirta oli aikaisempia vuosia heikompi. Keskeisin syy tähän oli merkittävästi kasvatettu oma asuntotuotanto, joka asuntojen hyvästä menekistä huolimatta sitoo pääomia. Myös tonttivarantoa on kasvatettu siten, että se turvaa tuotannon jatkuvuuden lähivuosina.

Lemminkäisen näkymät alkaneelle tilikaudelle ovat kohtuullisen hyvät. Suuret infrahankkeet, vakaana jatkuva vapaarahoitteisten asuntojen kysyntä ja talotekniikka-alan asiakkaiden kasvava huolto- ja kunnossapitopalveluiden tarve ovat esimerkkejä tekijöistä, jotka luovat Lemminkäisen eri liiketoiminta-alueille hyvät mahdollisuudet osoittaa kilpailukykyä ja palvella asiakkaitaan.

Haluan kiittää henkilöstöä hyvin tehdystä työstä ja muita sidosryhmiä yhteistyöstä ja luottamuksesta.

Päällystys- ja kiviainesryhmä

Lemminkäisen Päällystys- ja kiviainesryhmä tekee asfaltointitöitä, teiden rakenteenparannustöitä ja tiemerkinöitä, harjoittaa siltojen vedeneristystöitä ja jysii päällysteitä. Ryhmä on merkittävä kiviainesten ja valmisbetonin valmistaja sekä louhintaurakoitsija. Ryhmällä on myös ympäristögeoteknisiä tuotteita ja palveluita.

Avainluvut

Milj. euroa	2003	2002
Liikevaihto	380,6	359,6
Liiketulos	16,9	30,8
Nettoinvestoinnit	10,2	19,8
Henkilöstö	2 283	2 112

Ryhmän liikevaihto toiminta-alueittain

Milj. euroa	2003	2002
Päällystystoiminta ja tiemerkinnet	319,3	305,1
Kiviainestoitinta ja valmisbetoni	71,1	62,3
Sisäinen laskutus	-9,8	-7,8
Yhteensä	380,6	359,6

Johtaja
DI Ari Junttila

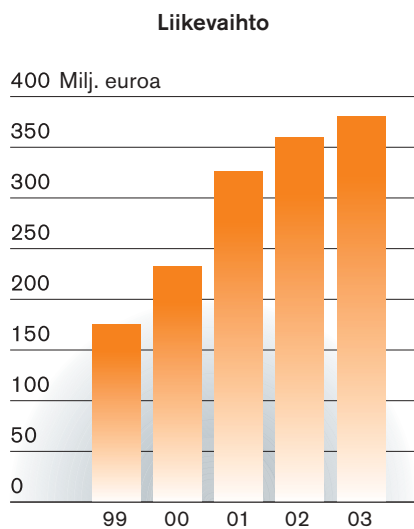
Päällystystöiden hintakilpailu oli vuonna 2003 kovaa kaikissa Pohjoismaissa. Urakahinnat laskivat valtion töissä ja kannattavuus heikkeni myös useissa kunnissa ja kaupungeissa. Ryhmän kiviainesten valmistuskapasiteetti oli koko työkauden täydessä käytössä, ja vuodelle 2004 ennustetaan myös vahvaa työkantaa.

Ryhmän liikevaihto kasvoi 5,8 % ja oli 380,6 milj. euroa (359,6). Kotimaassa liikevaihto kasvoi 7,8 % ja ulkomailla 2,9 %. Voimakkainta kasvu oli kotimaan kiviaineliiketoiminnassa sekä päällystysurakoinnissa Venäjällä ja Baltian maissa.

Ryhmän liiketulos laski ja oli 16,9 milj. euroa (30,8). Henkilöstömäärä tilikaudella oli keskimäärin 2 283 (2 112).

Kiviainesten käyttö lisääntyi vuoden 2003 aikana suurten infrahankkeiden ansiosta. Lemminkäisen murskausyksikkö Espoon Ämmäsuolla.

Päällystystoiminta ja tiemerkinät

Asfalttimassoja valmistettiin työkaudella 4,8 milj. tonnia (4,5), joista kotimaassa 2,6 (2,4) ja ulkomailla 2,2 milj. tonnia (2,1). Tuotantomäärien kasvu johtui alhaisen hintatason aiheuttamasta kokonaismarkkinan kasvusta. Tuotantolaitoksia oli työkauden aikana käytössä yhteensä 91.

Päällystysyksikön liikevaihto oli 316,4 milj. euroa (299,6), josta viennin osuus oli 44,4 % (46,6).

Tiehallinnon päällystysurakoiden hinnat laskivat kauden edetessä. Alhaiset yksikköhinnat antoivat tiehallinnolle mahdollisuuden teettää suunniteltua

enemmän tiekilometrejä, jolloin tuotetut asfalttitonnimäärät kasvoivat. Kuntien ja yksityisten asiakkaiden työmäärät säilyivät lähes edellisvuoden tasolla. Kotimaassa uusittiin Porin ja Huittisten kiinteät asfalttiasemat sekä kaksi siirrettävää asemaa.

Merkittävimpiä kotimaan työkohteita olivat Uudenmaan, Turun, Hämeen ja Lapin tiepiireille tehdyt päällystysurakat, Oulun kaatopaikan rakentaminen sekä Yhteisten Kuljetusten terminaalikentän päällystystyöt Oulussa.

Päällystysyksikön työmäärät kasvoivat eniten Venäjällä, osittain Pietarin

Förden lentokenttää päällystetään Norjan länsirannikolla, Bergenin pohjoispuolella.

kaupungin 300-vuotisjuhlien ansiosta. Venäjällä jatkettiin Länsi-Siperian lentokenttätöitä, ja työkaudella valmistuivat Surgutin lentokentän asfaltoinnit. Norjassa ja Tanskassa volyymit ja markkinaosuus kasvoivat hieman tiukasta kilpailutilanteesta huolimatta. Liettuassa ja Latviassa työmäärät kasvoivat ja kannattavuus parani hienokseltaan, Virossa sitä vastoin eräiden suurten hankkeiden siirtyminen kaudelle 2004 laski tuotantomääriä. Vuodenvaihteessa hankittiin NCC Roads Holding AB:lta 49,8 % virolaisesta AS Talter -tienrakennusyhtiöstä. Kaupan jälkeen Lemminkäinen omistaa 99,4 % Talterin osakekannasta.

Ulkomailla olevista tuotantolaitoksista uusittiin Tanskassa Alsini, Liettuassa Vilnan ja Norjassa Bergenin sekä Elverumin asfalttiasemat.

Päällystysyksikön henkilömäärä oli tilikaudella 1 833 (1 668). Yksikönjohtajana toimii DI Ari Junntila.

Tiemerkintöjä urakoivan Tielinja Oy:n liikevaihto oli 5,2 milj. euroa (5,5). Tiehallinnon urakoiden hintatason lasku toteutui myös tiemerkinnoissa. Merkittävimmät työkohteet olivat Hämeen, Turun, Uudenmaan ja Keski-Suomen tiepiirien tiemerkinnot. Työkauden aikana tehtiin myös Ruotsin Pohjoisen tiepiirin merkinnät. Viennin osuus liikevaihdosta oli 25 % (18). Tielinja Oy:n toimitusjohtaja on ins. Harri Linnakoski.

Tielinja Oy teki tiemerkinnot Ruotsin pohjoiselle tiepiirille.

Kiviaines- ja valmisbetoniliiketoiminta

Kiviainesten käyttö ja siihen liittyvien palveluiden kysyntä lisääntyi tilikauden aikana, joskin paikkakuntakohtaiset erot olivat suuria. Talonrakentamiseen käytetyt kiviainemäärät pienenevät edelleen, mutta suurten, pääasiassa Etelä-Suomeen keskittyneiden infrahankkeiden ansiosta kokonaiskysyntä oli edellistä vuotta suurempi.

Kiviaineksia jalostettiin 14,6 milj. tonnia (13,9) ja kiviainestoiminnan liikevaihto oli 65,3 milj. euroa (56,3). Henkilöstömäärä oli keskimäärin 291 (289).

Vuoden merkittävimpiä työkohteita olivat Ämmässuon kaatopaikan laajennusurakka Espoossa sekä ensimmäisen laatuluokan päällystekiviainesten toimitukset eri puolille Suomea.

Kiviainesyksikön johtajana toimii ins. Juhani Inananen.

Valmisbetonitoimintaa harjoittavan Forssan Betonituote Oy:n liikevaihto ja tulos eivät saavuttaneet asetettuja tavoitteita. Vuoden merkittävimmät hankkeet olivat valmisbetonitoimitusten aloittaminen Vaasan talousalueella ja Tampereen seudulla toimivan Valmisbetonitehdas Betmix Oy:n koko osakekannan ostaminen.

Forssan Betonituotteen liikevaihto oli 6,6 milj. euroa (6,0). Henkilöstömäärä oli keskimäärin 27 (27). Forssan Betonituote Oy:n toimitusjohtajana toimii ins. Antti Hujanen.

Keskuslaboratorio

Tuusulassa sijaitseva Keskuslaboratorio teki konsernin eri yhtiöille ja yksiköille kehitystyötä, testauksia ja tuotti niille teknisiä palveluja. Pääosa laboratorion kehityshankkeista liittyy asfalttitekologiaan ja kattotuotteisiin. Tiukentuvat ympäristövaatimukset ja elinkaariajattelu ovat edellyttäneet uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämistä. Infra-alan uudet hankintamenettelyt ovat lisäksi vaatineet paneutumista päällysterakenteiden ja materiaalien suunnitteluun. Alan testaustoiminta on samalla lisääntynyt.

Keskuslaboratorion henkilömäärä oli keskimäärin 14 (14) henkilöä. Tutkimusjohtajana toimii DI Lars Forstén.

Tulevaisuudennäkymät

Kotimaan päällystysalan lisääntynyt tuotantokapasiteetti ja markkinaosuuskilpailu ovat laskeneet hintatasoa varsinkin tiehallinnon urakoissa ja suurimmissa kaupungeissa. Lähitulevaisuudessa valtiolta ei ole odotettavissa merkittäviä lisäpanostuksia tiestön kunnan parantamiseksi. Lisäksi kuntien heikentyvä talous vähentäne katujen kunnostukseen käytettäviä määrärahoja. Kilpailutilanne on kaikissa Pohjoismaissa hyvin samankaltainen. Venäjällä ja Baltian maissa päällystystoiminnan kehitys on ollut myönteistä ja näkymät näissä maissa ovat jatkossakin hyvät.

Kiviainesliiketoiminnassa lähitulevaisuuden näkymät ovat hyvät. Suuret yhdyskuntarakentamisen hankkeet ylläpitävät kiviainesten kysynnän lähivuosina hyvällä tasolla ja tulevat lisäämään myös valmisbetonin kulutusta.

Kotimaan maarakennus- ja päällystysalalla suurinta epävarmuutta aiheuttaa edelleen tieliikelaitoksen ekspansiivinen toiminta.

Valuasfalttia käytetään vaativissa erikoiskohteissa kuten siltöjen vedeneristyksessä.

Rakennusmateriaaliryhmä

Lemminkäisen Rakennusmateriaaliryhmä valmistaa, myy ja urakoi betonisia ympäristötuotteita, porraselementtejä, mosaiikkilaattoja ja bitumisia katemateriaaleja sekä niihin liittyviä tuotteita ja tarvikkeita. Lisäksi ryhmä valmistaa, tuo maahan ja välittää sekä kattamiseen että ympäristö- ja urheilurakentamiseen liittyviä erikoistuotteita tenniskenttäpäällysteistä urheilukatsomoihin. Lemminkäisen valmistamiin ja maahantuomiin tuotteisiin liittyy myös suunnittelu- ja asennuspalveluja.

Avainluvut

Milj. euroa	2003	2002
Liikevaihto	95,1	90,5
Liiketulos	2,8	3,2
Nettoinvestoinnit	2,6	8,5
Henkilöstö	639	634

Ryhmän liikevaihto toiminta-alueittain

Milj. euroa	2003	2002
Kattoteollisuus ja -urakointi	54,2	55,8
Betonituotteet ja ympäristörak.	32,7	26,8
Urheilupäällysteet	8,2	7,9
Yhteensä	95,1	90,5

Johtaja
RI Erkki Lönnrot

Rakennusmateriaaliryhmän liikevaihto kasvoi 95,1 milj. euroon (90,5). Ryhmän liike-tulos ei saavuttanut sille asetettuja tavoitteita, vaan jäi 2,8 milj. euroon (3,2). Rakennusmateriaaliryhmän keskimääräinen henkilöstömäärä pysyi edellisvuoden tasolla ja oli 639 henkeä (634), josta toimihenkilöitä oli 179 ja työntekijöitä 460.

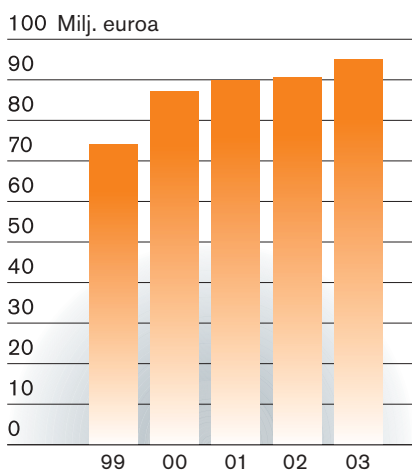
Kapasiteetin käyttöaste oli sekä urakoinnissa että tuotannossa koko vuoden korkea, ja toimitusten kausiluonteisuudes-

ta johtuen joidenkin erikoistuotteiden toimitusaika saattoi venyä normaalia pidemmäksi. Varsinkin ympäristörakentamisen sekä tiilikattourakoinnin henkilöstö oli täystyöllistetty lähes koko työkauden. Espoon Leppävaaran liikekeskuksen ykkösvaiheen aliorakointityöt saatiin valmiiksi, ja kakkosvaiheen työt käynnistyivät syksyllä. Kaikki Rakennusmateriaaliryhmän yksiköt osallistuivat hankkeeseen.

Uusi kattolaatan leikkuulinja otettiin käyttöön Lohjan bitumikatetehtaalla.

Liikevaihto

Rakennusmateriaaliryhmän tuotantolaitokset sijaitsevat Tuusulassa, Lohjalla, Orimattilassa, Viitasaarella ja Tampereella. Tamperelainen Soraseula Oy, joka hankittiin Lemminkäisen omistukseen vuoden 2002 lopulla, liitettiin Betonituoteyksikön toimintaan ja fuusioitiin emoyhtiöön vuoden 2003 lopussa.

Rakennusmateriaaliryhmän kaikkien yksiköiden laatu järjestelmät päivitettiin ja sertifioitiin uuden ISO-standardin mukaisiksi. Toimintajärjestelmien kehittämistä jatkettiin sertifioimalla myös ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmät pääosin. Koulutuksessa keskityttiin lisäksi ammattitukintoihin sekä työturvallisuuden parantamiseen.

Vesikatto- ja vedeneristystuotteet sekä kattourakointi

Lemminkäisen Kattoyksiköllä on Suomessa 15 toimipistettä. Nämä huolehtivat sekä materiaalityyöstä että kattourakoinnista alueellaan. Ulkomaan toimipisteet ovat Tallinnassa ja Varsovassa, ja Venäjällä harjoittaa kattourakointia tytäryhtiö ZAO Lemruf.

Lohjan bitumikatetehtaan tuotantokapasiteetti oli päättäneellä tilikaudella lähes täydessä käytössä. Tilikauden merkittävin investointi oli uusi kattolaatan leikkuulinja, jonka asennustyöt saatiin valmiiksi helmikuussa. Linjan tuotanto käynnistyi maaliskuussa. Kattolaattalinja on toiminut hyvin ja laatuongelmat

ovat vähentyneet minimiin. Leikkuulinjan uusimistyön yhteydessä parannettiin myös tehtaan työturvallisuuslaitteita sekä lämmitysjärjestelmiä.

Bitumisten katemateriaalien markkinat ja myös omat materiaalitöimitukset kotimaassa pysyivät edellisvuoden tasolla. Bitumikermien ja -laattojen vientitöimitukset sen sijaan vähenivät myönteisistä odotuksista huolimatta. Myös hintataso laski vuoden lopulla.

Kattourakoinnin vuoden teemana oli asiakaspalvelun parantaminen, ja tästä aiheesta järjestettiin koko henkilöstölle laaja koulutus vuoden alkupuoliskolla. Samassa yhteydessä aloitettiin jatkuva asiakaslautejärjestelmä, jonka seuranta tapahtuu sekä piirikonttori- että asiakaskohtaisesti. Kattourakoinnin isot urakkakohteet pääkaupunkiseudulla jatkuivat koko vuoden, ja mm. Leppävaaran liikekeskuksen kakosvaiheen vedeneristysurakka jatkuu vielä vuoden 2004 loppuun. Muita merkittäviä urakkakohteita olivat Merihaan kävelykannen vedeneristäminen Helsingissä, Ikean myymälän kattotyöt Vantaalla, Kehä III:n siltaeristysurakka Tikkurilassa, Citymarketin katto Turussa, valtion virastotalon vedeneristystyö Raisiossa ja Kiitoauto Oy:n kattourakka Kuopiossa. Ulkomaankohteista merkittävin oli Stora Enson aaltopahvitehtaan katto Venäjän Arzamasissa.

Kullo Golfille Sipoossa urakoitiin mittavat kiviasennukset sekä golfkentän kastelujärjestelmät.

Kattotiiliurakoinnissa urakointimäärät kasvoivat lähinnä pääkaupunkiseudulla ja Tampereella. Merkittävistä urakkakohteista jatkuivat edelleen Lidl-ketjun myymälöiden tiilikattotyöt eri puolilla Suomea. Myös rivitalojen tiilikattourakat lisääntyivät noin 10 %. Bitumikattourakoinnissa vuonna 2002 alkanut kireä kilpailutilanne jatkui edelleen, eikä tavoiteltua kannattavuustasoa saavutettu.

Kattoyksikön liikevaihto oli 54,2 milj. euroa (55,8) ja henkilöstömäärä keskimäärin 383 (385). Yksikön johtajana toimii RI Erkki Lönnrot.

Betoni- ja luonnonkivituotteet sekä ympäristörakentaminen

Porraselementtien kysyntä pysyi vuoden 2002 tasolla. Betonituoteyksikkö aloitti Kampin liikekeskukseen tulevien portaiden toimitukset Helsingissä. Leppävaaran Sellon toimitukset jatkuivat toisen vaiheen porrastilauksen ansiosta.

Ympäristörakentaminen pysyi lähes samalla tasolla kuin vuonna 2002. Vuoden ympäristörakenteeksi valittiin Lemminkäisen rakentama Marskin patsaan ympäristö Mikkelissä. Muita merkittäviä kohteita olivat Meri-Rastilan tori Helsingissä, Plantagen-puutarhamyymälä Raisiossa, Arken-kortteli Turussa sekä Nokian tori. Viimeksi mainittu oli Tampereelle perustetun uuden piirikonttorin ensimmäisiä urakoita.

Vuoden 2002 lopulla hankitun tamperelaisen Soraseula Oy:n toiminta liitettiin Betonituoteyksikköön. Soraseulan valmistamia ympäristöbetonituotteita toimitettiin Pirkanmaan lisäksi myös muualle Suomeen. Ympäristötuotteiden ohella Soraseula valmistaa kevytsoraharkkoja lähinnä Pirkanmaan alueelle.

Betonituoteyksikön liikevaihto oli 32,7 milj. euroa (26,8) ja henkilöstömäärä keskimäärin 203 (194). Yksikön johtajana toimii DI Juhani Uljas.

Lemminkäisen Betonituoteyksikkö on tuonut markkinoille uusia betonisia "skeittiratoja". Ne ovat perinteisiä ratoja kestävämpiä ja myös käytössä hiljaisempia.

Omni-Sica Oy urakoi uudet kenttäpinnoitteet mm. Finnair Stadiumille ja Pallokentälle Helsingissä. Kuluvana vuonna yhtiö saneeraa Olympiastadionin juoksuradat, suorituspaikat ja keskikentän.

Urheilurakentaminen

Omni-Sica Oy on Suomen johtavia urheilupäällysteiden toimittajia sekä urakoitsijoita. Yhtiö tuo maahan, urakoi sekä myy urheiluun ja liikuntaan liittyvien pinnoitteiden lisäksi katsomoita, kastelujärjestelmiä, aitoja ja polyuretaanivedeneristeitä.

Suomessa on jo usean vuoden ajan kasvavassa määrin investoitu urheiluun ja liikuntaan tarkoitettujen uusien suorituspaikkojen rakentamiseen ja vanhojen korjaamiseen, ja työ jatkuu edelleen. Lukuisat maassamme järjestetyt arvokisat ovat edesauttaneet näiden investointipäätösten syntymistä.

Omni-Sican urakointikapasiteetti oli täydessä käytössä huolimatta koko ajan kiristyneestä kilpailusta. Päättyneellä tilikaudella osuuttaan lisäsivät eniten ympäristörakentaminen sekä polyuretaanivedeneristykset. Merkittävimpiä kohteita olivat Masa Yardsin Turun telakalla Mariner of Seas -loistoristeilijään urakoidut kansipinnoitteet sekä auditorio-jäähallin siirtokatsomot. Helsingin Finnair Stadiumille asennettiin kansainväliset normit täyttävä Mondo-tekonurmi, jolla pelattiin alle 17-vuotiaitten jalkapallon MM-kisat. Urheilukentistä saneerattiin mm. Noormarkun, Viialan ja Tornion yleisurheilukentät. Kastelujärjestelmiä asennettiin useille golfkentille, esim. Kullooseen. Polyuretaanivedeneristyksissä merkittävin yksittäinen työ oli Helsingin Merihaan kävelykannen massaeristysurakka.

Urheilurakentamisen odotetaan jatkuvan vilkkaana myös tänä vuonna. Merkittävin Omni-Sican työ on Helsingin Olympiastadionin juoksuratojen, suorituspaikkojen ja keskikentän saneeraaminen yleisurheilun vuoden 2005 MM-kisoja varten.

Omni-Sica Oy:n liikevaihto oli 8,2 milj. euroa (7,9) ja henkilöstömäärä keskimäärin 31 (35). Yhtiön toimitusjohtajana toimii yo-merkonomi Pekka Peho.

Ryhmän näkymät alkavalle työkaudelle

Rakentamisen suhdanteiden on ennakoitu pysyvän vuoden 2003 tasolla, ja myös Rakennusmateriaaliryhmän näkymät ovat edellisen vuoden kaltaiset. Tuote- ja aluekohtaiset erot lisääntyvät edelleen ja vaikuttavat siten rakennusmateriaalien tuotantomääriin sekä urakointitoimintaan alueellisesti.

Liike- ja toimistorakentamisen vo-lyymien arvioitu pieneneminen supistaa porrastuotantoa ja kattourakointia, ja kuntien edelleen kiristynvä rahatilanne heikentää ympäristötuotteiden ja ympäristöurakoinnin kysyntää. Kilpailun olettaankin kiristyvän näissä tuoteryhmissä. Myönteisenä seikkana voidaan nähdä korjausrakentamisen ja rivitalotuotannon lisääntyminen. Materiaaliviennissä odotukset ovat myönteisemmät kuin syksyllä arvioitiin.

Erityistä huomiota kuluvalle tilikaudella kiinnitetään työturvallisuuden kehittämiseen.

Kattotiilien urakointimäärät kasvoivat v. 2003. Tiilikate on suosittu mm. rivitaloissa.

Lemcon Oy

Vuoden 2003 alusta Rakennus Oy Lemminkäinen muutti toiminimensä Lemcon Oy:ksi. Yhtiö on ollut kansainvälinen projektirakentaja yli 30 vuotta ja toiminut viidessä maanosassa. Lemconin kansainvälisen liiketoiminnan painopiste on edelleen Euroopassa, mutta yhtiöllä on merkittävää toimintaa myös Aasiassa ja Amerikassa. Kotimaassa Lemcon on tunnettu infrarakentaja ja projektinjohtourakoitsija.

Avainluvut

Milj. euroa	2003	2002
Liikevaihto	201,2	193,3
Liiketulos	6,4	6,8
Nettoinvestoinnit	0,2	1,7
Henkilöstömäärä	559	510

Liikevaihto toiminta-alueittain

Milj. euroa	2003	2002
Infra	86,1	83,2
Projektinjohto	90,2	91,2
Televerkkorakentaminen	24,9	18,9
Yhteensä	201,2	193,3

Toimitusjohtaja
DI Matti A. Mantere

Vuosi 2003 oli Lemcon Oy:lle hyvä. Yhtiön liikevaihto oli 201,2 milj. euroa (193,3) ja liike-tulos 6,4 milj. euroa (6,8). Yhtiön henkilöstön määrä oli keskimäärin 559 (510), joista toimihenkilöitä oli 386 (317).

Insinöörirakentaminen

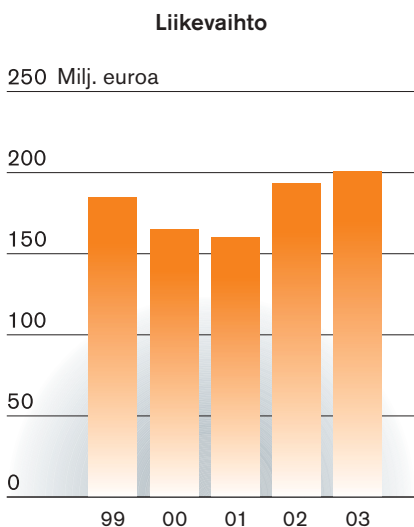
Yhtiön nimenmuutoksen yhteydessä entisen Insinöörirakennusyksikön nimi muu-

tettiin Lemcon Infraksi. Infran liikevaihto kasvoi hieman ja oli 86,1 milj. euroa (83,2). Alan kokonaiskysyntä säilyi hyvänä niin kotimaassa kuin Ruotsissakin, josta tuli noin kolmannes yksikön liikevaihdosta.

Kalliorakentamisen työkananta oli alkuvuodesta hyvä, mutta huononi kotimaassa vuoden lopulla. Merkittävimmät kohteet olivat Helsingissä Erottajan pysäköinti-

Porvoon Aleksanterinkadun silta ennen mittavia betonivaluja.

laitos, joka otettiin käyttöön loppuvuodesta, ja Helsingin Salmisaaren hiilivarasto, joka valmistuu vuoden 2004 alkupuolella. Toiminnan painopiste oli Ruotsissa, jossa oli käynnissä kolme kohdetta: Åsan ja Strannebergin rautatietunnelit sekä Frösundan kaapelitunneli.

Pohjarakentamisessa erityisesti stabiointiliiketoiminta jatkui vilkkaana. Yksikkö kehitti ja monipuolisti mm. porapaaaluosaamistaan. Suuriläpimittaisia porapaaaluja käytettiin vaativissa teollisuuskohteissa ja niillä aloitettiin myös Raahen tuulivoimapuiston perustustyöt.

Tukholmassa saatiin valmiiksi valtiopäivätalon pohjavahvistusurakka.

Maa- ja vesirakennuskohteita oli runsaasti tarjottavana, mutta suurissa tiehankkeissa hintataso jäi alhaiseksi. Suurimmat työt olivat edelleen Kerava–Lahti-oikortie ja Kehä III:n tienparannusurakka. Kauden aikana luovutettiin tilaajalle Valtatie 9:n perusparannusurakka Korpilahdella sekä Tampereen maanalainen pysäköintilaitos.

Lemcon Infran henkilöstömäärä oli keskimäärin 285 (294).

Liiketoiminta-alueen johtajana toimii tekn. lis. Timo Kohtamäki.

UPM Kymmenelle rakennetaan uutta paperitehdasta Shanghain lähelle Kiinassa.

Projektinjohto

Projektinjohdon liikevaihto oli 90,2 milj. euroa (91,2).

Kotimaassa vuosi 2003 oli edellistä vuotta hiljaisempi, mikä johtui pääosin toimistorakentamisen hiljenemisestä ja suurten tavaratalohankkeiden valmistumisesta vuoden 2002 lopulla. Liikerakentamisessa käynnistyi kolme hanketta: Korson kauppakeskus, Pirkkalan Bauhaus-tavaratalo sekä Lahdessa yhdessä Lemminkäinen-konserniin kuuluvan Oka Oy:n kanssa toteutettava ABC-kauppakeskus. Suomen ensimmäisen kestopuun kierrätysterminaalin rakentaminen alkoi Tuuloksessa. Korjausrakentamisen merkittävin aloitus oli Kapiteeli Oy:n Salmisaaritalon matalan osan peruskorjaus Helsingissä. Vuoden aikana valmistui myös kolme golfkenttää.

Venäjä nousi jälleen merkittävimmäksi vientimaaksi. Suurimpia valmistuneista kohteista olivat Saint-Gobain Isoverin mineraalivillatehdas Jegorievskissa ja Stora Enso Packagingin aaltopahvitehdas Arzamasissa. Stora Enson kanssa solmittiin lisäksi sopimus kolmen sahalaituksen rakentamisesta Luoteis-Venäjälle. Laitoksesta ensimmäinen valmistui Impilahteen ja toinen on työn alla Nebolchissa. Pietarissa luovutettiin kesäkuussa Eremitaasin taide-esinevaraston ensimmäinen raken-

nusvaihe ja lokakuussa solmittiin sopimus seuraavasta vaiheesta. Tämä on yksi Lemconin vientihistorian merkittävimmistä sopimuksista; usealle vuodelle jakautuvan urakan arvo on noin 65 milj. euroa.

Stora Enson uusi paperitehdas Belgian Gentissä vihittiin käyttöön syyskuussa. Unkarissa valmistuivat Nokian matkapuhelintehtaan uusi logistiikkavarasto ja sosiaalitalat. Elcoteqin tuotantolaitoksessa Pécsissä jatkuivat laajennus- ja modernisointityöt. Onnisen uusi keskusvarasto ja Raision kylmävarasto valmistuivat Puolassa.

Lemconin toiminta Kiinassa jatkui parin vuoden tauon jälkeen, kun UPM-Kymmenen kanssa solmittiin alkuvuodesta projektinjohtosopimus lähelle Shanghaita tulevan uuden paperitehtaan rakennustöistä. Loppuvuodesta käynnistyi myös Optirocin kuivalaastitehtaan suunnittelutyö Pekingissä.

Projektinjohdon henkilöstömäärä oli keskimäärin 142 (160). Kotimaan liiketoimintaa johtaa ins. Jouko Niemonen ja ulkomaantoimintaa DI Henrik Eklund.

Televerkkorakentaminen

Televerkkorakentamisen liikevaihto oli 24,9 milj. euroa (18,9). Televerkkorakentamista harjoittaa Lemcon Oy:n tytäryhtiö Lemcon Networks Oy.

Televerkkoprojekteja on vuoden aikana ollut yhdeksässä eri maassa Kauko-idässä, Euroopassa sekä Etelä- ja Pohjois-Amerikassa. Suomessa yhtiöllä ei ole ollut hankkeita. Toimeksiantojen laajuus on vaihdellut asiantuntijatehtävistä kokonaisurakoihin. Tehtäviin ovat kuuluneet kaikki matkapuhelinverkon rakentamisen osa-alueet suunnittelusta tukiasemien asentamiseen ja käyttöönottoon. Toiminnan painopiste on ollut ja on entistä enemmän siirtymässä asennustöiden ja käyttöönoton johtamiseen ja valvontaan.

Lemcon Networks Oy:n projekteissa työskenteli vuodenlopussa 190 henkilöä (180). Yhtiön toimitusjohtaja on DI Juha Nurmi.

Helsingin Töölössä peruskorjattiin Museokatu 18:n kiinteistö Euro City Apartment Oy:n huoneistohotelliksi.

Lemcon Networksilla on ollut viime vuoden aikana televerkkoprojekteja yhdeksässä maassa Kauko-idässä, Euroopassa sekä Etelä- ja Pohjois-Amerikassa

Tulevaisuudennäkymät

Vaikka Lemcon Oy:n tilauskanta pieneni hieman ja oli vuodenvaihteessa noin 139,6 milj. euroa (152,8), se antaa hyvän pohjan kuluvalle vuodelle. Tilikauden päättymisen jälkeen käynnistyneitä merkittäviä urakoita ovat mm. Kauppakeskus Jumbon toinen vaihe Vantaalla sekä Nokian matkapuhelintehtaan laajennustyö Unkarissa.

Infra-alan markkinat pysyvät vilkkaina pari lähivuotta. Käynnissä on useita suurhankkeita kuten Vuosaaren satama ja Kerava–Lahti-oikorata ja alkamassa mm. Lahti–Heinola-moottoritie. Samoin uuden ydinvoimalan maarakennustyöt käynnistyvät vuoden alkupuoliskolla.

Pohjarakentamisen markkina noudattaa paljon liikenneväylien ja kasvavan korjausrakentamisen markkinoita. Kalliorakentamisessa kotimaan markkinat ovat selvästi pirstymässä hiljaisen vuoden 2003 jälkeen ja säilyvät vakaina pidempäänkin Vuosaaren sataman ja E 18-tien liikennetunneleiden ansiosta. Kuluvana vuonna alkaa myös ydinjätteen loppuvaraston rakentaminen.

Projektinjohdon ja erityisesti viennin näkymät näyttävät suotuisilta niin Venäjällä kuin Kiinassakin, jotka molemmat ovat Lemconin nykyisten asiakkaiden tulevaisuuden kasvualueita. Merkittävintä kasvua odotetaan Kiinassa.

Keski-Euroopan toiminta keskittyy jatkossa vanhoihin asiakkaisiin ja yhteistyökumppaneihin.

Kotimaassa kuluva vuosi on vuotta 2003 vilkkaampi. Asiakaslähtöinen projektinjohdotoiminta on vakiinnuttanut asemansa ja sen osuus on kasvussa. Myös projektinjohdon sopimuskäytännöt ovat kehittymässä, mikä osaltaan lisää kiinnostusta tätä urakkamuotoa kohtaan.

Televerkkomarkkinoiden volyyymien ei oleteta muuttuvan oleellisesti vuonna 2004. Matkapuhelinten käyttäjämäärien ennustetaan kasvavan pitkällä aikajänteellä pääosin kehittyvissä maissa kuten Kiinassa, Venäjällä, Intiassa sekä Etelä-Amerikan maissa. Toisen sukupolven ja 2.5G-verkkojen rakentaminen keskittyy voimakkaimmin Pohjois-Amerikkaan ja kehittyviin maihin. Sitä vastoin käsitukset 3G-hankkeiden etenemisestä vaihtelevat suuresti.

Orimattilan ja Hollolan rajalla sijaitsevan Luhdanmäen rautatiesillan kotelon valu käynnissä. Tämä Kerava–Lahti-oikoradan toiseksi pisin silta on 548 metrin mittainen.

Oy Alfred A. Palmberg Ab

Palmberg-alakonsernin liiketoiminta-alue on kotimaan talonrakentaminen, johon kuuluvat uudisrakennus- ja korjaustoiminta sekä asuntojen ja liike- ja toimistorakennusten perustajaurakointi. Tytäryhtiö Oy Konte Ab harjoittaa lisäksi urakointitoimintaa Ruotsissa Uumajan ympäristössä ja kolme muuta tytäryhtiötä valmisbetoni- ja betonituoteteollisuutta Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa.

Avainluvut

Milj. euroa	2003	2002
Liikevaihto	524,7	442,1
Liiketulos	22,0	12,9
Nettoinvestoinnit	3,4	5,9
Henkilöstömäärä	1 806	1 646

Konsernin liikevaihto toiminta-alueittain

Milj. euroa	2003	2002
Kilpailu-urakointi		
Asuntotuotanto	61,3	64,6
Muu uudisrak.	123,8	112,0
Peruskorjaus	61,8	73,1
Perustajaurakointi		
Asuntotuotanto	97,2	63,3
Liike- ja teollisuusrak.	52,9	34,3
Muu toiminta	17,9	15,3
Osakemyynti ja muut erät	109,8	79,5
Yhteensä	524,7	442,1

Toimitusjohtaja
DI, KTM Risto Bono

Palmberg-alakonserniin kuuluvat emoyhtiö Oy Alfred A. Palmberg Ab ja sen kymmenen tytäryhtiötä. Tilikauden aikana ei tytäryhtiöiden määrässä tai konsernirakenteessa ole tapahtunut muutoksia.

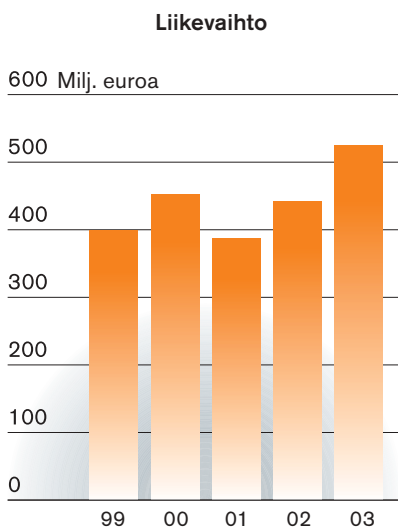
Konsernin liikevaihto oli 524,7 milj. euroa (442,1) joten liikevaihdolla mitattuna toiminnan volyyymi kasvoi 19 %. Tilaukanta tilikauden lopussa kasvoi ja oli 286,8 milj. euroa (266,5). Konser-

nin liiketulos kasvoi merkittävästi edelliseen vuoteen verrattuna ja oli 22,0 milj. euroa (12,9).

Palmberg-konsernin liikevaihto pääkaupunkiseudulla on ollut suhteellisesti pienempi kuin muilla vastaavan kokoisilla talonrakentajilla. Tämä kehitys jatkui päättyneellä tilikaudella. Toisaalta erityisesti Kaakkois-Suomessa ja Pohjanmaalla ovat konsernin tytäryhtiöt alueen-

Kauppakeskus Aapeli Kuopiossa.

sa suurimpia toimijoita. Myös Tampereen ja erityisesti Turun talousalueella konsernin suhteellinen osuus kasvoi.

Pääkaupunkiseudulla toimivan emoyhtiön ja Tampereen ja Turun talousalueilla operoivien tytäryhtiöiden, Rakennustoimisto Palmberg Oy:n ja Palmberg TKU Oy:n, toiminta painottuu asuntojen ja liiketilöiden perustajaurakointiin. Muiden tytäryhtiöiden liikevaihdosta pääosa muodostuu edelleen urakoinnista, joskin asuntojen perustajaurakoinnin osuus on kasvanut muuallakin. Kouvola-laisen Oka Oy:n julkisivusaneerauksiin erikoistunut yksikkö toimii koko eteläisessä Suomessa.

Kaikkien konserniyhtiöiden tulos oli vähintään tyydyttävä lukuun ottamatta oululaista Palmberg-Rakennus Oy:tä ja Jyväskylän talousalueella toimivaa Rakennus-Otava Oy:tä, joiden toiminnalliset tulokset jäivät tappiollisiksi. Toiminnalliset tappiot kummankin osalta johtuivat lähinnä epätyytyttävästä volyymikkehityksestä.

Valmistuneen oman asuntotuotannon määrä oli 800 asuntoa (446), ja tilikauden päättyessä konsernissa oli rakenteilla 1 070 (824) perustajaurakoitua asuntoa. Urakkakohteissa valmistui uusia asuntoja 826 (922) ja tilikauden päättyessä oli rakenteilla 963 (827) asuntoa.

Palmberg TKU Oy:n rakentama Raision kirkonkylänvirasto.

Konsernin henkilöstön määrä oli tilikaudella keskimäärin 1 806 (1 646), joista toimihenkilöitä oli 588 (540).

Näkymät vuodelle 2004

Talonrakennusta koskevien ennusteiden mukaan uustuotannon aloitusten määrä vuonna 2004 säilyi viime vuoden tasolla. Korjausrakentamisen ennustetaan jatkavan tasaista kolmen prosentin kasvuaan, minkä tuloksena talonrakentamisen kokonaismäärä tulee tänä vuonna kasvamaan jonkin verran.

Asuntotuotannon arvioidaan hieman lisääntyvän erityisesti vapaarahoitteisen tuotannon kasvun ansiosta. Vapaarahoitteinen asuntotuotanto on riippuvainen korkokehityksestä, jonka kuitenkin yleisesti uskotaan säilyvän nykyisellä alhaisella tasolla. Pienikin korkotason nousu merkitsee kuitenkin merkittävää asumiskustannusten suhteellista kasvua, mikä saattaa vähentää halukkuutta siirtymään vuokra-asunnoista omistusasuntoihin. ARA-tuotanto, joka vuonna 2003 supistui edelliseen vuoteen verrattuna, jatkuu edelleen vähäisenä. Sen sijaan vapaarahoittei-

Palmbergin asuntokohteet Espoon Puntaritiellä valmistumassa.

nen vuokra-asuntotuotanto on kasvamassa. Teollisuus- ja toimistorakentamisen näkymät ovat yhä heikot, sillä kansainvälisen elpymisen vaikutukset eivät vielä kuluvana vuonna ulotu yrityssektorin rakennusinvestointeihin. Liike- ja logistiikkarakennusten tuotanto säilynee nykyisellä suhteellisen korkealla tasolla.

Palmberg-konsernin tilauskanta oli vuoden 2004 alussa n. 20 milj. euroa suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Kaavoitettujen tonttien määrä on myös kasvanut, mikä tekee mahdolliseksi asuntotuotannon aloitusten lisääntymisen edelliseen vuoteen verrattuna. Kun eräiden omien liikekohteidenkin käynnistyminen on varmistumassa, voidaan Palmbergin liikevaihdon perustellusti odottaa kasvavan.

Merkittävimmät valmistuneet kohteet

Palmbergin osuus kohteen arvosta,	milj. euroa
- Radiolinjan Tapiolan luolan sisustus, Espoo	6,6
- Kanneltie 8:n asuntoalueen saneeraus, Helsinki	10,8
- OBS-marketin laajennus, Uumaja, Ruotsi	3,8
- Bauhaus-tavaratalo, Raisio	n. 5
- Hotelli Eliel, Helsinki	n. 9
- Finnoon koulu ja päiväkoti, Espoo	6,7
- KWH Freeze Oy:n jäähdyttämö, Vantaa	n. 4
- Haminan Sataman portti	5,3
- Kouvolan Logistiikkaterminaali	4,7
- Jyväskylän Ylioppilastalo	3,8
- Komposiittihalli, Jyväskylä	5,0
- UPM Kymmene Oyj:n Pietarsaaren tuotantolaitosten rakennustekniset työt	2,8
- Saarioinen Oy:n lähettämö, Valkeakoski	5,7
- Vaasan poliisitalo	13,5
- Kokkotorin liiketalo, Kokkola	3,9

Merkittävimmät rakenteilla olevat kohteet

	milj. euroa
- Kuntien Eläkevakuutuksen toimitilat, Helsinki	12,7
- Maalaistentalon saneeraus, Turku	13,2
- Lidl-myymälät Karhulassa, Alajärvellä ja Rovaniemellä	4,3
- Tuuloksen kauppakeskus	4,8
- GL-Terminaali, Kouvola	4,3
- Kauppakeskus Aapeli, Kuopio	23,0
- Raision, Raahen ja Ylä-Savon kihlakunnanvirastot	28,2
- Kasarmiparkin pysäköintitalo, Helsingin Kasarmitori	12,2
- Arabian pysäköintilaitos, Helsinki	6,0
- Combitransin logistiikkakeskus, Kouvola	4,2
- Halpa-Hallin varasto, Kokkola	5,3
- Metlan tutkimuskeskus, Joensuu	7,8
- YH:n ja VVO:n 171 asunnon kohteet, Oulu	9,3
- Sato Oy:n 87 asunnon asuinrakennus, Helsingin Arabia	8,8
- Härnosandin palolaitos, Ruotsi	3,8

Palmberg-konserni 2003

Yhtiö	Toimialue	Liikevaihto milj. euroa	Henkilöstö keskimäärin	Toimitusjohtaja
Emoyhtiö				
Oy Alfred A. Palmberg Ab	Pääkaupunkiseutu	94,4 (85,4)	185 (207)	DI, KTM Risto Bono Aluejoht. DI Pauli Mäkelä
Tytäryhtiöt				
Palmberg TKU Oy	Turku ja Salo ympäristökuntineen	39,5 (20,9)	118 (82)	DI Mikko Pirhonen
Palmberg-Urakoitsijat Oy	Länsi-Uusimaa	44,1 (35,0)	34 (35)	DI Ahti Kara
Oka Oy	Lahti, Kymenlaakso ja Etelä-Karjala	91,9 (98,2)	402 (410)	Ins. Jorma Tamminen
Rakennustoimisto Palmberg Oy	Pirkanmaa, Kanta-Häme ja eteläinen Keski-Suomi	57,9 (57,6)	207 (212)	DI Jukka Terhonen
Rakennus-Otava Oy	Jyväskylä ympäristökuntineen	15,4 (17,7)	56 (63)	Ins. Jussi Kari
Oy Konte Ab ¹⁾	Pohjanmaa ja Satakunta, Uumaja ympäristökuntineen	77,0 (61,9)	288 (263)	DI Göran Pellfolk
Byggnads Ab Forsström Rakennus Oy ²⁾	Kokkolan ja Pietarsaaren alueet	28,3 (23,8)	184 (159)	Merkon. Peter Forsström
Palmberg-Rakennus Oy	Oulun ja Lapin läänit	31,4 (17,2)	117 (80)	Ins. Ahti Heikka
Savocon Oy	Kuopio ympäristöineen	36,4 (14,8)	113 (71)	Ins. Martti Kankkunen
Rakennusliike A. Taskinen Oy	Joensuun alue ja Pohjois-Karjala	13,5 (12,7)	102 (86)	Rkm. Ari Laamanen

1) Sisältää myös ruotsalaisen Rekab Entreprenad Ab:n.

2) Sisältää myös Ab Jakobe Oy:n ja Oy Kokkobe Ab:n.

Tekmanni Oy

Tekmanni Oy on taloteknisten järjestelmien asennus-, huolto- ja ylläpitopalveluiden kokonaistoimittaja. Yhtiön liiketoiminta-alueet ovat talotekniikka, kiinteistötekniikka, teollisuuspalvelut ja televerkot. Tekmannilla on toimipiste 30 paikkakunnalla kotimaassa sekä tytäryhtiöt Moskovassa, Pietarissa, Tallinnassa ja Vilnassa.

Avainluvut

Milj. euroa	2003	2002
Liikevaihto	192,3	198,9
Liiketulos	3,6	5,5
Nettoinvestoinnit	0,7	3,6
Henkilöstömäärä	1 880	1 871

Liikevaihto toimialoittain

Milj. euroa	2003	2002
Talotekniikka	127,3	137,7
Teollisuus	26,4	26,9
Kiinteistötekniikka	30,1	27,8
Televerkot	4,9	4,6
Vienti	3,6	1,9
Yhteensä	192,3	198,9

Toimitusjohtaja
ins. Antero Huhta

Toimitilarakentamisen määrä on laskenut jo kahden vuoden ajan, kun taas korjausrakentaminen jatkaa kasvuaan. Kiinteistöjen huollon ja kunnossapidon markkinatilanne oli tyydyttävä. Teollisuuden investoinnit supistuivat edellisvuotisesta tasosta.

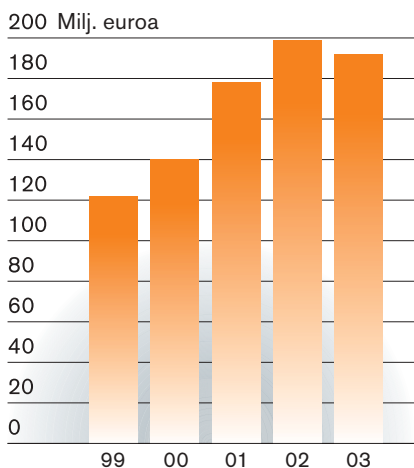
Alkuvuoden epävarma taloudellinen tilanne vaikutti Tekmannin liikevaihtoon, joka jäi odotettua pienemmäksi ja oli 192,3 milj. euroa (198,9). Yhtiön lii-

ketulos oli 3,6 milj. euroa (5,5). Tilikauden päättyessä tilauskanta nousi jälleen hyvälle tasolle ja oli 85,3 milj. euroa (70,1). Yhtiön henkilöstömäärä oli keskimäärin 1 880 (1 871), joista toimihenkilöitä oli 488 (455).

Tekmannin pitkälle integroitu toiminnanohjaushanke on lähes kokonaan otettu käyttöön syksyn 2003 aikana. Vuodesta 2001 alkaen vaiheittain käyttöönotettu

Liikevaihto

järjestelmä kattaa yhtiön taloushallinnon, myynnin ja materiaalihallinnon toiminnot, tarjouslaskennan sekä projektijohtamisen välineet.

Tekmannilla on käytössä ISO 9001:2000 -standardin mukainen sertifioitu johtamisjärjestelmä. Yhtiö sai myös Rakentamisen Laatu RALA ry:n myöntämän pätevyystodistuksen.

Talotekniikka

Tilikauden aikana Tekmanni vahvisti asemaansa kokonaistoimittajana, jonka palveluihin kuuluvat asennustoiminnan lisäksi myös suunnittelun ohjaus ja projektinjohto. Yhtiön talotekniikkapalveluita ovat perinteisen LVIS:n lisäksi sprinkleri-, jäähdytys-, palo-, tele-, turva-,

ja automaatiojärjestelmien toimittaminen. Merkittävimmät hankkeet toteutettiin liike- ja toimitilakohteissa. Tilikauden aikana talotekniikan palveluita suunnattiin entistä enemmän myös asuntorakentamiseen ja asuinrakennusten LVI-saneeraushankkeisiin.

Talotekniikka-alan kotimaan markkinat pysyivät vuoden 2002 tasolla ja olivat runsaat kolme miljardia euroa. Tästä uudisrakentamisen osuus oli n. 58 % ja korjausrakentamisen n. 42 %. Korjausrakentamisen markkinat kehittyivät tilikauden aikana uudisrakentamista paremmin.

Talotekniikassa alkuvuoden tilauskanta kärsi markkinoiden yleisestä taloudellisesta epävakauudesta. Sähköalan kireä hintakilpailu vaikutti osaltaan myös

Tekmanni vastaa Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen Helsingin Salmisaassa sijaitsevan pääkonttorin perushuoltopalveluista.

jentaa ja kehittää osaamista sekä palveluverkoston.

Kiinteistötekniikan liikevaihto kasvoi edellisestä vuodesta ja oli 30,1 milj. euroa (27,8).

Teollisuuspalvelut

Teollisuuspalveluiden painopistealueita olivat prosessien sähköistys- ja automaatioasennukset. Kuluneen vuoden aikana vahvistettiin teollisuusilmastoinnin palveluita. Myös teollisuuden tietoverkkojen ja turvatekniikan toimitukset lisääntyivät.

Teollisuuden investoinnit olivat edellisvuotta pienemmät. Tekmannille vuosi oli hyvä, ja yhtiö kasvatti markkinaosuuttaan teollisuusasennuksissa.

Tekmannin talotekniikan tuloskehitykseen. Liikevaihto oli 127,3 milj. euroa (137,7) josta korjausrakentamisen osuus oli noin 45 %.

Kiinteistötekniikka

Tilikauden aikana kiinteistötekniikan markkinat elivät vahvaa murroskautta. Kiinteistöhuollon ulkoistamishankkeet yleistyivät, mikä laajensi markkinoita.

Tekmanni vahvisti edelleen kiinteistöjen teknisen huollon ja kunnossapidon palvelukokonaisuutta valtakunnallisella tasolla. Kiinteistöjen kuntoarviointeihin ja kuntotutkimuksiin keskittyneitä asiantuntijapalveluita kehitettiin voimakkaasti kuluneen vuoden aikana. Merkittävä osuus liiketoiminnassa oli myös peruskorjaus- ja muutostyökohteilla.

Vuoden 2004 alussa kiinteistötekniikan liiketoiminta yhtiötettiin Tekmanni Service Oy:ksi. Tavoitteena on edelleen laa-

Liikevaihto rakentui pääasiallisesti teollisuuden suurhankkeisiin liittyvien projektien varaan.

Teollisuuspalveluiden liikevaihto oli 26,4 milj. euroa (26,9). Kuluvalla tilikaudella ei odoteta merkittävää liikevaihdon kasvua alkuvuoden projektien vähäisyyden vuoksi.

Televerkot

Televerkot-yksikön toiminta-alueita ovat kaapelointijärjestelmät, turvatekniikka sekä laajakaista- ja mobiiliverkot.

Yleiskaapeloinnin hintakilpailu oli tilikaudella kovaa, mikä heijastui myös liikevaihdon kehittymiseen. Turvatekniikan markkinat kehittyivät hyvin ja niiden odotetaan edelleen kasvavan. Mobiiliverkkojen rakentamisessa ollaan edelleen epävarmassa tilanteessa UMTS-verkkojen rakentamisen viivästyminen vuoksi.

Televerkkojen liikevaihto jäi tilikaudella alle tavoitetason ja oli 4,9 milj. euroa (4,6).

Kansainväliset toiminnot

Tekmannin talotekniikan kokonaistoimituksiin ja teollisuuskohteiden asennuspalveluihin keskittyneet vientitoiminnot kehittyivät suunnitelmien mukaan ja niiden tuloskehitys oli hyvä. Vienti painottui Venäjälle. Kauden aikana organisaatiota vahvistettiin ja operatiivisen toiminnan painopistettä siirrettiin kotimaasta paikallisille tytäryhtiöille, mikä on kehityksen suunta myös jatkossa.

Tarjouskanta oli kauden päättyessä hyvä ja liikevaihdon odotetaan kasvavan edelleen vuonna 2004.

Talotekniikan näkymät

Talotekniikan kokonaismarkkinoiden odotetaan pysyvän vuoden 2003 tasolla. Uudisrakentaminen tulee vielä jonkin verran supistumaan, kun taas asuntotuotanto ja etenkin korjausrakentaminen jatkavat kasvuaan. Tekmannin tilauskanta nousi tilikauden lopussa hyvälle tasolle, ja siten myös lähtökohdat vuodelle 2004 ovat hyvät. Toiminnan strategisia painopistealueita ovat kiinteistöjen huolto- ja kunnossapitopalveluiden, teollisuuspalveluiden sekä vientitoiminnan kehittäminen.

Kiinteistötekniikan markkinoiden arvioidaan kasvavan 4–6 % vuodessa ja uuden Tekmanni Service -yhtiön tavoitteena on kasvattaa selkeästi markkinaosuuttaan. Yleinen suuntaus on, että kiinteistötekniikan palveluiden ulkoistaminen lisääntyy ja palvelun tarjoajien teknisen osaamisen merkitys kasvaa.

Tekmannin talotekniikan odotetaan säilyttävän saavuttamansa markkina-aseman. Toimitila- ja julkisen sektorin uudisrakentamisen supistuessa taloteknisiä palveluita suunnataan entistä enemmän korjausrakentamiseen. Talotekniikan erityisosaamisalueita, kuten rakennusautomaatioon ja sprinklerijärjestelmiin sekä rakennusten tietoverkkoihin ja turvajärjestelmiin liittyviä palveluita, kehitetään edelleen.

Teollisuudessa alkuvuoden investoinnit ovat vähäisiä ja toteutuvat hankkeet ovat lähinnä modernisointeja ja pieniä uudisrakentamishankkeita. Merkittävimmät teollisuusprojektit ajoittuvat vuoden loppupuoliskolle. Viidennen ydinvoimalahankkeen tilauspäättös vaikuttaa myönteisesti teollisuuden markkinoihin.

Tekmannin vientitoimintojen lähtökohdat kuluvalle tilikaudelle ovat hyvät. Strategiana on jatkossa hyödyntää laajemmin Venäjän kasvavia markkinoita ja siirtää toimintojen painopistettä entistä enemmän paikallisten tytäryhtiöiden vastuulle.

Tekmanni urakoi Helsinki-Vantaan lentoaseman pelastuskeskuksen talotekniikan.

Vuoden 2003 merkittävimpiä kohteita

Salmisaaritalo, Helsinki, rakennuksen peruskorjaus oikeustaloksi, LVIS- ja sprinkleriurakat

TietoEnator, Helsinki, toimitalot 1 ja 2, LVIS- ja sprinkleriurakat

Tuuloksen kauppakeskus, koko talotekniikka

Keravan Kaupunginkirjasto, LVIS- ja sprinkleriurakat, yleiskaapelointi

Kiinteistö Oy Microteknia, Kuopio, toimistotalon IV-urakka

Kiinteistö Oy Kauppakatu 26–30, Kuopio, LVIS- ja sprinkleriurakat

Kiinteistö Oy Imatran Koskikeskus, LVIS-urakat

Arcadahuset, Helsinki, sähköurakka ja turvajärjestelmät

Veritas Stadion, Turku, sähköistys, tele- ja turvajärjestelmät, ulkovaistutus

Kesko Oyj, kauppapaikkojen kaapelointijärjestelmät

Pietarin Suomen pääkonsulaatti, LVISA-, sprinkleri-, tele- ja turvajärjestelmät

Mylykoski Paper Oy, Anjalankoski, PK 4:n ja päällystyskoneen uusinnan sähkö- ja automaatioasennukset

UPM-Kymmene Oyj, Jämsänkoski, Tarra 3 -projekti, rakennus- ja prosessisähköistys, automaatio ja instrumentointi, IV-asennus

UPM-Kymmene Oyj, Pietarsaari, WISA 800 -projekti, talteenottolinjan pääprosessien sähköistys, yleiskaapelointi, saattolämmitys- ja sulanapitojärjestelmät

Stora Enso Oyj, Veitsiluodon paperitehdas, PK 3:n uusinnan sähköistys- ja LVI-urakat

Burger Inn Oy, Hesburger-ravintoloiden huoltopalvelut

Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen, kiinteistöjen huoltosopimus sekä sähkön käytönjohtajuudet valtakunnallisesti

Espoonkruunu Oy, Espoo, 21 asuinkiinteistön kuntoarviot ja energiakatselmukset

Kunta-asunnot Oy, 69 kiinteistön kuntoarviot

Kuopion kaupungin tilapalvelu, LVI-huolto, sprinklerihuollot

Veritas-ryhmä, Turku, 10 kohteen järjestelmien määräaikaishuollot

Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymä, kiinteistöjen kuntoarviot

Turvallisuus ja ympäristö

Lemminkäisen turvallisuustyön tavoitteena on suojella työntekijöiden terveyttä, ehkäistä ja poistaa henkilöstöön ja aineelliseen pääomaan kohdistuvia turvallisuusriskejä sekä tukea yhtiön liiketoimintaa.

Kuluneena vuonna julkaistiin kaikkia liiketoimintayksiköitä koskeva konsernitason turvallisuusohjelma, joka kattaa työturvallisuus-, terveys- ympäristönsuojelu- ja tietoturva-asiat. Ohjelma sisältää turvallisuuspolitiikan, konsernia koskevat turvallisuustavoitteet ja toimintaohjelman vuoteen 2007 saakka. Ohjelma on vahvistettu Lemminkäisen hallituksessa.

Turvallisuus mukana johtamisessa, suunnittelussa ja toteutuksessa

Liiketoimintayksiköiden johtamisjärjestelmiä on laajennettu vastaamaan standardoituja ympäristö-, työterveys- ja turvallisuusjohtamisjärjestelmiä. ISO 14001 -standardin mukainen ympäristösertifiointi kattaa betoni- ja luonnonkiviteollisuuden, kattoteollisuuden, projektinjohtotoiminnan, kotimaan asfalttiliiketoiminnan sekä ulkomaantoimintoista Tanskan ja Viron asfalttiliiketoiminnan. Lisäksi kotimaan ja Tanskan asfalttiliiketoiminta on OHSAS 18001 -turvallisussertifioitu.

Vuonna 2003 johtamisjärjestelmiä täydennettiin työterveys- ja turvallisuusasioilla Kattoteollisuudessa ja -urakoinnissa, projektinjohtotoiminnassa, betoni- ja luonnonkiviteollisuudessa sekä talonrakentamisessa. Kiviaineksen murskauksen ja louhinnan toimintajärjestelmä laajennettiin kattamaan ympäristö-, työterveys- ja turvallisuusasiat.

Lemminkäinen on jo useiden vuosien ajan tuottanut ympäristöä suojaavia tiiviitä asfalttirakenteita mm. kaatopaikkojen ja kompostointikenttien pohjarakenteisiin. Tiiviit asfalttipinnoitteet soveltuvat hyvin myös huoltoasemien ja teollisuuspihojen päällysteeksi sekä polttoneste- ja muiden kemikaalisäiliöiden suoja-allasrakenteisiin.

Turvallisuustyön systemaattinen sisällyttäminen johtamisjärjestelmiin on lisännyt turvallisuusasioiden huomioon ottamista kaikessa toiminnassa. Tämä näkyy erityisesti suunnittelussa ja ohjeistuksessa, tiedonkulussa sekä henkilöstön koulutuksen ja osaamisen tukemisessa.

Turvallisuuden ja ympäristöasioiden suunnittelu kuuluu myös yksiköiden vuosittaiseen toiminnan suunnitteluun. Turvallisuustyön periaatteet kirjataan yksikkökohtaisiin työsuojelun toimintasuunnitelmiin. Ympäristö- ja turvallisuussuunnitelmien laatiminen on myös osa rakennushankkeiden työmaasuunnittelua.

Lemminkäisen tuotantolaitokset on ilmoitettu ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Ympäristöasiat käytännössä

Yksiköiden turvallisuus- ja ympäristöriskit kartoitetaan ja arvioidaan säännöllisesti sekä aina toiminnassa tapahtuvien muutosten yhteydessä. Rakentamisen riskikartoitukset tehdään työmaakohtaisesti osana työmaiden suunnittelua. Työterveyshuollon työpaikkaselvitykset tukevat ennakoivaa turvallisuustyötä.

Kone- ja laitehankinnoissa kiinnitetään huomiota energiankulutukseen ja päästöjen vähentämiseen sekä erityisesti kone- ja laiteturvallisuuteen. Talonrakentamisessa on otettu käyttöön keskusimurijärjestelmä, joka vähentää työnaikaista melu- ja pölyhaittaa. Tuotantolaitokset ovat mahdollisuuksien mukaan siirtyneet polttoöljyn käytöstä maakaasun käyttöön.

Kotimaan, Ruotsin ja Norjan asfalttituotannossa valmistettiin uusiomassoja. Vanhaa massaa hyödynnettiin myös tien päällä tehtävissä remix-uusiopinnoitteissa ja urapaikkauksissa. Uusiopäällysteissä asfaltin sisältämä raaka-aine ja energia saadaan kokonaisuudessaan uudelleen käyttöön.

Vanhoja asfalttiasemapaikkoja lopetettaessa alueilla tehdään maaperätutkimukset mahdollisen maaperän pilaantumisen toteamiseksi. Vuonna 2003 maaperää puhdistettiin Helsingin Konalan vanhalla asfalttiasemapaikalla. Puhdistukseen käytettiin Lemminkäisen kehittämää kuumaan asfalttitekniikkaan perustuvaa Ekofalt-puhdistusmenetelmää.

Tuusulan Sammonmäen betonituotetehtaan käytöstä poistetun lietealueen maisemointityö jatkuu päällystystöillä.

Lemminkäinen kuuluu pakkausalan ympäristörekisteri PYR Oy:öön. Pakkausalan tuottajayhteisöt huolehtivat PYR:n jäsenten markkinoille toimittamien tuotepakkausmateriaalien hyötykäytön organisoinnista. Lemminkäisen tuotannossa suositetaan pakkausmateriaalien määrää vähentäviä menetelmiä.

Koulutuksella lisää osaamista

Vuonna 2003 yhtiön henkilöstön turvallisuuskoulutusta lisättiin. Koulutukseen sisältyi ympäristö- ja turvallisuusjärjestelmien käyttöönottoa, turvallisuus- ja ympäristölainsäädäntöä ja -auditointia, riskien arviointia, TR-mittarikoulutusta sekä ensiapu-, tulityö-, tieturva- ja sähkötyöturvallisuuskoulutusta.

Yhtiön henkilöstöä on lisäksi koulutettu päteviksi TR-koulutuksen, tulityökoulutuksen, työturvallisuuskorttikoulutuksen sekä tieturvakoulutuksen antajiksi.

Turvallisuusmittarit käyttöön

Turvallisuusseuranta on parannettu lisäämällä turvallisuustasoa kuvaavien mittareiden käyttöä. Tason seurantaan käytetään rakennusalalle soveltuvaa TR- ja MVR-mittausta. Turvallisuuden seurantaan kuuluvat lisäksi päästömittaukset, jätteen syntymisen, jätteen

hyötykäyttöasteen, jätekustannusten sekä veden, sähkön ja muun energian kulutuksen seuranta.

Tapaturmailmoitusten tekemisessä ja tapaturmien seurannassa otettiin käyttöön Eurostat-luokituksen mukainen TATTI-tapaturmaseurantajärjestelmä.

Turvallisuus- ja ympäristötyön projekteja

Tekesin Terve talo -tutkimus- ja kehitysohjelma päättyi toimisto- ja liikerakennusten sisäilmavaatimusten julkaisemiseen. Lemcon osallistui hankkeessa syntyneiden kriteerien testaamiseen ja viimeistelyyn.

Kattoyksikkö osallistui Työsuojelurahaston PRIMA-riskienhallintatutkimukseen, jonka yhteydessä kehitettiin turvallisuusriskien arviointimenettelyjä.

Palmberg otti osaa käyttöikää koskevien suunnittelutietojen täsmentämisestä koskevaan rakennusalan Life Plan -hankkeeseen sekä TEKESin VISIO 2010 rakennus- ja kiinteistöalan ekotehokkuus- ja elinkaari-mittariston kehityshankkeeseen.

Lemminkäinen osallistui aktiivisesti rakennusalalla järjestettyihin työturvallisuuskilpailuihin. Turvallisuusstyössä tehtiin yhteistyötä alan oppilaitosten kanssa. Yhtiön toimintaan ja rakennushankkeisiin liittyviä ympäristökysymyksiä käsiteltiin yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa. Yhtiö julkaisi myös toimintaansa käsittelevän ympäristöraportin.

Turvallisesti katolla. Jokainen työntekijä huolehtii käytössään olevista suojava-lineistä.

Tutkimus- ja kehitystoiminta

Lemminkäinen-konsernin yhtiöt ja tulosyksiköt vastaavat omasta tutkimus- ja kehitystoiminnastaan, josta suuri osa tehdään työmaiden ja rakennusprojektien yhteydessä. Keskuslaboratorio tekee keskitetysti konsernin tutkimus- ja kehitystyötä, jonka panos on noin 0,4 % konsernin liikevaihdosta.

Tekniikka, toiminnan tehostaminen ja ympäristö

Aikaisempien vuosien tapaan kehitystoiminta suuntautui vuonna 2003 tekniseen kehitykseen, toiminnan tehostamiseen sekä ympäristö- ja turvallisuusasioihin.

Sekä perinteinen tekninen kehitystyö että tuotekehitystyö on ollut vilkasta ja määrältään edellisten vuosien tasolla. Merkittävä osa työstä tehdään yhdessä asiakkaiden kanssa koerakentamalla tai kokeilemalla uusia ratkaisuja työmaille. Tavoitteena on pitää Lemminkäinen-konsernin tuotteet, menetelmät ja palvelut asiakkaita kiinnostavina, kilpailukykyisinä sekä tuottavina.

"Hiljainen asfaltti" markkinoille

Lemminkäisen päällystystoiminnan kansainvälisyys näkyy myös sen kehitystyössä. Benchmarking-vertailujen avulla on pystytty tehostamaan toimintaa eri maissa. Konsernin eri maissa olevien asfalttiyhtiöiden välillä on tiivis yhteistyö, jonka avulla on voitu siirtää osaamista ja tietoutta konserniyhtiöstä toiseen. Työn tuloksena on syntynyt uusia tuotteita ja palveluita, kalustoa on kehitetty ja sen käyttöä tehostettu. Myös yhteisiä tutkimushankkeita on käynnistetty.

Tiukentuneet ympäristövaatimukset ohjaavat kehitystoimintaa varsin paljon. Päästöjä vastaan tarvitaan erilaisia suojausrakenteita. Pohjavesien ja maaperän suojaamiseksi on kehitetty ns. tiiviitä asfalttirakenteita ja -tuotteita. Liikenteen aiheuttama melu on suuri haitta – asuunhan noin miljoona suomalaista liian voimakkaan liikennemelun alueella. Autojen rengasmelun vaimentamiseksi Lemminkäinen on Suomessa kehittänyt uuden ns. "hiljaisen päällysteen", Whisperfaltin. Tämä rengasmelua tehokkaasti vaimentava ja hyvin kulutusta kestävä päällystetyyppi on varteenotettava vaihtoehto kalliille ja epäesteettisille meluesteille taajamissa. Myös LMK VEJ A/S on Tanskassa kehittänyt oman "hiljaisen päällysteensä".

Vanhan asfaltin kierrätys on lisääntynyt, kun sekä kalustoa että menetelmiä on parannettu. Asfalttiasemia on kehitetty siten että yhä useampi asema pystyy käyttämään uudelleen vanhaa asfalttia. Lisäksi uusiokäyttö teillä on kasvanut, ja Suomessa kehitetty ura-Remixer-laitteisto ja -menetelmä on voitu ottaa käyttöön myös muissa maissa.

Lemminkäinen on myös kehittänyt bitumiemulsiotekniikkaa. Uusi emulsiotehdas käynnistyi keväällä Tanskassa, ja uusia emulsiotuotteita ja -sovelluksia on otettu käyttöön. Ns. ohutkerrospäällysteet, joissa käytetään polymeerimodifioituja emulsioita, ovat yleistyneet Pohjoismaissa.

Konserniyhtiöt ja -yksiköt ovat vahvasti mukana rakennusalan teknologia- ja kehitysohjelmissa.

Yksikkö/Yhtiö	Teknologiaohjelma tai kehityshanke	Aihepiiri	
Päällystysyksikkö	Infra-teknologiaohjelma (Tekes)	Hiljaiset asfaltit, päällysteiden suunnittelujärjestelmä, uudet sovellukset ja markkinat, jäänestokemikaalien vaikutus	
	YTL (Ympäristöyritysten Liitto ry)	Pilaantuneiden maiden kunnostus	
Kiviainesyksikkö	"Poski-projekti" (Ympäristöministeriö)	Soranoton ja pohjaveden suojelemisen yhteensovittaminen	
Kattoyksikkö	Teollisuus ja urakointi	Riskien arviointi/turvallisuus	
	Teollisuus	Käyttöikäsuunnittelu	
Betonituoteyksikkö	Betonirakentamisen teknologiaohjelma (RT, Tekes)	Betonin kierrätys, hyvin säilyvät betonit	
	KIVI-teknologiaohjelma (Tekes)	Luonnonkiven käytön suunnitteluohjeet	
Lemcon Oy	Infra-yksikkö	Hankintamenettelyt, suunnitteluhallinnan tehostaminen, projektinhallinta- ja laadunhallintajärjestelmät, pohjarakentamisen geofysikaalinen laadunvalvontamenetelmä, massanhallintaohjelmiston kehitystyö	
	Projektinjohto	Terve talo (Tekes)	Terveellinen rakennus ja rakentamisympäristö
		ProIT (RT, Tekes)	Tuotemallinnus
		SARA-teknologiaohjelma (Tekes)	Suunnittelujärjestelmät
		Hajautettujen energiajärjestelmien teknologiaohjelma (Tekes)	Liiketoimintamallit
Oy Alfred A. Palmberg Ab	Tera-Betonirakentaminen (RT)	Esivalmistusasteen nosto	
	REM-ohjelma (RT)	Ekotehokkuus- ja elinkaarimittariston kehittäminen	
	RE-engineering (RT, Tekes)	Luovutusprosessimallin kehittäminen	
	Life Plan (VTT, RT, Tekes)	Käyttöikäsuunnittelu	
	ProIT (Tekes)	Tuotemallinnus	
	Tuottavuusmittaus	Tuottavuus	
Tekmanni Oy	Re-engineering (RT, Tekes)	Luovutusprosessimallin kehittäminen	

Infra-alan hankintamenettelyt ovat muuttuneet paljon, varsinkin Suomessa ja Tanskassa. Tanskassa LMK VEJ A/S on saanut useita 15 vuoden kuntovastuu-urakoita. Näitä varten on kehitetty uusia hoitopalveluita. Suomessa Lemcon Infra, Päällystysyksikkö ja Tielinja Oy ovat parantaneet yhteistyötään ja palvelujaan, jotta Lemminkäinen pystyisi paremmin tarjoamaan kasvavia ja monipuolisia urakoita.

Kiviainesyksikkö on vuoden 2003 aikana tehostanut palvelujaan hyvälaatuisten ja kestävien kiviainesten toimittajana. Murskauskalustoa on kehitetty siten, että liiallinen kivipöly voidaan paremmin poistaa murskeesta. Myös pohjaveden suojeluun soranoton yhteydessä on kiinnitetty entistä suurempaa huomiota.

Tielinja Oy on testannut ajoratamerkintöjä, jotka näkyvät pimeässä ja määrällä kelillä paremmin kuin normaalit merkinnät parantaen siten liikenneturvallisuutta.

Iloa myös lapsille ja nuorille

Lemminkäisen Kattoteollisuudessa otettiin keväällä 2003 käyttöön uusi bitumipaanojen tuotantolinja. Uuden investoinnin avulla bitumipaanojen tuotanto on kasvanut ja tuotteiden laatu on parantunut. Uudet paanumallit on otettu käyttöön ja niiden vienti on vilkasta. Lohjan tehtaan päästöjä on pystytty vähentämään uusien investointien avulla.

Betonituoteyksikössä on kehitetty uusia betonituotteita ja parannettu asennusmenetelmiä. Betonituoteyksikkö on kehittänyt myös ”skeittiratoja” ja Omni-Sica Oy leikki- ja puisto- ja leikkimateriaaleja lapsia ja nuoria varten.

Omni-Sica on tuonut markkinoille uusia ruiskutettavia polyuretaani- ja polyureaaleja vedeneristysmateriaaleja. Ne ovat perinteisten bitumikermien ja eristysmastiksien ohella täydentäneet Lemminkäisen laajaa vedeneristysmateriaalien valikoimaa.

Teknologiahankkeissa mukana

Lemconin yksiköt ovat osallistuneet aktiivisesti erilaisiin teknologiahankkeisiin ja kehittäneet mm. suunnittelu- ja projektinhallintajärjestelmiään. Lisäksi Lemcon on ollut mukana useissa alan hankintamenettelyjä kehittävässä projekteissa.

Esimerkkinä teknisestä kehitystyöstä ovat mm. geofysikaalinen menetelmä pohjarakentamisen laadunvarmistukseen sekä massanhallintaohjelma suurten infrahankkeiden suunnitteluun ja ohjaukseen. Kalliorakentamisessa yhtiö oli mukana useissa koko alaa kehittävässä yhteisprojekteissa.

Tehokkuutta talonrakennustyömaille

Lemconin Projektinjohto on testannut käytännössä, miten Terve talo -projektissa asetetut tavoitteet soveltuvat rakentamiseen. Yksikkö osallistuu myös projektinjohtorakentamisen sopimusmallien kehittämiseen.

Palmbergin konserniyhtiöiden kehitystoiminta on vilkastunut. Konsernin kattavaa tiedonsiirtoa ja toimintojen kehittämistä pidetään yllä avainhenkilöiden verkostolla ja benchmarking-menettelyllä. Palmbergin konserniyhtiöt osallistuivat useaan teknologiaohjelmaan ja alan kehityshankkeeseen. Palmberg on myös kehittänyt yhdessä Tekmannin kanssa työmaiden luovutusprosessia. Lisäksi Palmbergissa on paneuduttu laajalti prosessipohjaisen toiminnan kehittämiseen.

Tekmanni on keskittynyt toiminnanohjaus- ja projektinjohtamishankkeisiin. Yhtiössä on kehitetty talotekniikan automatisointia, energiamittausta ja hallintajärjestelmiä.

Aktiivisesti rakennusala kehittävässä

Konsernin eri yhtiöt ja yksiköt ovat omien kehityshankkeidensa ohessa vahvasti mukana rakennusalan teknologia- ja kehitysohjelmissa, sekä osallistujina että rahoittajina. Yksi-

köt ovat osallistuneet aktiivisesti varsinkin TEKESin teknologiaohjelmiin ja Rakenusteollisuus RT ry:n kehittämishankkeisiin. Päällystysyksikkö ja Lemcon Infra ovat osallistuneet useaan TEKESin Infra-teknologiaohjelman projektiin. Betonituoteyksikkö ja Palmberg ovat osallistuneet RT:n betonirakentamis- ja betoniteknologiahankkeisiin. Lemconin Projektinjohtoyksikkö, Palmbergin eri yhtiöt sekä Tekmanni ovat osallistuneet useaan TEKESin tai RT:n ohjelmaan. Kun tähän lisätään osallistuminen rakennusalan eri ympäristö- ja riskikartoitushankkeisiin, voidaan todeta, että konserni on ollut vahvasti mukana kehittämässä rakennusala. Yksiköiden osallistuminen alan projekteihin on esitetty oheisessa taulukossa.

Opinnäytteet tärkeä osa kehittämistä ja rekrytointia

Lemminkäisen eri yhtiöt ja yksiköt ovat teettäneet myös opinnäytteitä. Vuoden 2003 aikana oli käynnissä lähes 20 opinnäytetyötä. Opinnäytteistä suurin osa oli insinööri- tai diplomitoita, ja joukossa oli myös yksi lisensiaattityö. Opinnäytetyöt käsittelivät sekä teknisiä asioita että ympäristö- tai turvallisuusaiheita. Myös suunnittelu, tuottavuus ja talous olivat usean opinnäytteen aiheena. Suuri osa opinnäytteiden tekijöistä on voitu rekrytoida konserniin.

Toimintajärjestelmät

Toimintajärjestelmät ovat tärkeä osa konsernin kehittämistä. Käytännössä lähes kaikilla konsernin yksiköillä on ISO 9000 -pohjainen toimintajärjestelmä, ja hyvin monella yksiköllä on sertifioitu laatu- ja toimintajärjestelmä. Useat yksiköt ovat laajentaneet toimintajärjestelmänsä kattamaan myös ympäristö- ja turvallisuusasiat.

Henkilöstö

Henkilöstö kotimaassa ja ulkomailla

Lemminkäinen-konsernin palveluksessa olevan henkilöstön määrä oli vuonna 2003 keskimäärin 7 167. Konsernin ulkomaisissa yksiköissä työskenteli vuoden aikana keskimäärin 1 417 henkilöä, eli 20 % koko henkilöstöstä.

Lemminkäinen työnantajana

Rakennusalan huonoon houkuttelevuuteen työnantajana on nyt näkyvissä muutos. Rakennusalan odotukset ovat hyvät ja sen työpaikat pysyvät jatkossakin Suomessa. Lemminkäisen toiminta on toisaalta kansainvälistä, ja konsernin osaamista viedään ulkomaille.

Lemminkäisen toimintaperiaatteen on pitää hyvää huolta henkilöstöstä. Tästä ovat osoituksena mm. pitkät palvelusuhteet, henkilöstön vähäinen vaihtuvuus sekä toimialaan nähden vähäinen ennenaikaiselle eläkkeelle siirtyminen.

Lemminkäisen arvostus työnantajana näkyy myös tehdyissä arvioinneissa. Vuoden 2003 keväällä toteutetussa Taloustutkimus Oy:n tutkimuksessa yhtiö oli suosituin rakennusalan työnantaja sekä teknisen että muiden alojen opiskelijoiden keskuudessa.

Vuosi 2003 oli Lemminkäisen työnantajakuvan vahvistamisen teemavuosi. Konsernin uuden ilmeen ja erilaisten yhteishankkeiden rinnalla jaettiin laajasti tietoa Lemminkäinen-konsernista työnantajana.

Mielenkiintoisia uramahdollisuuksia

Lemminkäinen-konserni tarjoaa rakentamisesta kiinnostuneelle työnhakijalle koko rakentamisen ketjun. Uran ja ammattitaidon monipuolinen kehittäminen on mahdollista konsernin sisällä.

Lemminkäinen on jo pitkään tehnyt tiivistä yhteistyötä oppilaitosten kanssa. Yhteistyön avulla voidaan varmistaa, että opiskelija saa tarvittavan ja alan kehitys-

tä vastaavan teoriakoulutuksen oppilaitoksestaan. Oppilaitosyhteistyön valtakunnallisen koordinaation parantaminen oli yksi vuoden 2003 kehityshankkeista.

Etenkin ammattiin opiskelevien nuorten on mahdollista tutustua Lemminkäinen-konsernin eri osiin hakeutumalla harjoittelupaikkoihin. Alan oppilaitosten aloituspaikkojen määrä ei kuitenkaan riitä tyydyttämään lisääntyvän eläkkeelle siirtymisen aiheuttamaa työvoiman tarvetta lähitulevaisuudessa. Aloituspaiikkojen riittämättömyyden vuoksi on myös rakennusalan yritysten kyettävä kouluttamaan nuoria alan ammatteihin.

Liiketoimintalähtöistä osaamisen kehittämistä

Lemminkäisen eri yhtiöt ja yksiköt laativat henkilöstön kehittämissuunnitelmat liiketoiminnan kehityssuuntia ennakoiden. Henkilöstön koulutuksen tavoitteena on paitsi päivittää ja edelleen kehittää jo olemassa olevaa ammattitaitoa, myös ottaa huomioon liiketoiminnan edellyttämät kehitystarpeet tulevaisuudessa. Konsernin eri yksiköissä toteutettu koulutus tukee myös uralla etenemistä.

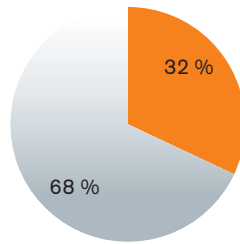
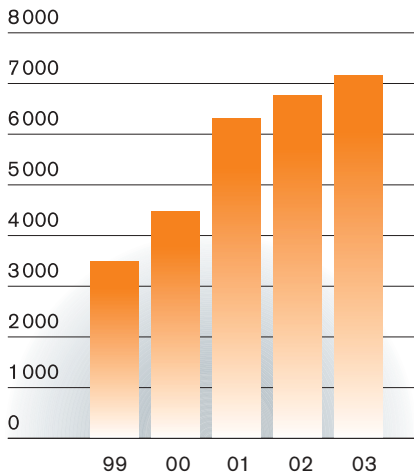
Lemminkäisen asiantuntijat ovat osallistuneet merkittävästi tutkintoihin tähtäävän ammatillisen koulutuksen kehittämiseen sekä suunnittelijoina että kouluttajina. Esimerkiksi asfalttialan tarpeiden sisällyttäminen myös ammatillisten oppilaitosten tutkintotavoitteisiin on ollut merkittävä aikaansaannos. Yhtiön toimihenkilöt ovat osallistuneet aiempaa enemmän tutkintotasoiseen koulutukseen, kuten esimerkiksi Palmbergissa rakennustuotannon toimihenkilöiden ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin sekä tuotantotoiminnan ja työmaainsinöörien koulutukseen.

Tekmannilla on yhteistyössä AEL:n kanssa käynnistetty oma projektinjohtamisen koulutusohjelma nuorille projektinjohtajille sekä oppisopimuskoulutuksena toteutettava Tekniikan erikoisammattitutkinto TEAT kokeneemmille.

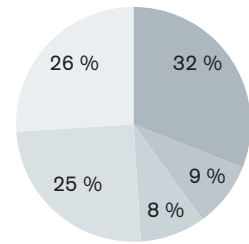
Lemminkäinen-konsernin oma liikkeenjohdon pitkä koulutusohjelma käynnistyi vuoden 2003 keväällä yhteistyössä Teknillisen korkeakoulun kanssa. Johtamis- ja esimiesvalmiuksien lisäämiseksi järjestettiin konsernissa myös eri yksiköiden tarpeisiin sovitettuja koulutusohjelmia.

Lemminkäinen-konsernin henkilöstö keskimäärin v. 2003

■ Toimihenkilöitä
■ Työntekijöitä

■ Päällystys- ja kiviainesryhmä
■ Rakennusmateriaaliryhmä
■ Lemcon Oy
■ Oy Alfred A. Palmberg Ab
■ Tekmanni Oy

Toimiva työyhteisö, terve työyhteisö

Lemminkäisellä on arvioitu työyhteisöjen toimivuutta ja ilmapiiriä useiden vuosien ajan. Tulokset käsitellään kussakin yksikössä, joissa myös keskeiset toimenpiteitä edellyttävät muutokset toteutetaan.

Työkyvyn ylläpitämisessä keskeistä on ollut yksilön henkisen ja fyysisen työ- ja toimintakyvyn tukeminen sekä työyhteisön hyvinvoinnin edistäminen.

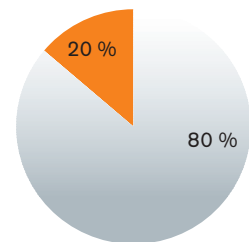
Vuonna 2003 Lemminkäisen oma työterveyshuolto on tehnyt työpaikkaselvityksiä, antanut toimenpide-ehdotuksia työolosuhteiden ja työmenetelmien parantamiseksi sekä seurannut näiden toimenpiteiden toteutumista työpaikoilla. Työterveyshenkilöstö on luennoinut ja antanut tietoja työn riskeistä, ohjeita oikeista työskentelytavoista sekä osallistunut yksiköiden riskinarviointeihin ja laatuprojekteihin.

Työkykyä ylläpitävässä toiminnassa on kiinnitetty huomioita erityisesti ikääntyvien työntekijöiden työssä selviytymisen tukemiseen ja ennakkaikaisen eläkkeelle siirtymisen ehkäisemiseen. Vuoden 2003 hankkeiden joukossa olivat päihdehaittojen ehkäisyohjelman käynnistäminen, betonituotetyön ergonomiaprojekti, erilaiset terveystavoitteiset ryhmät ja kampanjat sekä työnantajan järjestämät liikuntaryhmät ja jumprat. Lemminkäisen koko henkilöstöä koskevaa liikuntaohjelmaa toteutetaan yhteistyössä johdon, henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kesken. Liikuntaohjelmaa arvioitiin vuonna 2003 tehdyllä LiikuntaMittari-tutkimuksella, joka osoittaa, että lähes 60 % naisista ja 40 % miehistä harrasti liikuntaa yhtiön tukemana.

Vuonna 2003 käynnistettiin konsernissa seitsemän uutta kuntoutuskurssia. Työterveyshuolto on neuvotellut ja tehnyt yhteistyötä työnantajan, Kelan, eläkelaitosten sekä kuntoutuslaitosten kanssa kurssien toteutuksessa ja seurannassa. Kuntoutuksen vaikutuksista on työterveyshuollossa tehty kyselytutkimus vuosina 2002 ja 2003.

Konsernin työntekijöille ja toimihenkilöille on järjestetty koko maassa tasa-
puoliset ja yhtenäiset työterveyshuoltopalvelut.

Henkilöstö Suomessa ja ulkomailla keskimäärin v. 2003

■ Kotimaassa
■ Ulkomailla

Hallituksen toimintakertomus

Rakennusmarkkinat

Rakentaminen kotimaassa jatkuu vakaina. Talonrakentamisen määrä supistui viime vuonna hieman. Asuin- ja korjausrakentaminen oli vilkasta, ja uusien asuntojen aloitusten määrä nousi n. 31 000:een. Kulutuskysynnän kasvu ja ulkomaisen kauppaketjujen etabloituminen maahan lisäsivät liikerakentamista, kun taas toimistojen rakentaminen väheni edelleen. Teollisuuden rakennusinvestoinnit pysyivät vaatimattomalla tasolla ja kuntien heikko rahoitustilanne vähensi julkista palvelurakentamista.

Maa- ja vesirakentamisen määrä kasvoi hieman viime vuonna. Kotimaassa urakoitavien asfalttipäällysteiden määrät kasvoivat merkittävästi päällysteiden alhaisen hintatason johdosta. Murskatujen kiviainesten kysyntä lisääntyi hieman, kun suuret infrahankkeet käynnistyivät. Maanalaisten louhintojen määrä pysyi edellisen vuoden tasolla.

Rakennusvienti kehittyi edelleen myönteisesti, varsinkin Venäjän markkinoilla. Rakennusyriyten kansainvälisen toiminnan arvo nousi v. 2003 n. miljardiin euroon.

Konsernin liikevaihto ja tulos

Lemminkäinen-konsernin liikevaihto kasvoi 8,2 % ja oli 1 359,0 milj. euroa (1 255,8). Ulkomaantoiminnan osuus oli 289,3 milj. euroa (249,0) eli 21 % (20) liikevaihdosta. Liikevoitto oli 48,8 milj. euroa (56,7), tulos ennen veroja 41,8 milj. euroa (48,5) ja tilikauden voitto 22,4 milj. euroa (29,5). Sijoitetun pääoman tuotto oli 13,3 % (17,1), oman pääoman tuotto 12,7 % (15,4) ja tulos per osake 1,30 euroa (1,73).

Laskentaperiaatteiden muutos

Konserni siirtyi vaiheittain kansainvälisiin laskentaperiaatteisiin. Tästä syystä vaihto-omaisuus ja rahoitusleasingsovimukset on merkitty taseeseen vuonna 2003 kansainvälisten tilinpäätösstandardien mukaisesti. Vaihto-omaisuuden arvoon on lisätty 3,5 milj. euron osuus valmistuksen kiinteistä yleismenoista. Käyttöomaisuuden rahoitusleasinghankinnat on aktivoitu konsernitaseeseen ja niistä johtuvat tulevat pääomamaksut on merkitty velaksi, joka on 48,7 milj. euroa. Satunnaisiin eriin on kirjattu 0,3 milj. euroa laskentakäytännön muutoksista aiheutuvia tuottoja, kuluja sekä niihin liittyvää tuloveroa.

Tunnusluvut on laskettu vuodelta 2003 sekä uuden että vanhan laskentakäytännön mukaisina siltä osin kuin muutos on niihin vaikuttanut. Laskentaperiaatteiden muutos näkyy mm. korollisen nettovelan kasvuna ja vaikuttaa siten omavaraisuusasteeseen, nettovelkaantumisasteeseen (gearing) ja sijoitetun pääoman tuottoon. Nämä luvut on esitetty päättäneeltä tilikaudelta uuden laskentakäytännön mukaisina ja vastaavat vertailuluvut edelliseltä tilikaudelta vanhan käytännön mukaisina. Luvut eivät siten ole täysin vertailukelpoisia keskenään. Vertailukelpoiset tunnusluvut on esitetty tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tulos ja näkymät liiketoiminta-alueittain

Päällystys- ja kiviainesryhmän liikevaihto kasvoi 6 % ja oli 380,6 milj. euroa (359,6). Ryhmän liikevoitto oli 16,9 milj. euroa (30,8). Päällystys- ja kiviainesryhmän liiketuloksen heikkeneminen johtuu suurimmaksi osaksi asfalttipäällysteiden hintatason merkittävistä laskusta Pohjoismaissa. Lisääntynyt tuotantokapasiteetti sekä kova hintakilpailu ovat laskeneet päällysteiden hinnat matalalle tasolle varsinkin tiehallinnon ja suurten kaupunkien urakoissa.

Kilpailutilanne ja hintatason kehitys ovat kaikissa Pohjoismaissa hyvin samankaltaiset. Venäjällä ja Baltian maissa sen sijaan näkymät alkavalle päällystyskaudelle ovat myönteisemmät.

Suuret yhdyskuntarakentamisen hankkeet pitävät kiviainesten kysynnän lähivuosina hyvänä ja lisäävät myös valmisbetonin kulutusta.

Päällystys- ja kiviainesryhmän liikevaihdon ja kannattavuuden arvioidaan säilyvän vuoden 2003 tasolla.

Rakennusmateriaaliryhmän liikevaihto kasvoi 5 % ja oli 95,1 milj. euroa (90,5). Ryhmän liikevoitto pieneni ja oli 2,8 milj. euroa (3,2).

Kilpailutilanne oli kireä ryhmän kaikissa tulosyksiköissä. Näkymät alkaneelle vuodelle ovat kuitenkin hieman parantuneet mm. kasvaneen tilauskannan ansiosta. Myönteisiä seikkoja ovat korjausrakentamisen lisääntyminen sekä materiaaliwiennin parantuneet näkymät.

Rakennusmateriaaliryhmän liikevaihdossa ei tapahtune oleellisia muutoksia. Toiminnan kannattavuuden odotetaan paranevan.

Lemcon Oy:n liikevaihto kasvoi 4 % ja oli 201,2 milj. euroa (193,3). Yhtiön liikevoitto pieneni ja oli 6,4 milj. euroa (6,8).

Yhtiön lähtökohdat vuodelle 2004 ovat varsin tyydyttävät. Kotimaan suurhankkeet pitävät infra-alan markkinat vilkkaina pari lähivuotta. Myös yhtiön vientinäkymät ovat kohtuulliset, varsinkin Venäjällä ja Kiinassa.

Lemconin koko vuoden liikevaihdon arvioidaan pysyvän edellisen vuoden tasolla ja kannattavuuden hieman paranevan.

Kotimaan talonrakennusta harjoittavan **Oy Alfred A. Palmberg Ab:n** liikevaihto kasvoi 19 % ja oli 524,7 milj. euroa (442,1). Palmbergin liikevoitto kasvoi 71 % ja oli 22,0 milj. euroa (12,9). Valmistuneen oman asuntotuotannon määrä oli 800 (446) asuntoa. Urakkakilpailulla saaduissa uudisrakennuskohteissa valmistui yhteensä 826 (922) asuntoa.

Palmbergin näkymät ovat edelleen hyvät. Kasvanut tilauskanta antaa mahdollisuudet liikevaihdon kasvulle. Yhtiön kannattavuuden arvioidaan säilyvän hyvällä tasolla myös kuluvana vuonna.

Talotekniikka-alalla toimivan **Tekmanni Oy:n** liikevaihto pieneni hieman ja oli 192,3 milj. euroa (198,9). Liiketulos heikkeni ja oli 3,6 milj. euroa (5,5).

Talotekniikan markkinoissa ei arvioida tapahtuvan oleellisia muutoksia. Tekmannin tilauskanta nousi viime vuoden lopulla hyvälle tasolle. Yhtiön liikevaihdon odotetaan hieman kasvavan ja kannattavuuden paranevan.

Investoinnit

Konsernin käyttöomaisuushankinnat olivat 23,0 milj. euroa (48,7). Yritys- ja liiketoimintakauppojen lisäksi investoinnit olivat lähinnä päällystys-, murskaus- ja louhintakaluston, rakennusmateriaalien tuotantolaitteiden sekä talonrakennuskaluston hankintoja.

Tilikauden käyttöomaisuushankintojen lisäksi taseeseen on aktivoitu rahoitusleasinghankintoja 43,6 milj. euroa.

Tilauskanta

Konsernin laskuttamaton tilauskanta oli tilikauden lopussa 593,0 milj. euroa (567,9), johon sisältyi ulkomaantoiminnan tilauskanta 115,5 milj. euroa (111,9).

Tilikauden jälkeen käynnistyneitä merkittävimpiä rakennuskohteita ovat 44 milj. euron arvoinen Kauppakeskus Jumbon toinen vaihe Vantaalla sekä Nokian matkapuhelintehtaan laajennustyö Unkarissa.

Rahoitus

Rahoituslaskelman mukainen liiketoiminnan rahavirta oli 22,0 milj. euroa (65,4), investointien rahavirta -18,1 milj. euroa (-32,1) ja rahoituksen rahavirta 2,7 milj. euroa (-41,5).

Korollinen vieras pääoma tilikauden lopussa oli 224,1 milj. euroa (119,8) ja likvidit varrat 44,5 milj. euroa (39,1). Korollinen nettovelka oli 179,6 milj. euroa (80,7). Korollisen nettovelan muutos oli 98,8 milj. euroa (-18,9), mikä johtui pääosin rahoitusleasingvelkojen 48,7 milj. euron lisäyksestä sekä käyttöpääoman 34,1 milj. euron kasvun rahoituksesta. Tämä johtui suurimmilta osin kasvaneesta vapaarahoitteisesta asuntotuotannosta.

Nettorahoituskulut olivat 7,3 milj. euroa (8,2), mikä on 0,5 % (0,7) liikevaihdosta. Yhtiö maksoi osinkoja vuodelta 2002 yhteensä 51,1 milj. euroa (18,7). Omavaraisuusaste oli 34,0 % (44,9) ja nettovelkaantumisaste (gearing) 93,0 % (36,7).

Henkilöstö

Konsernin henkilöstömäärä oli tilikauden aikana keskimäärin 7 167 (6 773). Toimihenkilöitä oli 2 259 (2 071) ja työntekijöitä 4 908 (4 702). Konsernin palveluksessa oli vuoden lopussa 6 505 (6 093) henkilöä. Ulkomailla työskenteli vuoden aikana keskimäärin 1 417 henkilöä (1 149) eli 19,8 % koko henkilöstöstä (17,0).

Tutkimus- ja kehitystoiminta

Konsernin tutkimus- ja kehityskustannukset olivat n. 0,4 % liikevaihdosta. Kehitystyö suuntautui tekniseen kehitykseen, toiminnan tehostamiseen sekä ympäristö- ja turvallisuusasioihin.

Konsernirakenne

Tilikauden lopulla hankittiin tamperelaisen Valmisbetonitehdas Betmix Oy:n koko osakekanta. Tampereella toimiva Soraseula Oy fuusioitiin Lemminkäinen Oyj:öön 31.12.2003. Tilikauden jälkeen on Lemminkäisen omistusosuus virolaisesta AS Talter-rakennusyhdistystä kasvanut 49,6 %:sta 99,4 %:iin.

Osakkeiden kurssi ja vaihto

Lemminkäinen Oyj:n osakkeen keskikurssi oli tilikauden aikana 17,39 euroa (15,23). Tilikauden lopussa kurssi oli 17,00 euroa (16,00) ja osakekannan markkina-arvo oli 289,4 milj. euroa (272,3). Yhtiöllä oli vuoden lopussa 2 807 osakkeenomistajaa (2 065). Osakkeita vaihdettiin 2 193 022 (959 724) kappaletta.

Hallinto

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 21.3.2003. Yhtiön hallitukseen kuuluivat Heikki Pentti (puheenjohtaja), Teppo Taberman (varapuheenjohtaja), Berndt Brunow, Erkki J. Pentti, Juhani Sormaala (21.3.2003 asti) sekä Sakari Tamminen (21.3.2003 alkaen).

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja on Juhani Sormaala.

Tilintarkastajina toimivat Jan Holmberg, KHT ja Jarmo Alén, KHT sekä varatilintarkastajana KHT-yhteisö Oy Joe Sundholm & Co Ab.

Kansainvälisiin laskentaperiaatteisiin siirtyminen vuonna 2005

Vuositilinpäätös laaditaan vuodelta 2005 IAS/IFRS-standardien mukaan. Siirtymisen keskeisimpiä vaikutuksia ovat talonrakennustoiminnan perustajaurakoinnin kaksinkertaisen liikevaihdon poistuminen, työsuhte-etuuskien mahdollinen erilainen käsittelyperiaate sekä liikearvopoistojen korvaaminen arvonalennusteillä.

Kilpailuviranomaisten tutkimukset

Kilpailuvirasto toimitti kesäkuussa 2003 Lemminkäiselle esitysluonnoksen markkinaoikeudelle koskien epäiltyä asfalttialan kartellia. Esitysluonnoksessaan kilpailuvirasto epäili, että asfalttialalla olisi vuosina 1995–2002 toiminut valtakunnallinen kartelli, johon olisivat osallistuneet kaikki alan merkittävät toimijat. Esitysluonnos ei sisältänyt esitystä seuraamusmaksun määrästä. Lemminkäinen on antamassaan vastineessa kiistänyt epäillyn kartellin. Kilpailuvirasto on julkisuudessa ilmoittanut, että asian käsittely etenisi alkutalvesta 2004.

Myös Norjassa ja Ruotsissa kilpailuviranomaiset ovat tutkineet kaikkia varteenotettavia asfalttiyrityksiä. Norjassa asia on talousrikossyyttäjän syyteharkinnassa. Ruotsissa Lemminkäisen tytäryhtiölle Kvalitetsasfalt i Mellansverige Ab:lle on esitetty 4 milj. kruunun seuraamusmaksua. Asian käsittely on vireillä Tukholman käräjäoikeudessa.

Marraskuussa 2002 kilpailuvirasto teki yllätystarkastuksen kaikkiin keskeisiin bitumisten kateaineiden valmistusta ja urakointia Suomessa harjoitaviin yrityksiin, ja tutkimukset ovat edelleen kesken.

Konsernin näkymät

Kotimaan rakentaminen jatkuu vakaana. Rakentamisen määrän arvioidaan kääntyvän hienoiseen, noin prosentin kasvuun vuonna 2004.

Talonrakentaminen kasvaa 1-3 prosenttia, sillä asuntojen kysyntä jatkuu hyvänä ja myös liikerakentaminen on vilkasta. Sen sijaan toimistorakentaminen on edelleen hiljaista. Korjausrakentaminen kasvaa tasaisesti. Maa- ja vesirakentamisen kasvu nousee tänä vuonna n. 3 prosenttiin käynnissä olevien ja käynnistyvien suurten infrahankkeiden ansiosta. Näitä kohteita ovat mm. E18-tie, Vuosaaren satama, mittavat ratahankkeet sekä Lahti–Heinola-moottoritie. Rakennusviennin näkymät ovat edelleen hyvät.

Lemminkäisen lähtökohdat vuodelle 2004 ovat markkinatilanteen ja yhtiön hyvän tilauskannan perusteella arvioiden tyydyttävät.

Konsernin tuloslaskelma

	Liite	1 000 euroa 1.1.2003–31.12.2003	1 000 euroa 1.1.2002–31.12.2002
LIIKEVAIHTO	1.1	1 358 961	1 255 770
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos +/-		9 859	14 174
Valmistus omaan käyttöön		496	565
Liiketoiminnan muut tuotot	1.2	5 682	4 352
Materiaalit ja palvelut	1.3	893 133	793 970
Henkilöstökulut	1.4	291 419	276 416
Poistot	1.5	29 358	28 455
Liiketoiminnan muut kulut		112 252	119 304
LIIKEVOITTO		48 836	56 716
Rahoitustuotot ja -kulut	1.6	-7 292	-8 222
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		41 544	48 495
Satunnaiset erät	1.7	302	
VOITTO ENNEN VEROJA		41 846	48 495
Välittömät verot	1.9	-15 274	-15 763
Vähemmistön osuus		-4 124	-3 275
TILIKAUDEN VOITTO		22 447	29 457

Konsernin tase

	Liite	1 000 euroa 31.12.2003	1 000 euroa 31.12.2002
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT	2.1		
Aineettomat hyödykkeet	2.1.1	38 345	42 756
Konserniliikearvo	2.1.2	25 245	29 178
Aineelliset hyödykkeet	2.1.3	163 382	123 138
Osuudet osakkuusryityksissä	2.1.4	7 456	6 404
Muut sijoitukset	2.1.4	7 590	7 734
		242 018	209 210
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus	2.2.1	179 384	163 120
Pitkäaikaiset saamiset	2.2.2	74	92
Laskennallinen verosaaminen	2.2.3	1 078	899
Lyhytaikaiset saamiset	2.2.4	207 071	175 489
Rahoitusarvopaperit	2.2.5	20 310	6 446
Rahat ja pankkisaamiset		24 194	32 615
		432 110	378 660
		674 128	587 870
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma	2.3	34 043	34 043
Ylikurssirahasto		5 750	5 750
Edellisten tilikausien voitto		113 949	136 229
Tilikauden voitto		22 447	29 457
		176 189	205 479
VÄHEMMISTÖOSUUS			
PAKOLLISET VARAUKSET	2.5	5 189	5 030
VIERAS PÄÄOMA			
Laskennallinen verovelka	2.6.1	15 607	15 357
Pitkäaikainen vieras pääoma	2.6.2	133 344	87 063
Lyhytaikainen vieras pääoma	2.6.3	326 804	260 143
		475 756	362 563
		674 128	587 870

Konsernin rahoituslaskelma

	1 000 euroa 1.1.2003–31.12.2003	1 000 euroa 1.1.2002–31.12.2002
Liiketoiminnan rahavirta		
Tulos ennen satunnaisia eriä	41 544	48 495
Oikaisut		
Suunnitelman mukaiset poistot	29 358	28 455
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-1 589	-618
Rahoitustuotot ja -kulut	7 292	8 222
Muut oikaisut	-2 045	-1 521
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	74 559	83 031
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys(+)	-31 137	-9 383
Vaihto-omaisuuden lisäys(-)/vähennys(+)	-13 100	-15 437
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	10 181	34 515
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	40 503	92 726
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-8 595	-11 388
Saadut osingot	915	858
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	2 546	1 531
Maksetut välittömät verot	-13 403	-18 317
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	21 966	65 410
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-20 290	-37 770
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	4 377	10 400
Investoinnit muihin sijoituksiin	-227	-368
Luovutustulot muista sijoituksista	623	270
Ostetut tytäryhtiöosakkeet	-2 119	-4 584
Myydyt tytäryhtiöosakkeet		161
Ostetut osakkuusyhtiöosakkeet	-424	-170
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-18 059	-32 060
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys(-)/vähennys(+)	18	27
Lyhytaikaisten lainojen nostot	49 020	29 940
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-3 234	-22 543
Pitkäaikaisten lainojen nostot	42 834	2 755
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-33 112	-32 000
Maksetut osingot	-52 822	-19 642
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	2 703	-41 463
RAHAVAROJEN LISÄYS(+)/VÄHENNYS(-)	6 609	-8 114
Rahavarat tilikauden alussa	39 061	47 968
Rahavarojen muuntoero	-1 167	-793
RAHAVARAT TILIKAUDEN LOPUSSA	44 504	39 061

Emoyhtiön tuloslaskelma

	Liite	1 000 euroa 1.1.2003–31.12.2003	1 000 euroa 1.1.2002–31.12.2002
LIIKEVAIHTO	1.1	308 723	292 372
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos +/-		-516	750
Valmistus omaan käyttöön		18	19
Liiketoiminnan muut tuotot	1.2	2 429	2 017
Materiaalit ja palvelut	1.3	166 560	149 994
Henkilöstökulut	1.4	78 989	72 992
Poistot	1.5	10 882	10 701
Liiketoiminnan muut kulut		34 833	32 144
LIIKEVOITTO		19 389	29 326
Rahoitustuotot ja -kulut	1.6	-2 585	58 606
VOITTO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		16 804	87 932
Satunnaiset erät	1.7	2 390	
VOITTO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		19 194	87 932
Tilinpäätössiirrot	1.8	3 161	3 511
Välittömät verot	1.9	-6 618	-26 319
TILIKAUDEN VOITTO		15 737	65 124

Emoyhtiön tase

	Liite	1 000 euroa 31.12.2003	1 000 euroa 31.12.2002
VASTAAVAA			
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	2.1.1	4 525	1 045
Aineelliset hyödykkeet	2.1.3	71 660	70 309
Osuudet saman konsernin yrityksissä	2.1.4	157 259	159 921
Osuudet osakkuusyhteisöissä	2.1.4	1 286	1 282
Muut sijoitukset	2.1.4	5 307	5 362
		240 037	237 920
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus	2.2.1	32 668	30 834
Pitkäaikaiset saamiset	2.2.2	52	69
Lyhytaikaiset saamiset	2.2.4	50 386	65 243
Rahoitusarvopaperit	2.2.5	18 478	5 904
Rahat ja pankkisaamiset		5 937	751
		107 522	102 802
		347 559	340 722
VASTATTAVAA			
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma	2.3	34 043	34 043
Ylikurssirahasto		5 675	5 675
Edellisten tilikausien voitto		103 029	88 969
Tilikauden voitto		15 737	65 124
		158 483	193 810
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ			
	2.4	13 460	14 987
VIERAS PÄÄOMA			
Laskennallinen verovelka	2.6.1	2 084	2 063
Pitkäaikainen vieras pääoma	2.6.2	26 843	31 562
Lyhytaikainen vieras pääoma	2.6.3	146 690	98 299
		175 617	131 925
		347 559	340 722

Emoyhtiön rahoituslaskelma

	1 000 euroa 1.1.2003–31.12.2003	1 000 euroa 1.1.2002–31.12.2002
Liiketoiminnan rahavirta		
Tulos ennen satunnaisia eriä	16 804	87 932
Oikaisut		
Suunnitelman mukaiset poistot	10 882	10 701
Rahoitustuotot ja -kulut	2 585	-58 606
Muut oikaisut	1 897	-1 188
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	32 169	38 840
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys(+)	-1 362	3 000
Vaihto-omaisuuden lisäys(-)/vähennys(+)	1 087	-1 093
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	1 196	3 216
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	33 089	43 963
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-5 636	-6 940
Saadut osingot	110	46 210
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	2 825	1 087
Maksetut välittömät verot	-8 345	-9 302
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	22 043	75 018
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-13 661	-19 071
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	2 158	7 391
Investoinnit muihin sijoituksiin	-2 742	-3 907
Luovutustulot muista sijoituksista	414	247
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-13 831	-15 341
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys(-)/vähennys(+)	17	50
Konsernisaamisten/-velkojen muutos	23 172	-43 027
Lyhytaikaisten lainojen nostot	47 000	29 500
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-444	-22 538
Pitkäaikaisten lainojen nostot	8 000	
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-17 213	-11 601
Maksetut osingot	-51 064	-18 723
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	9 467	-66 339
RAHAVAROJEN LISÄYS(+)/VÄHENNYS(-)	17 679	-6 662
Rahavarat tilikauden alussa	6 656	13 317
Yritysjärjestelyt	80	1
RAHAVARAT TILIKAUDEN LOPUSSA	24 415	6 656

Laadintaperiaatteet

Vaihto-omaisuuden arvostus

Vaihto-omaisuus on arvostettu fifo-periaatteen mukaisesti hankintamenon tai sitä alemman jälleenhankintahinnan tai todennäköisen luovutushinnan määräisenä. Vuoden 2003 taseessa hankintameno sisältää hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot ja niihin kohdistuvan osuuden kiinteistä menoista. Vuoden 2002 taseessa hankintameno sisältää vain muuttuvat menot. Laskentaperiaatteen muutoksesta johtuva vaihto-omaisuuden lisäys on 3,5 milj. euroa. Tuloslaskelmassa muutoksesta johtuva tulosparannus veroilla vähennettynä, yhteensä 2,5 milj. euroa, on kirjattu satunnaisiin eriin.

Leasing

Vuoden 2003 konsernitaseessa käyttöomaisuuden rahoitusleasinghankinnat on esitetty pysyvissä vastaavissa ja leasingvelka pitkäaikaisissa ja lyhytaikaisissa veloissa. Vertailuvuoden tietoja ei ole muutettu vastaamaan uutta käytäntöä. Laskentaperiaatteen muutoksesta johtuva tulosvaikutus ja siihen liittyvät verot, yhteensä -2,2 milj. euroa, on kirjattu satunnaisiin eriin. Pysyviin vastaaviin on kirjattu rahoitusleasinghankintoja 43,6 milj. euroa ja taseen velkoihin on kirjattu leasingvelkoja 48,7 milj. euroa.

Konsolidointi

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty emoyhtiö Lemminkäinen Oyj sekä kaikki sijoituksiin sisältyvät konserni- ja osakkuusyhtykset.

Konserniyhtiöiden keskinäisen osakeomistuksen eliminoinnissa on käytetty hankintamenomenetelmää, jonka mukaisesti tytäryhtiöiden osakkeiden hankintahinta on eliminoitu tytäryhtiöiden hankinta-ajankohdan omia pääomia vastaan. Tytäryhtiön hankintahetken vapaaehtoiset varaukset ja poistoero laskennallisella verovelalla vähennettynä on sisällytetty omaan pääomaan. Tytäryhtiöosakkeista maksettu oman pääoman ylittävä hinta on kohdistettu käyttöomaisuuserille ja/tai konserniliikearvoon. Käyttöomaisuuteen kohdistettu osuus poistetaan ko. käyttöomaisuuserän poistosuunnitelman mukaisesti. Konserniliikearvojen poistoajat ovat hankintahetkellä laaditun suunnitelman mukaisesti 5–20 vuotta. Viittä vuotta pidempää poistoaikaa sovelletaan yhtiöihin, joiden tuotto-odotukset ovat myös pidemmällä aikavälillä hyvät perustuen esim. vahvaan markkina-asemaan tai hyvään tekniseen osaamiseen omalla toiminta-alueellaan.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, sisäisten toimitusten realisoitumattomat katteet, sisäiset saamiset ja velat sekä sisäinen osingonjako on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin tuloksesta ja omasta pääomasta sekä esitetty omana eränään konsernituloslaskelmassa ja -taseessa.

Osakkuusyhtiöt on yhdistetty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmän mukaan, jolloin konsernin tuloslaskelmaan on sisällytetty osinkotuottojen sijasta konsernin omistusosuutta vastaava osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta vähennettynä liikearvon poistoilla. Vastaavasti taseessa on esitetty osakkeiden arvona osuus osakkuusyhtiöiden omista pääomista, mukaan lukien verovelalla vähennetty osuus vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta, lisättyinä liikearvoilla ja vähennettynä liikearvoista tehdyillä kumulatiivisilla poistoilla.

Ulkomaanrahan määräiset erät

Konserniyhtiöiden omassa kirjanpidossa ulkomaanrahan määräiset tapahtumat on muunnettu kirjanpitovaluutaksi tapahtumapäivän kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Termiinisolimuksin suojatut ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on arvostettu termiinkurssiin ja termiin korko-osuus on jaksotettu sopimuksien voimassaoloajalle. Myynteihin ja ostoihin liittyvät kurssierot on kirjattu vastaavien erien oikaisuksi. Rahoituksen kurssivoitot ja -tappiot on kirjattu nettomääräisinä rahoitustuottoihin ja kuluihin.

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa ulkomaisten tytäryhtiöiden tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi tilikauden keskimääräisiä kurseja ja taseet tilinpäätöspäivän kurseja käytäen. Muuntoero, joka syntyy tuloslaskelman ja taseen muuntamisesta eri kursseilla, sekä ulkomaisten tytäryhtiöiden omien pääomien eliminoinnissa syntynyt muuntoero on kirjattu vapaaseen omaan pääomaan. Omien pääomien suojauksesta syntynyt kurssiero on kirjattu omaan pääomaan muuntoeroa vastaan ja korko-osuus on kirjattu tilikauden tulokseen.

Rakennusprojektien tuloutus

Tilinpäätös on laadittu osatuloutusperiaatetta noudattaen, jolloin rakennushankkeet on tuloutettu niiden valmistusasteen mukaisesti. Joidenkin tytäryhtiöiden virallisissa tilinpäätöksissä on noudatettu luovutuksen mukaista tuloutusta, mutta konsernitilinpäätöstä varten ko. yhtiöt ovat laatineet myös osatuloutukseen perustuvan tilinpäätöksen. Projektien valmistusaste on laskettu toteutuneiden kustannusten suhteena arvioituista kokonaiskustannuksista. Perustajaurakointikohteiden kate on tuloutettu rakentamisen valmistusasteen tai osakkeiden myyntiasteen perusteella sen mukaan, kumpi näistä on alhaisempi. Tilauskantaan sisältyvien tappiollisten projektien ennakoitu tappio on kirjattu kokonaan kuluksi.

Käyttöomaisuuden arvostus ja jaksotus

Käyttöomaisuus on esitetty taseessa alkuperäiseen hankintamenuun vähennettynä taloudellisen pitoajan mukaan lasketuilla suunnitelmapoistoilla. Lisäksi joidenkin maa-alueiden, rakennusten ja osakkeiden arvoon sisältyy arvonorotuksia, joista ei ole tehty poistoja. Poistoajat ovat seuraavat:

- Liikearvo ja konserniliikearvo	5–20 vuotta
- Rakennukset ja rakennelmat	10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto	4–10 vuotta
- Kiviainesalueet	substanssipoisto
- Muu käyttöomaisuus	5–10 vuotta

Eläkejärjestelyt

Henkilöstön eläketurva lisäetuineen on vakuutettu eläkevakuutusyhtiössä.

Tutkimus- ja kehitysmenot

Tutkimus- ja kehitysmenot on kirjattu kuluksi niiden syntymisvuonna.

Välittömät verot

Konsernituloslaskelman veroihin on kirjattu konserniyhtiöiden tilikauden tuloksen perusteella lasketut verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisu sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos. Laskennallinen verovelka tai -saaminen on laskettu verotuksen ja kirjanpidon välisille jaksotuseroille käyttäen tilinpäätöksen laatimishetkellä voimassaolevaa verokantaa. Verotuksessa vähennyskelpoiset vahvistetut tappiot on otettu huomioon verosaamisena siinä määrin kuin yhtiö pystyy niitä todennäköisesti hyödyntämään lähitulevaisuudessa.

Tilinpäätöksen liitetiedot

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
1 TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT				
1.1 LIIKEVAIHTO JA LIIKEVOITTO				
Liikevaihto toimialoittain				
Päällystys- ja kiviainesryhmä	380 592	359 599	231 876	210 752
Rakennusmateriaaliryhmä	95 143	90 521	81 877	79 014
Lemcon Oy	201 157	193 293		
Oy Alfred A. Palmberg Ab	524 668	442 127		
Tekmanni Oy	192 287	198 869		
Konsernin sisäinen myynti / muut	-34 886	-28 640	-5 031	2 606
Yhteensä	1 358 961	1 255 770	308 723	292 372
Liikevaihto markkina-alueittain				
Kotimaa	1 069 665	1 006 806	300 692	281 207
Pohjoismaat	183 899	158 482	2 370	2 833
Itä-Eurooppa	69 909	49 057	3 978	6 156
Länsi-Eurooppa	13 922	17 150	107	296
Aasia ja Amerikka	21 565	24 275	1 575	1 880
Yhteensä	1 358 961	1 255 770	308 723	292 372
Liikevoitto toimialoittain				
Päällystys- ja kiviainesryhmä	16 904	30 832	16 924	26 195
Rakennusmateriaaliryhmä	2 813	3 180	2 465	3 131
Lemcon Oy	6 396	6 807		
Oy Alfred A. Palmberg Ab	22 018	12 910		
Tekmanni Oy	3 560	5 509		
Konsernierät / muut	-2 855	-2 521		
Yhteensä	48 836	56 716	19 389	29 326
1.2 LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT				
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	2 465	1 542	1 668	1 188
Osuus osakkuusyritysten tuloksista	1 749	1 458		
Muut	1 468	1 352	760	830
Yhteensä	5 682	4 352	2 429	2 017

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
1.3 MATERIAALIT JA PALVELUT				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	468 887	418 337	93 978	85 966
Varaston muutos	-2 939	-1 494	571	-343
	465 949	416 843	94 549	85 623
Ulkopuolisilta ostetut palvelut	427 184	377 127	72 011	64 371
Yhteensä	893 133	793 970	166 560	149 994

1.4 HENKILÖSTÖÄ JA TOIMIELINTEN JÄSENIÄ KOSKEVAT LIITETIEDOT

Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	235 539	226 288	63 192	59 377
Eläkekulut	37 189	32 601	10 958	10 173
Muut henkilösivukulut	18 690	17 527	4 839	3 442
Yhteensä	291 419	276 416	78 989	72 992
Johdon palkat ja palkkiot				
Hallitusten jäsenet ja toimitusjohtajat	3 576	3 301	546	517
Henkilöstö keskimäärin				
Toimihenkilöitä	2 259	2 071	525	504
Työntekijöitä	4 908	4 702	1 242	1 231
Yhteensä	7 167	6 773	1 767	1 735
Henkilöstö toimialoittain				
Päällystys- ja kiviainesryhmä	2 283	2 112	1 182	1 135
Rakennusmateriaaliryhmä	639	634	585	600
Lemcon Oy	559	510		
Oy Alfred A. Palmberg Ab	1 806	1 646		
Tekmanni Oy	1 880	1 871		
Yhteensä	7 167	6 773	1 767	1 735

Hallituksen ja toimitusjohtajien eläkesitoumukset

Lemminkäinen Oyj:n, Oy Alfred A. Palmberg Ab:n, Lemcon Oy:n ja Tekmanni Oy:n toimitusjohtajien eläkeikä on 60 vuotta. Muiden konserniyhtiöiden toimitusjohtajien eläkeikä on lakisääteinen.

1.5 POISTOT

Aineettomat oikeudet	734	651	227	226
Liikearvo	3 250	3 113	291	317
Muut pitkävaikutteiset menot	306	262	17	18
Rakennukset ja rakennelmat	2 511	2 260	1 010	988
Koneet ja kalusto	16 402	16 133	8 738	8 537
Muut aineelliset hyödykkeet	1 358	1 482	600	615
Poistot aineellisista ja aineettomista hyödykkeistä	24 561	23 902	10 882	10 701
Poistot konserniliiketoiminnasta	4 796	4 552		
Poistot yhteensä	29 358	28 455	10 882	10 701

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
1.6 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT				
Osinkotuotot				
Saman konsernin yrityksiltä			3	64 179
Muilta	269	156	151	153
Osinkotuotot yhteensä	269	156	154	64 332
Muut korko- ja rahoitustuotot				
Saman konsernin yrityksiltä			1 424	646
Muilta	1 319	1 521	345	426
Yhteensä	1 319	1 521	1 770	1 073
Korkokulut ja muut rahoituskulut				
Saman konsernin yrityksille			-1 151	-1 651
Muille	-8 880	-9 898	-3 357	-5 148
Yhteensä	-8 880	-9 898	-4 509	-6 798
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-7 292	-8 222	-2 585	58 606
Rahoitustuottoihin ja kuluihin sisältyy kurssieroja (netto)	-91	-1 214	1 055	-1 061
1.7 SATUNNAISET ERÄT				
Satunnaiset tuotot	2 462		2 390	
Satunnaiset kulut	-2 160			
Yhteensä	302		2 390	
1.8 TILINPÄÄTÖSSIIRROT				
Suunnitelman mukaisten ja verotuksessa tehtyjen poistojen erotus			3 161	3 511
1.9 VÄLITTÖMÄT VEROT				
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	-14 938	-15 741	-6 589	-26 133
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	98	-227	-7	-249
Laskennallisen verovelan muutos	-434	205	-22	63
Yhteensä	-15 274	-15 763	-6 618	-26 319
2 TASEEN LIITETIEDOT				
2.1 PYSYVÄT VASTAAVAT				
2.1.1 Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	2 021	2 309	389	485
Liikearvo	35 088	39 429	3 675	474
Muut pitkävaikutteiset menot	642	931	123	69
Ennakkomaksut	594	87	337	18
Yhteensä	38 345	42 756	4 525	1 045

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
2.1.2 Konserniliikearvo	25 245	29 178		
2.1.3 Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	10 803	10 918	7 862	7 868
Rakennukset ja rakennelmat	29 129	29 714	14 544	14 299
Koneet ja kalusto	110 575	67 501	39 578	37 474
Muut aineelliset hyödykkeet	10 782	11 519	8 047	8 181
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	2 093	3 486	1 628	2 486
Yhteensä	163 382	123 138	71 660	70 309
2.1.4 Sijoitukset				
Osuudet saman konsernin yrityksissä			157 259	159 921
Osuudet osakkuusyrityksissä	7 456	6 404	1 286	1 282
Muut osakkeet ja osuudet	7 590	7 734	5 307	5 362
Yhteensä	15 045	14 138	163 853	166 566
2.1.1 Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet				
Hankintameno 1.1.	4 751	3 539	1 571	1 494
Muuntoero	-5	1		
Lisäykset	447	1 218	131	77
Vähennykset	-269	-7	-186	
Hankintameno 31.12.	4 924	4 751	1 517	1 571
Kertyneet poistot 31.12.	-2 902	-2 442	-1 127	-1 087
Kirjanpitoarvo 31.12.	2 021	2 309	389	485
Liikearvo				
Hankintameno 1.1.	46 131	45 016	1 700	1 700
Muuntoero	-1 416	954		
Lisäykset	144	865	3 492	
Vähennykset	-392	-704	-392	
Hankintameno 31.12.	44 467	46 131	4 799	1 700
Kertyneet poistot 31.12.	-9 379	-6 702	-1 125	-1 226
Kirjanpitoarvo 31.12.	35 088	39 429	3 675	474
Muut pitkävaikutteiset menot				
Hankintameno 1.1.	1 624	1 104	184	184
Muuntoero	-74	48		
Lisäykset	44	615	244	
Vähennykset	-26	-143	-25	
Hankintameno 31.12.	1 567	1 624	404	184
Kertyneet poistot 31.12.	-925	-693	-280	-115
Kirjanpitoarvo 31.12.	642	931	123	69

TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
Ennakkomaksut				
Hankintameno 1.1.	87	132	18	27
Muuntoero				
Lisäykset	522	87	335	18
Vähennykset	-15	-132	-15	-27
Hankintameno 31.12.	594	87	337	18
2.1.2 Konserniliikearvo				
Hankintameno 1.1.	41 231	37 246		
Muuntoero				
Lisäykset	999	4 002		
Vähennykset	-136	-17		
Hankintameno 31.12.	42 094	41 231		
Kertyneet poistot 31.12.	-16 849	-12 053		
Kirjanpitoarvo 31.12.	25 245	29 178		
2.1.3 Aineelliset hyödykkeet				
Maa-alueet				
Hankintameno 1.1	7 695	7 155	4 645	4 098
Muuntoero	-136	85		
Lisäykset	85	609	7	551
Vähennykset	-63	-154	-13	-4
Hankintameno 31.12.	7 580	7 695	4 639	4 645
Arvonkorotukset	3 223	3 223	3 223	3 223
Kirjanpitoarvo 31.12.	10 803	10 918	7 862	7 868
Rakennukset				
Hankintameno 1.1.	53 913	47 588	27 942	27 938
Muuntoero	-495	120		
Lisäykset	2 563	7 003	2 454	4
Vähennykset	-253	-798	-29	
Hankintameno 31.12.	55 729	53 913	30 367	27 942
Kertyneet poistot 31.12.	-29 200	-26 799	-18 423	-16 243
Arvonkorotukset	2 600	2 600	2 600	2 600
Kirjanpitoarvo 31.12.	29 129	29 714	14 544	14 299
Koneet ja kalusto				
Hankintameno 1.1.	165 538	146 434	95 681	91 998
Muuntoero	-1 209	493		
Lisäykset	82 537	34 466	13 705	15 800
Vähennykset	-8 345	-15 855	-4 713	-12 116
Hankintameno 31.12.	238 520	165 538	104 673	95 681
Kertyneet poistot 31.12.	-127 945	-98 037	-65 094	-58 207
Kirjanpitoarvo 31.12.	110 575	67 501	39 578	37 474

KONSERNI

EMOYHTIÖ

Tuhansina euroina

1.1.–31.12.2003

1.1.–31.12.2002

1.1.–31.12.2003

1.1.–31.12.2002

Konserni on ottanut rahoitusleasingsopimuksilla vuokralle hyödykkeitä, jotka sisältyvät Koneet ja kalusto -taulukoon seuraavasti:

Hankintamenoa aktivoitu rahoitusleasingsopimuksen perusteella

Lisäykset	63 817			
Kertyneet poistot	-20 170			
Kirjanpitoarvo 31.12.	43 647			

Muut aineelliset hyödykkeet

Hankintameno 1.1.	19 275	17 295	12 925	10 589
Muuntoero	-160	63		
Lisäykset	807	2 812	515	2 341
Vähennykset	-357	-895	-147	-5
Hankintameno 31.12.	19 565	19 275	13 292	12 925
Kertyneet poistot 31.12.	-8 783	-7 757	-5 245	-4 743
Kirjanpitoarvo 31.12.	10 782	11 519	8 047	8 181

Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat

Hankintameno 1.1.	3 486	3 152	2 486	1 489
Muuntoero	-89	99		
Lisäykset	3 780	6 327	1 339	4 789
Vähennykset	-5 084	-6 092	-2 197	-3 791
Hankintameno 31.12.	2 093	3 486	1 628	2 486

2.1.4 Sijoitukset

Osuudet saman konsernin yrityksissä

Hankintameno 1.1.			159 921	155 334
Lisäykset			1 838	4 735
Vähennykset			-4 499	-149
Hankintameno 31.12.			157 259	159 921

Osuudet osakkuusyhteisöissä

Hankintameno 1.1.	6 404	6 475	1 282	1 274
Muuntoero	-307	288		
Lisäykset	1 405	879	4	8
Vähennykset	-46	-1 239		
Hankintameno 31.12.	7 456	6 404	1 286	1 282

Muut osakkeet

Hankintameno 1.1.	6 370	5 821	3 998	4 001
Muuntoero	-1			
Lisäykset	83	754	17	52
Vähennykset	-227	-205	-72	-55
Hankintameno 31.12.	6 225	6 370	3 943	3 998
Arvonkorotukset	1 364	1 364	1 364	1 364
Kirjanpitoarvo 31.12.	7 590	7 734	5 307	5 362

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
2.1.5 Arvonkorotukset				
Maa-alueet				
Arvo 1.1.	3 223	3 223	3 223	3 223
Arvo 31.12.	3 223	3 223	3 223	3 223
Rakennukset				
Arvo 1.1.	2 600	2 600	2 600	2 600
Arvo 31.12.	2 600	2 600	2 600	2 600
Osakkeet				
Arvo 1.1.	1 364	1 581	1 364	1 581
Vähennys		-216		-216
Arvo 31.12.	1 364	1 364	1 364	1 364
2.2 VAIHTUVAT VASTAAVAT				
2.2.1 Vaihto-omaisuus				
Aineet ja tarvikkeet	14 914	15 193	7 336	7 538
Tontit	38 898	35 421		
Keskeneräiset työt	11 796	10 509		
Keskeneräiset huoneistot	56 259	47 650		
Valmiit huoneistot	29 867	29 921		
Valmisteet/tavarat 1)	27 651	24 425	25 332	23 296
Yhteensä	179 384	163 120	32 668	30 834
1) Sisältää v. 2003 valmistuksen kiinteitä yleismenoja	3 467		2 390	
2.2.2 Pitkäaikaiset saamiset				
Lainasaamiset	74	92	52	69
2.2.3 Laskennallinen verosaaminen				
Jaksotuseroista	1 078	899		
2.2.4 Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	137 810	121 125	11 287	9 548
Saamiset samaan konserniin kuuluvilta yrityksiltä				
Myyntisaamiset			2 916	2 975
Muut saamiset			29 253	47 498
Siirtosaamiset			173	173
Yhteensä			32 342	50 646
Saamiset osakkuusyrittä				
Myyntisaamiset	69	2		2
Lainasaamiset	21 227	10 034	139	160
Muut saamiset	2 602	6 622	154	268
Siirtosaamiset	45 363	37 705	6 465	4 619
Yhteensä	69 192	54 361	6 758	5 046

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	207 071	175 489	50 386	65 243
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät:				
Projektituloaminen	33 226	24 272		
Versaaminen	4 247	2 259	2 873	1 035
Henkilöstökulujen jaksotus	1 606	1 847	532	916
Muut siirtosaamiset	6 285	9 327	3 059	2 668
Yhteensä	45 363	37 705	6 465	4 619
2.2.5 Rahoitusarvopaperit				
Muut arvopaperit	20 310	6 446	18 478	5 904
2.3 OMA PÄÄOMA				
Osakepääoma 1.1.	34 043	34 043	34 043	34 043
Osakepääoma 31.12.	34 043	34 043	34 043	34 043
Ylikurssirahasto 1.1	5 750	5 750	5 675	5 675
Ylikurssirahasto 31.12.	5 750	5 750	5 675	5 675
Arvonkorotusrahasto 1.1.		105		105
Vähennys		-105		-105
Arvonkorotusrahasto 31.12.				
Voitto edellisiltä tilikausilta 1.1.	165 686	155 090	154 093	107 587
Osingonjako	-51 064	-18 723	-51 064	-18 723
Siirto arvonkorotusrahastosta		105		105
Muuntoero	-673	-243		
Voitto edellisiltä tilikausilta 31.12.	113 949	136 229	103 029	88 969
Tilikauden voitto	22 447	29 457	15 737	65 124
Oma pääoma yhteensä	176 189	205 479	158 483	193 810
Voitonjakokelpoiset varat 31.12.	124 780	153 758	118 766	154 093
2.4 TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ				
Kertynyt poistoero 31.12.			13 460	14 987
2.5 PAKOLLISET VARAUKSET				
Takuuvaraukset	4 849	4 219		
Muut pakolliset varaukset	341	812		
Yhteensä	5 189	5 030		

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
2.6 VIERAS PÄÄOMA				
2.6.1 Laskennallinen verovelka				
Tilinpäättösiirroista	8 751	7 367		
Arvonkorotuksista	2 084	2 063	2 084	2 063
Jaksotuseroista	4 772	5 927		
Yhteensä	15 607	15 357	2 084	2 063
2.6.2 Pitkäaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	83 547	78 632	26 483	30 466
Eläkelainat	1 568	3 140		
Rahoitusleasingvelat	42 022			
Muut pitkäaikaiset velat	6 207	5 292	359	1 096
Yhteensä	133 344	87 063	26 843	31 562
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua				
Lainat rahoituslaitoksilta	10 977	23 122	7 400	11 100
Rahoitusleasingvelat	8 198			
Yhteensä	19 175	23 122	7 400	11 100
2.6.3 Lyhytaikainen vieras pääoma				
Lainat rahoituslaitoksilta	78 439	28 862	62 983	19 972
Eläkelainat	1 652	1 652		
Rahoitusleasingvelat	6 690			
Saadut ennakot	105 548	96 899		
Ostovelat	37 689	40 443	6 206	9 722
Ostovelat konserniyrityksille			399	641
Muut velat konserniyrityksille			58 592	52 365
Muut velat	35 230	34 245	4 991	5 256
Siirtovelat	61 554	58 041	13 519	10 344
Yhteensä	326 804	260 143	146 690	98 299
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät:				
Projektikulovelka	5 791	3 982		
Tuloverovelka	8 438	8 598	46	
Henkilöstökulujen jaksotus	43 501	38 526	12 055	9 940
Muut siirtovelat	3 824	6 936	1 417	404
Yhteensä	61 554	58 041	13 519	10 344
2.7 OSATULOUTUKSEN VAIKUTUS TASEESEEN				
Vaihto-omaisuus				
Keskeneräiset työt yhteensä	279 177	294 069		
Osatuloutus	-267 381	-283 560		
Keskeneräiset työt taseessa	11 796	10 509		

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
Lyhytaikainen vieras pääoma				
Saadut ennakkomaksut yhteensä	380 956	393 759		
Osatuloutus	-275 407	-296 860		
Saadut ennakkomaksut taseessa	105 548	96 899		

2.8 VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

Velat ja niiden vakuudeksi annetut kiinnitykset ja pantit

Rahalaitoslainat	52 306	35 297	8 830	10 091
Annetut kiinteistökiinnitykset	1 821	1 942		
Annetut yritysikiinnitykset	87 955	59 332	23 546	23 546
Yhteensä	89 776	61 274	23 546	23 546

Muut omasta puolesta annetut kiinnitykset ja pantit

Annetut kiinteistökiinnitykset	5 502	6 849	69	281
Annetut yritysikiinnitykset	17 382	22 966	1 682	1 682
Pantatut arvopaperit	6 306	7 513	3 208	3 208
Yhteensä	29 191	37 328	4 959	5 171

Konserniyritysten puolesta annetut kiinnitykset

Annetut yritysikiinnitykset			33 000	33 000
-----------------------------	--	--	--------	--------

Kiinnitykset ja pantit yhteensä

Annetut kiinteistökiinnitykset	7 324	8 791	69	281
Annetut yritysikiinnitykset	105 337	82 298	58 228	58 228
Pantatut arvopaperit	6 306	7 513	3 208	3 208
Yhteensä	118 967	98 602	61 505	61 717

Takaukset

Konserniyritysten puolesta			235 444	225 195
Osakkuusyritysten puolesta	885	984	585	784
Yhteensä	885	984	236 029	225 978

Leasingvastuut

Seuraavana vuonna maksettavat	1 859	9 740	6 362	5 304
Myöhemmin maksettavat	2 103	35 009	19 507	19 159
Yhteensä	3 963	44 749	25 869	24 463

Rahoitusleasing kirjattu konsernissa velaksi vuonna 2003

Factoringvastuut	11 146	9 195		
------------------	--------	-------	--	--

Johdannaispöimukset

Valuuttatermiinit				
Nimellisarvo	31 592	29 347	31 521	29 153
Käypä arvo	424	-131	431	-117

Tuhansina euroina	KONSERNI		EMOYHTIÖ	
	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002	1.1.–31.12.2003	1.1.–31.12.2002
Valuuttaoptiot, ostetut				
Nimellisarvo	1 188			
Käypä arvo	10			
Valuuttaoptiot, asetetut				
Nimellisarvo	594			
Käypä arvo	-6			
Korko-optiot, ostetut				
Nimellisarvo	9 874	12 370	9 874	12 370
Käypä arvo	24	22	24	22
Korko-optiot, asetetut				
Nimellisarvo	9 874	12 370	9 874	12 370
Käypä arvo	-709	-187	-709	-187
Koronvaihtosopimukset				
Nimellisarvo	24 316		24 316	
Käypä arvo	-101		-101	

Osakkeet ja osuudet

1 000 euroa	Konsernin omistusosuus		Emoyhtiön omistusosuus		Muiden kons.yritysten omistusosuus kp-arvo
	%	%	kpl	kp-arvo	
Konserniyritysosakkeet					
Oy Finnasfalt Ab, Helsinki	100,0	100,0	200	10	
Forssan Betonituote Oy, Forssa	100,0	100,0	2 000	3 305	
Kvalitetsasfalt i Mellansverige Ab, Ruotsi	75,0	75,0	7 500	5 266	
Lemcon Baumanagement GmbH, Saksa	100,0	100,0	100	21	
Lemcon Company S.A., Luxemburg	100,0	100,0	1 605	31	
Lemcon Latvija SIA, Latvia	100,0	100,0	600	1 835	
Lemcon (UK) Ltd, Iso-Britannia	100,0	100,0	100		
LMK VEJ A/S, Tanska	100,0	100,0	45 500	18 972	
ZAO Lemminkäinen Dor Stroi (Lemdorstroi), Venäjä	100,0	100,0	49	544	
Lemminkäinen Eesti As, Viro	100,0	100,0	40	3	
UAB Lemminkäinen Lietuva, Liettua	99,5	99,5	3 730 971	3 479	
Lemminkäinen Svenska Ab, Ruotsi	100,0	100,0	10	12	
ZAO Lemruf, Venäjä	100,0	100,0	12	3	
Omni-Sica Oy, Helsinki	100,0	100,0	50	9	
Oy Roofing Ab, Helsinki	100,0	100,0	200	16	
Sica Oy, Helsinki	100,0	100,0	1 003	55 946	
Oü Sten Killustik, Viro	100,0	100,0	400		
TEK Holding Oy, Helsinki	100,0	100,0	900	37 859	
Tielinja Oy, Helsinki	100,0	100,0	75	309	
Fjellhammer Asphalt AS, Norja	100,0				113
UAB Kelio Linija, Liettua	100,0				3
Lemminkäinen Norge AS, Norja	100,0				8 882
As Rajar TI, Viro	100,0				101

1 000 euroa	Konsernin omistusosuus %	Emoyhtiön omistusosuus			Muiden kons.yritysten omistusosuus kp-arvo
		%	kpl	kp-arvo	
VAe A/S, Tanska	51,0				1 196
Valmisbetonitehdas Betmix Oy, Tampere	100,0				2 235
Lemcon Oy, Helsinki	100,0	100,0	100	1 682	
ICM International Construction Management, Unkari	85,6				467
Lemcon Networks Oy, Helsinki	76,0				304
Lemcon Polska Sp.z o.o, Puola	100,0				387
Lemcon Vilnius UAB, Liettua	100,0				979
ZAO Lemstroj, Venäjä	100,0				18
Neccos Oy, Helsinki	100,0				52
WPL-System Oy, Helsinki	100,0				42
Lemcon Bauprojekt-Management GmbH, Itävalta	76,0				28
Lemcon Canada Ltd, Kanada	76,0				1
Lemcon do Brasil Ltda, Brasilia	76,0				245
Lemcon Épitöipari Kft, Unkari	76,0				28
Lemcon (Philippines) Inc., Filippiinit	76,0				222
Lemcon Pte Ltd, Singapore	76,0				7
OOO Lemcon Rus, Venäjä	76,0				
Lemcon (Thailand) Ltd, Thaimaa	76,0				51
Lemcon USA Corporation, Yhdysvallat	76,0				1
Pasila Telecom Oy, Helsinki	76,0				8
Oy Alfred A. Palmberg Ab, Helsinki	100,0	51,5	2 551	27 960	10 392
AAP-Insinöörit Oy, Helsinki	100,0				9
Byggnads Ab Forsström Rakennus Oy, Kokkola	75,0				151
Oy Konte Ab, Vaasa	90,9				168
Oka Oy, Kouvola	70,0				2 463
Palmberg-Rakennus Oy, Oulu	100,0				168
Palmberg TKU Oy, Turku	90,0				687
Palmberg-Urakoitsijat Oy, Hyvinkää	90,0				45
Rakennusliike A. Taskinen Oy, Kitee	70,0				1 920
Rakennusliike S. Horttanainen Oy, Porvoo	100,0				67
Rakennus-Otava Oy, Jyväskylä	100,0				605
Rakennustoimisto Palmberg Oy, Tampere	70,0				572
Savocon Oy, Kuopio	88,3				417
Ab Jakobe Oy, Pietarsaari	84,9				1 087
Oy Kokkobe Ab, Kokkola	90,3				1 452
Rekab Entreprenad Ab, Ruotsi	80,0				243
Tekmanni Oy, Helsinki	82,6				1 469
Sähköliike Tekno Oy, Kokkola	46,2				1 422
UAB Tecmen Vilnius, Liettua	82,6				2
Tekmanni Eesti AS, Viro	82,6				6
Tekmanni Service Oy, Helsinki	82,6				8
Tekmen SPB, Venäjä	82,6				8
ZAO Tekmen SS, Venäjä	82,6				2
Turun Rakennusputki Oy, Turku	49,5				658
Yhteensä				157 259	39 394

Osakkuusyrittösakkeet

Pointti-Talo Oy, Lahti	45,0	45,0	27	293	
Talter AS, Viro	49,6	49,6	4 188	993	2 103
Laing-Loy Management Ltd, Iso-Britannia	50,0				29
Lemcon Ballast Nedam N.V, Hollanti	50,0				128
Bricks AS, Norja	50,0				27
Lörenskog Asfalt ANS, Norja	50,0				1 037
Martin Haraldstad AS, Norja	50,0				748
Moelv Grus AS, Norja	50,0				147
Nordasfalt AS, Norja	50,0				978
Ullensaker Asfalt AS, Norja	50,0				556
Oy Tara-Element Ab, Kokkola	48,9				417
Yhteensä				1 286	6 170

Muut osakkeet ja osuudet

					Yhteensä 1 000 euroa
Kiinteistöosakkeet					2 585
Asunto-osakkeet					3 400
Muut osakkeet ja osuudet					1 605
Yhteensä					7 590

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut

	2003 Milj. euroa	2003 Milj. euroa Proforma ¹⁾	2002 Milj. euroa	2001 Milj. euroa	2000 Milj. euroa	1999 Milj. euroa
Liikevaihto	1 359,0		1 255,8	1 116,5	964,6	826,4
Vienti ja ulkomaantoiminta	289,3		249,0	202,5	117,6	139,6
% liikevaihdosta	21,3		19,8	18,1	12,2	16,9
Liikevoitto	48,8		56,7	69,7	50,2	42,8
% liikevaihdosta	3,6		4,5	6,2	5,2	5,2
Voitto ennen satunnaiseriä	41,5		48,5	61,7	46,4	39,9
% liikevaihdosta	3,1		3,9	5,5	4,8	4,8
Voitto ennen veroja	41,8	41,5	48,5	61,7	46,4	39,9
% liikevaihdosta	3,1		3,9	5,5	4,8	4,8
Tilikauden voitto	22,4	22,1	29,5	55,1	29,3	26,4
% liikevaihdosta	1,7	1,6	2,3	4,9	3,0	3,2
Pysyvät vastaavat	242,0	198,4	209,3	197,8	169,5	124,5
Vaihto-omaisuus	179,4	175,9	163,1	145,2	137,2	114,6
Rahoitusomaisuus	252,7	251,8	215,5	212,6	192,5	153,4
Oma pääoma	176,2	175,9	205,5	195,0	154,5	139,6
Vähemmistöosuus	17,0		14,8	10,5	7,5	3,3
Korollinen vieras pääoma	224,1	175,4	119,8	138,6	120,6	73,3
Koroton vieras pääoma	256,9	257,9	247,8	211,5	216,5	176,3
Taseen loppusumma	674,1	626,1	587,9	555,6	499,2	392,5
Oman pääoman tuotto, % ²⁾	12,7		15,4	31,4	19,9	20,6
Sijoitetun pääoman tuotto, %	13,3	14,2	17,1	23,0	20,7	21,7
Omaraisuusaste, %	34,0	37,1	44,9	41,7	36,9	43,5
Gearing, %	93,0	67,8	36,7	44,1	54,0	33,1
Korollinen nettovelka	179,6	130,9	80,7	90,7	87,5	47,3
Bruttoinvestoinnit	23,0		48,7	94,0	72,4	42,2
% liikevaihdosta	1,7		3,9	8,4	7,5	5,1
Tilaukanta 31.12.	593,0		567,9	440,7	451,1	386,6
Henkilöstön määrä	7 167		6 773	6 311	4 487	3 500

1) Vaihto-omaisuus ja rahoitusleasing on käsitelty vanhojen laskentaperiaatteiden mukaisesti.

2) Vuonna 2001 tuloutunut 15,2 milj. euron määräinen veronpalautus heikentää tunnusluvun vertailtavuutta.

Tunnuslukujen laskentakaavat

SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-%

Tulos ennen satunnaisia eriä + korko- ja muut rahoituskulut x 100

Taseen loppusumma - korottomat velat

(keskimäärin tilikauden aikana)

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO-%

Tulos ennen satunnaisia eriä - verot x 100

Oma pääoma + vähemmistöosuus (keskimäärin tilikauden aikana)

OMAVARAISUUSASTE, %

Oma pääoma + vähemmistöosuus x 100

Taseen loppusumma - saadut ennakot

GEARING, %

Korollinen vieras pääoma - rahoitusarvopaperit - rahat ja pankkisaamiset x 100

Oma pääoma + vähemmistöosuus

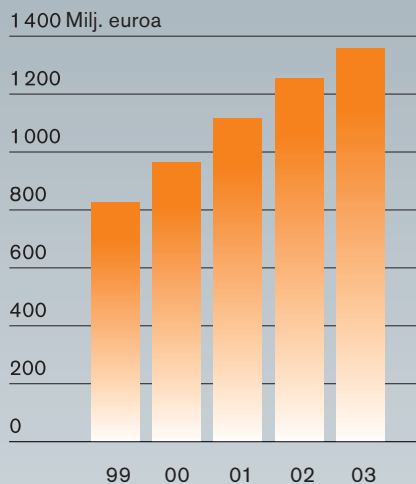
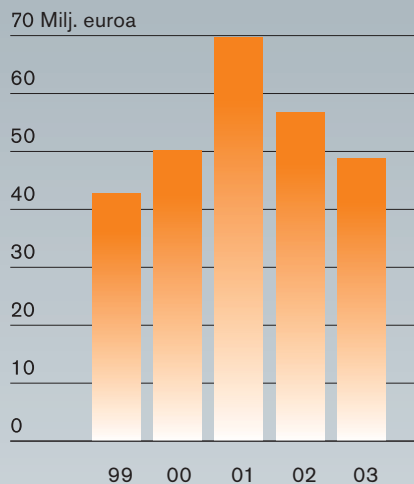
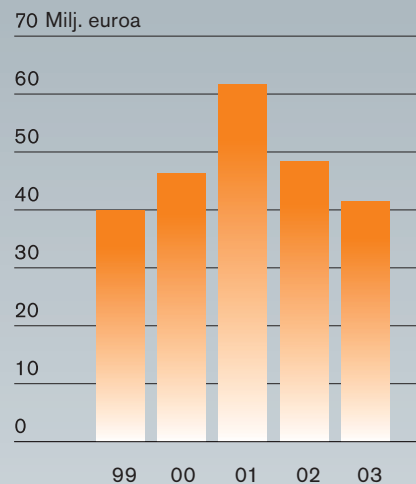
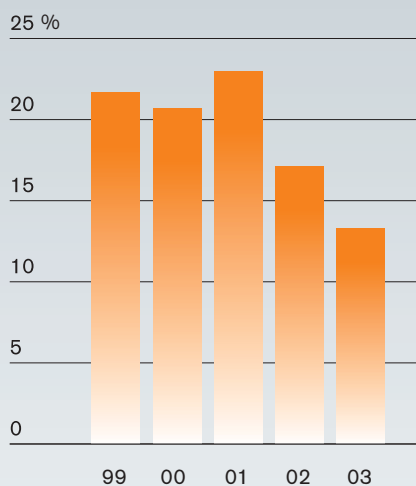
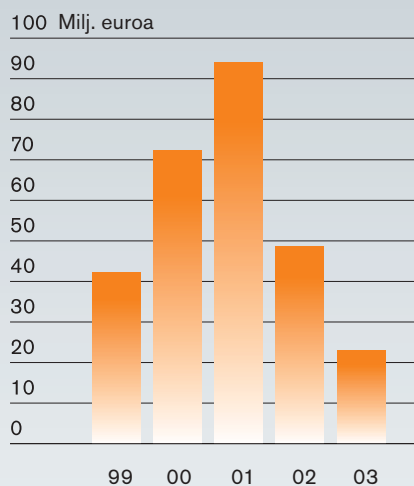
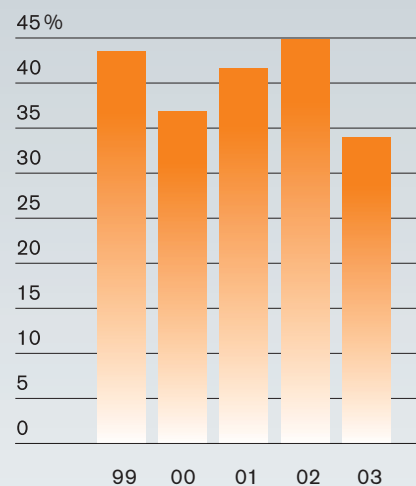
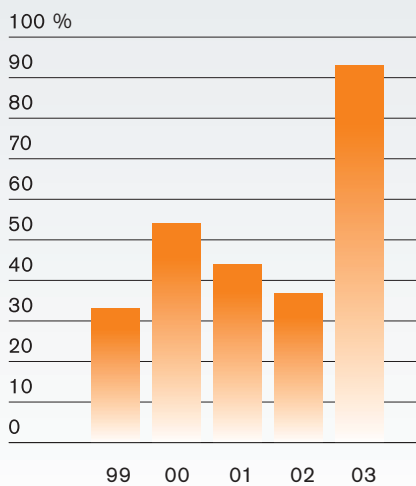
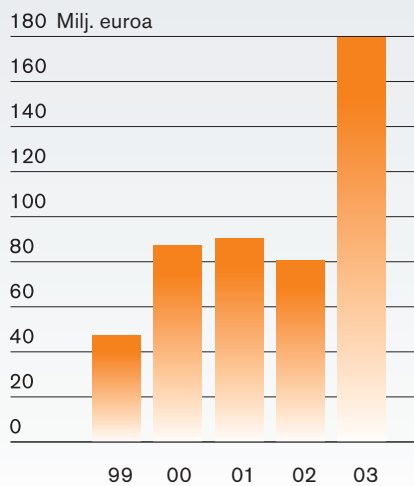
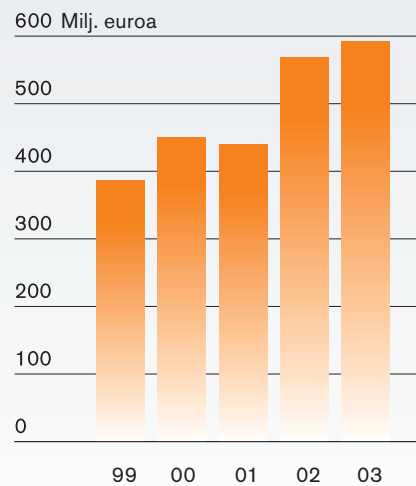
KOROLLINEN NETTOVELKA

Korolliset velat - rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset

HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ

Tilikauden kuukausittaiset henkilöstömäärät yhteensä

Tilikauden kuukausien lukumäärä

Liikevaihto**Liikevoitto****Tulos ennen satunnaiseriä****Sijoitetun pääoman tuotto****Bruttoinvestoinnit****Omavaraisuusaste****Gearing****Korollinen nettovelka****Tilaukanta**

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Lemminkäinen Oyj:n osakkeet ovat arvo-osuusjärjestelmässä. Osake noteerataan Helsingin Pörssissä. Yhtiöllä on markkinatakaajasopimus Nordea Securities Oyj:n kanssa. Yhtiön osakepääoma on 34 042 500 euroa. Osakkeen nimellisarvo on 2 euroa ja osakkeiden lukumäärä 17 021 250 kappaletta. Yhtiöllä on yksi osakesarja.

Osakkeiden kurssi ja vaihto

Lemminkäinen Oyj:n osakkeen keskipurssi oli tilikauden aikana 17,39 euroa (15,23). Tilikauden lopussa kurssi oli 17,00 euroa (16,00) ja osakekannan markkina-arvo oli 289,4 milj. euroa (272,3). Yhtiöllä oli vuoden lopussa 2 807 osakkeenomistajaa (2 065). Osakkeita vaihdettiin 2 193 022 (959 724) kappaletta.

Arvopaperimarkkinalain 2 luvun 9 §:n mukaiset ilmoitukset

Tilikauden jälkeen on yhtiölle tehty yksi arvopaperimarkkinalain 2 luvun 9 §:n mukainen ilmoitus, jonka mukaan Pohjola-konsernin omistusosuus Lemminkäinen Oyj:n osakkeista on alittanut yhden kahdeskymmenesosan Lemminkäinen Oyj:n osakepääomasta ja äänimäärästä.

Osakassopimukset

Yhtiön tiedossa ei ole sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi merkitystä äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

Osakeantivaltuus

Yhtiön hallituksella ei ole voimassa olevaa osakeantivaltuutusta eikä valtuutusta päättää vaihtovelkakirja- tai optiolainasta.

Omat osakkeet

Yhtiön hallituksella ei ole voimassa olevaa valtuutusta hankkia yhtiön omia osakkeita.

Johdon osakkeenomistus

Yhtiön hallituksen jäsenet ja toimitusjohtaja omistivat 31.12.2003 Lemminkäinen Oyj:n osakkeita 7 503 312, kappaletta, joka on 44,1 % yhtiön osakkeista ja niiden tuotamasta äänimäärästä.

Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2003

	Osakemäärä kpl	% osakekannasta
Heikki Pentti	3 813 956	22,41
Erkki J. Pentti	3 673 956	21,58
Olavi Pentti	3 673 953	21,58
Vahinkovakuutusosakeyhtiö Pohjola	856 800	5,03
Etra-Invest Oy Ab	444 400	2,61
Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma	441 100	2,59
Placeringsfonden Aktia Capital	365 822	2,15
Tukinvest Oy	201 600	1,18
Etera Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö	156 600	0,92
Placeringsfonden Aktia Secura	100 600	0,59
Eläke-Fennia Keskinäinen Vakuutusyhtiö	82 200	0,48
Lamy Oy	82 000	0,48
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi	81 400	0,48
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	71 900	0,42
Kuntien Eläkevakuutus	68 100	0,40
Yhteensä, 15 suurinta	14 114 387	82,90

Omistajaryhmät 31.12.2003

	Osakemäärä kpl	% osakemäärästä	Osakemäärä kpl	% osakekannasta
Kotitaloudet	2 508	89,35	12 964 229	76,17
Yritykset	200	7,13	1 195 129	7,02
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	20	0,71	1 477 798	8,68
Julkisyhteisöt	8	0,28	842 700	4,95
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	58	2,07	293 448	1,73
Ulkomaiset omistajat	8	0,28	7 235	0,04
Hallintarekisteröidyt	5	0,18	228 411	1,34
Yhteistilillä			12 300	0,07
Yhteensä	2 807	100,00	17 021 250	100,00

Osakemäärien jakauma 31.12.2003

Osakemäärä kpl/osakas	Osakemäärä kpl	% osakemäärästä	Osakemäärä kpl	% osakekannasta
1-100	506	18,03	29 654	0,17
101-1000	1 888	67,26	739 241	4,34
1 001-10 000	364	12,97	1 126 583	6,62
10 001-100 000	38	1,35	1 167 555	6,86
100 001-1 000 000	8	0,28	2 784 052	16,36
1 000 001-	3	0,11	11 161 865	65,58
Yhteistilillä			12 300	0,07
Yhteensä	2 807	100,00	17 021 250	100,00

Osakeantioikaistut osakekohtaiset tunnusluvut

Euroa	2003	2003 Proforma	2002	2001	2000	1999
Tulos/osake (EPS) ²⁾	1,30		1,73	3,23	1,72	1,55
Oma pääoma/osake	10,35	10,33	12,07	11,46	9,08	8,20
Osinko/osake	1,50 ¹⁾		3,00	1,10	0,84	0,84
Osinko/tulos, % ²⁾	115,3		173,4	34,0	48,9	54,3
Efektiiivinen osinkotuotto, %	8,8		18,8	8,5	7,0	8,6
Hinta/voitto-suhde (P/E)	13,1		9,2	4,0	7,0	6,3
Osakkeen kurssikehitys						
keskikurssi	17,39		15,23	12,86	11,89	8,78
alin kurssi	13,40		13,00	11,00	10,00	7,25
ylin kurssi	20,90		17,00	13,90	14,00	10,10
kurssi kauden lopussa	17,00		16,00	13,00	12,00	9,80
Osakekannan markkina-arvo, milj.	289,4		272,3	221,3	204,3	166,8
Osakkeiden vaihdon kehitys 1000 kpl	2 193		960	460	1 185	1 658
% kokonaismäärästä	12,9		5,6	2,7	7,0	9,7
Osakkeiden lukumäärä						
kaudella keskimäärin, 1000 kpl	17 021		17 021	17 021	17 021	17 021
kauden lopussa, 1000 kpl	17 021		17 021	17 021	17 021	17 021

1) Hallituksen ehdotus

2) Vuonna 2001 tuloutunut 15,2 milj. euron määräinen veronpalautus heikentää näiden tunnuslukujen vertailtavuutta.

Tunnuslukujen laskentakaavat

TULOS/OSAKE

Tulos ennen satunnaisia eriä - verot - vähemmistöosuus

Osakeantioikaistu osakemäärä keskimäärin

OMA PÄÄOMA/OSAKE

Oma pääoma

Osakeantioikaistu osakemäärä tilikauden lopussa

OSINKO/OSAKE

Tilikaudelta jaettu osinko

Osakeantioikaistu osakemäärä tilikauden lopussa

OSINKO/TULOS, %

Tilikaudelta jaettu osinko x 100

Tulos ennen satunnaisia eriä - verot - vähemmistöosuus

EFEKTIIVINEN OSINKOTUOTTO, %

Osinko/osake x 100

Osakeantioikaistu kurssi tilikauden lopussa

PE-LUKU

Osakeantioikaistu kurssi tilikauden lopussa

Tulos/osake

OSAKEANTIOIKAISTU KESKIKURSSI

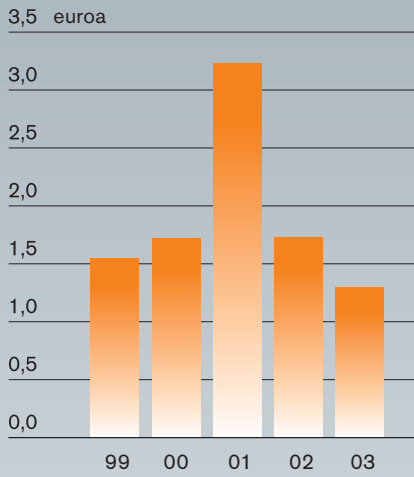
Osakkeen euromääräinen kokonaisvaihto

Tilikauden vaihdettujen osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä

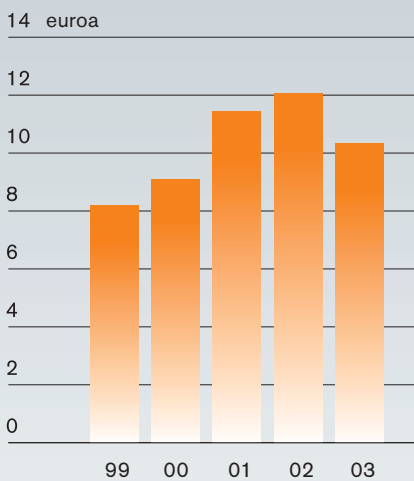
OSAKEKANNAN MARKKINA-ARVO

Osakkeiden lukumäärä x kurssi tilikauden lopussa

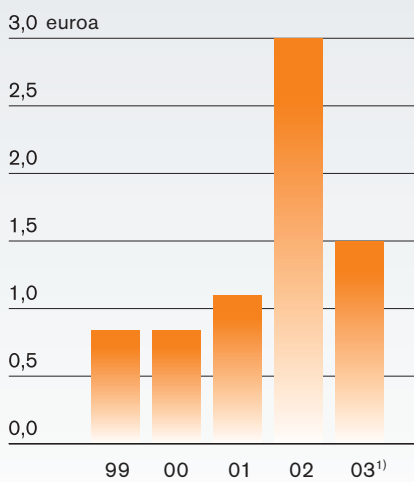
Tulos/osake

Oma pääoma/osake

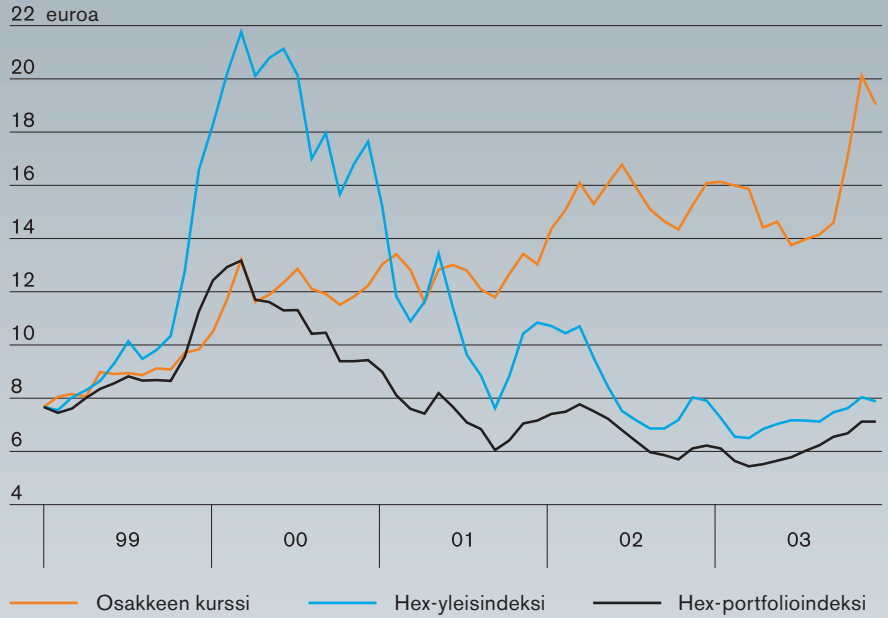

Osinko/osake

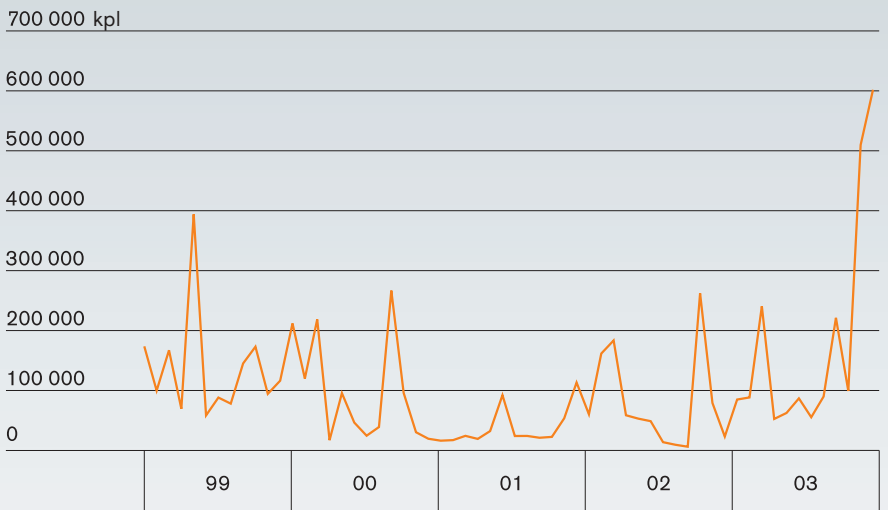

1) Hallituksen ehdotus

Osakkeen keskipörssi/kk

Osakkeen vaihtomäärä/kk

Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä

Konsernitaseen 31.12.2003 mukaan konsernin voitonjakokelpoinen oma pääoma on 124 780 148,31 euroa. Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n voitonjakokelpoinen oma pääoma taseen 31.12.2003 mukaan on 118 765 725,64 euroa, josta voittovarot edellisiltä tilikausilta ovat 103 028 843,08 euroa ja tilikauden voitto 15 736 882,56 euroa. Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2003 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 1,50 euroa osaketta kohti eli yhteensä 25 531 875,00 euroa, jolloin voittovaroihin jää 93 233 850,64 euroa.

Helsingissä 11. päivänä helmikuuta 2004

Heikki Pentti
Erkki J. Pentti

Teppo Taberman
Sakari Tamminen

Berndt Brunow
Juhani Sormaala
toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Lemminkäinen Oyj:n osakkeenomistajille

Olemme tarkastaneet Lemminkäinen Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2003. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin että emoyhtiön tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta osakeyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa ja vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta. Hallituksen esitys jakokelpoisten varojen käsittelystä on osakeyhtiölain mukainen

Helsingissä 2. maaliskuuta 2004

Jan Holmberg, KHT

Jarmo Alén, KHT

Emoyhtiön hallitus

Erkki J. Pentti

- s. 1948
- merkonomi
- hallituksen jäsen vuodesta 1975
- Tahko-Chalet Oy:n toimitusjohtaja
- konsernin palvelukseen 1973
- omistaa 3 673 956 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Heikki Pentti

- s. 1946
- vuorineuvos, diplomiekonomi
- hallituksen puheenjohtaja vuodesta 1994
- hallituksen jäsen vuodesta 1969
- Lemminkäinen Oy:n toimitusjohtaja 1983–1993
- konsernin palvelukseen 1973
- Fortum Oyj:n, Myllykoski Oyj:n ja Pohjola-Yhtymä Oyj:n hallituksen jäsen
- omistaa 3 813 956 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Berndt Brunow

- s. 1950
- diplomiekonomi
- hallituksen jäsen vuodesta 2002
- Oy Karl Fazer Ab:n toimitusjohtaja 2003–
- yli 20 vuotta metsäteollisuuden johtotehtävissä sekä kotimaassa että ulkomailla
- UPM Kymmene Oyj:n ja Sanitec Oy:n hallituksen jäsen
- omistaa 10 000 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Teppo Taberman

- s. 1944
- taloustieteiden maisteri
- hallituksen varapuheenjohtaja vuodesta 1998
- hallituksen jäsen vuodesta 1997
- hallitusammattilainen ja taloudellinen neuvonantaja vuodesta 1995
- yli 20 vuotta pankkitoiminnassa, joista mm. varatoimitusjohtajana kahdessa eri pankissa
- Oy Rettig Ab:n, Oy G.W. Sohlberg Ab:n, Ingman Group Oy Ab:n, Larox Oyj:n, Paloheimo Oy:n ja SKS-Tekniikka Oy:n hallituksen jäsen
- ei omista Lemminkäinen Oyj:n osakkeita

Sakari Tamminen

- s. 1953
- kauppatieteiden maisteri
- hallituksen jäsen vuodesta 2003
- Rautaruukki Oyj:n toimitusjohtaja 2004–
- Rautaruukki Oyj:n varatoimitusjohtaja 2003
- Rauma-Repola Oy:n, Rauma Oy:n ja Metso Oyj:n johtotehtävissä v. 1987–2003
- SanomaWSOY Oyj:n, Kuusakoski Group Oy:n ja Kuusakoski Oy:n, Pörssisäätiön hallituksen jäsen
- ei omista Lemminkäinen Oyj:n osakkeita

Lemminkäinen-konsernin johto

Juhani Sormaala

- s. 1950
- diplomi-insinööri, diplomiekonomi
- Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja vuodesta 1994
- Oy Alfred A. Palmberg Ab:n toimitusjohtaja 1986–93
- Lemminkäinen Oyj:n kehitysjohtaja 1985–86
- konsernin palvelukseen 1981
- Rakennusteollisuus RT ry, hallituksen jäsen 2000–
- Keskinäinen vakuutusyhtiö Tapiola, hallintoneuvoston jäsen 1998–
- hallituksen puheenjohtaja Tekmanni Oy:ssä 2000–, Lemcon Oy:ssä 1994–, sekä Oy Alfred A. Palmberg Ab:ssa 1994–
- omistaa 5 400 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Jukka Ovaska

- s. 1950
- yo-merkonomi
- talousjohtaja 1994–
- konsernin palvelukseen 1979
- hallituksen jäsen Oy Alfred A. Palmberg Ab:ssa 1994–, Lemcon Oy:ssä 1994– ja Tekmanni Oy:ssä 2000–
- omistaa 900 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Ari Junttila

- s. 1955
- diplomi-insinööri
- johtaja, Päällystys- ja kiviainesryhmä 2002–
- Lemminkäinen Oyj johtaja, Rakennusmateriaaliryhmä 1996–2002
- yksikönjohtaja, Kattoyksikkö 1992–1996
- yksikönjohtaja, Optimiyksikkö 1990–1992
- konsernin palvelukseen 1983
- Tekmanni Oy:n hallituksen jäsen 2000–
- Asfalttiliitto ry:n hallituksen jäsen 2002–
- omistaa 5 500 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Erkki Lönnrot

- s. 1954
- rakennusinsinööri
- johtaja, Rakennusmateriaaliryhmä 2002–
- Lemminkäinen Oyj Kattourakointi, johtaja 1999–2002
- urakointipäällikkö, 1993–1998
- konsernin palvelukseen 1980
- Rakennusteollisuus RT ry, hallituksen jäsen 2002–
- Kattoliitto ry, hallituksen puheenjohtaja 1997–
- omistaa 500 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Matti A. Mantere

- s. 1945
- diplomi-insinööri
- Lemcon Oy:n toimitusjohtaja 1992–
- Lemminkäinen Oyj Rakennusryhmän johtaja, 1987–1991
- vientitehtävissä 1977–1987
- konsernin palvelukseen 1975
- Oy Alfred A. Palmberg Ab, hallituksen jäsen 1996–
- ei omista Lemminkäinen Oyj:n osakkeita

Risto Bono

- s. 1942
- diplomi-insinööri, kauppatieteen maisteri
- Oy Alfred A. Palmberg Ab:n toimitusjohtaja 1994–
- johtaja, Oy Alfred A. Palmberg Ab, 1990–93
- varatoimitusjohtaja, Continental Air Conditioning International, Belgia 1985–1991
- Rakennusteollisuus RT ry, Talonrakennusjaoksen hallituksen jäsen 2003–
- hallituksen jäsen Tekmanni Oy:ssä 2001–, sekä Lemcon Oy:ssä 1994–
- omistaa 3 000 Lemminkäinen Oyj:n osaketta

Antero Huhta

- s. 1947
- insinööri
- Tekmanni Oy:n toimitusjohtaja 2000–
- Rakennustoimisto A Puolimatka Oy/NCC Oy rakennustuotannon johtaja 1989–2000
- linjajohtaja 1986–1989
- Talotekniikka-liitto, hallituksen jäsen 2000–
- LVI-TU, hallituksen jäsen 2000–
- Oy Alfred A. Palmberg Ab:n hallituksen jäsen 2001–
- ei omista Lemminkäinen Oyj:n osakkeita

Lemminkäinen-konsernin hallinto

Lemminkäisen arvot

Kannattava liiketoiminta. Liiketoiminnan ydintavoite on kannattavuus. Vain kannattavalla liiketoiminnalla voidaan turvata osakkeenomistajien, henkilöstön ja muiden sidosryhmien edut.

Tyytyväiset asiakkaat. Lemminkäisen haluaa luoda ja ylläpitää hyviä ja pitkäaikaisia asiakassuhteita. Yhtiö selvittää ja kartoittaa systemaattisesti asiakkaidensa tarpeita sekä tyytyväisyyttä yhtiön tuotteisiin ja palveluihin.

Hyvinvoiva henkilöstö. Henkilöstön ammattitaitoa ylläpidetään ja kehitetään jatkuvalla koulutuksella, tehtäväkierrolla sekä muilla henkilöstöohjelmilla. Työkyvyn ylläpitämiseen ja työturvallisuuskysymyksiin kiinnitetään erityistä huomiota.

Ympäristöä arvostava rakentaminen. Lemminkäinen haluaa toimia ympäristöä arvostavan rakentamistavan asiantuntijana.

Konsernin rakenne

Lemminkäinen-konsernissa on viisi liiketoiminta-alueita. Emoyhtiön toiminta on jaettu Päällystys- ja kiviainesryhmään ja Rakennusmateriaaliryhmään. Tytäryhtiöt Lemcon Oy, Oy Alfred A. Palmberg Ab ja Tekmanni Oy toimivat kukin omalla liiketoiminta-alueellaan.

Emoyhtiön hallitus

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous valitsee vuosittain yhtiön hallitukseen vähintään neljä ja enintään kahdeksan jäsentä. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy vaalia ensiksi seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Yhtiön hallituksessa oli vuonna 2003 viisi jäsentä. He olivat Berndt Brunow, Erkki J. Pentti, Heikki Pentti, Teppo Taberman, Juhani Sormaala (21.3.2003 asti) sekä Sakari Tamminen (21.3.2003 alkaen). Yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista riippumattomia olivat Berndt Brunow, Teppo Taberman ja Sakari Tamminen.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Vuonna 2003 puheenjohtajana toimi Heikki Pentti ja varapuheenjohtajana Teppo Taberman.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus kokoontuu yleensä kuukausittain. Tilikaudella 2003 kokouksia pidettiin 11 kappaletta. Jäsenten läsnäolo prosentti hallituksen kokouksissa oli 93.

Hallitus käsittelee työjärjestyksensä mukaiset asiat sekä päättää konsernia koskevista laajakantoisista ja periaatteellisista merkittävistä asioista. Hallitus tekee yhtiöjärjestyksensä määrätyn toimialan puiteissa päätökset mm. uusille liiketoiminta-alueille laajentumisesta sekä vanhoista liiketoiminnoista luopumisesta. Hallitus vahvistaa konserniyhtiöiden budjetit osana konsernin budjettia ja tekee konsernin kannalta keskeiset investointi- ja rahoituspäätökset. Lisäksi hallitus päättää mm. konsernin ympäristö- ja vakuutuspolitiikan sisällöstä.

Hallitus nimittää ja erottaa toimitusjohtajan ja tämän välittömät alaiset. Lisäksi se päättää toimitusjohtajan ja tämän välittömien alaisten palkan, palkkiot ja muut edut. Hallitus päättää myös konsernin kannustepalkkiojärjestelmien periaatteet.

Koska hallituksen jäsenmäärä on pieni ja koska hallitus kokoontuu usein, se kykenee hyvin hoitamaan valvontaan, nimityksiin ja palkitsemiseen liittyvät tehtävänsä omaan työjärjestykseensä kuuluvina. Tämän vuoksi hallitukselle asioita valmistelevia valiokuntia ei ole toistaiseksi katsottu tarpeelliseksi perustaa.

Hallituksen kokouksissa toimitusjohtaja esittelee hallitukselle konsernin eri liiketoiminta-alueita koskevan katsauksensa sekä konsernin taloudelliset raportit.

Hallituksen jäsenten palkkioista päättää yhtiökokous. Vuonna 2003 hallituksen puheenjohtajan palkkio oli 11 000 euroa kuukaudessa ja hallituksen jäsenen palkkio 1 900 euroa kuukaudessa.

Hallitus arvioi toimintaansa säännöllisesti sisäisenä itsearviointina.

Toimitusjohtaja

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja vastaa yhtiön liiketoiminnan käytännön johtamisesta ja suunnittelusta. Toimitusjohtaja huolehtii myös konsernitasolla strategisesti merkittävien toimenpiteiden, kuten yritysjärjestelyjen valmisteleminen sekä hallituksen päät-

tämien toimenpiteiden täytäntöönpanosta. Lisäksi toimitusjohtaja huolehtii siitä, että yhtiön johtamisresurssit ovat riittävät ja että yhtiön hallinto toimii asianmukaisesti. Yhtiön toimitusjohtajana on vuodesta 1994 toiminut Juhani Sormaala.

Toimitusjohtajalla on oikeus jäädä eläkkeelle 60 vuotta täytettyään. Tällöin hänen eläkkeensä on yhtiön ottaman lisäeläkevakuutuksen johdosta 60 % TEL:n mukaisesta eläkepalkasta.

Vuonna 2003 toimitusjohtajalle maksettu rahapalkka oli 325 084 euroa, joka sisälsi 30 000 euron määräisen tulospalkkion.

Toimitusjohtajasopimuksen irtisanomisaika on 6 kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoa sopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 18 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä.

Muu johto ja alakonsernien hallinto

Lemminkäisen johtoon kuuluvat toimitusjohtajan lisäksi Lemminkäisen talousjohtaja sekä konsernin liiketoiminta-alueiden johtajat eli Päälystys- ja kiviainesryhmän johtaja, Rakennusmateriaaliryhmän johtaja, Lemcon Oy:n, Oy Alfred A. Palmberg Ab:n ja Tekmanni Oy:n toimitusjohtajat. Liiketoiminta-alueiden johtajat ja talousjohtaja ovat operatiivisesti Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajan suoria alaisia. Yhtiössä ei ole erillistä konsernitason johtoryhmää.

Tytäryhtiöiden hallituksen jäsenet ovat yleensä Lemminkäinen-konsernin palveluksessa olevia johtohenkilöitä. Suurten tytäryhtiöiden toimitusjohtajat toimivat johtamansa tytäryhtiön hallituksen kokouksissa esittelijöinä, ja hallituksen puheenjohtajana toimii Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja. Suurten tytäryhtiöiden toimitusjohtajat toimivat vähintään yhden toisen suuren Lemminkäisen tytäryhtiön hallituksen jäsenenä. Tytäryhtiöiden hallituksen jäsenen tehtävästä ei makseta erillisiä palkkioita konsernin palveluksessa oleville henkilöille.

Palkitsemisjärjestelmä

Yhtiöllä ei ole voimassaolevia optio-ohjelmia eikä muita osakesidonnaisia palkitsemisjärjestelmiä.

Lemminkäinen-konsernin johdon palkitsemisjärjestelmä muodostuu tulokseen perustuvasta vuosipalkkiosta ja taloudellisen lisäarvon syntymiseen perustuvasta pitkäaikaisesta sitouttamisjärjestelmästä. Lemminkäisen hallitus vahvistaa palkitsemisjärjestelmän raja-arvot vuosittain. Tulokseen perustuva vuosipalkkio voi olla enintään 30 % vuoden rahapalkasta. Sitouttamisjärjestelmän mukainen palkkio voi olla enintään 6 kuukauden rahapalkan määräinen.

Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja sisäinen tarkastus

Sisäinen valvonta

Konsernin liiketoimintaa ja varainhoidon valvontaa seurataan tehokkailla suunnittelu- ja seurantajärjestelmillä, tulosyksikkökohtaisella raportointijärjestelmällä sekä sisäisen tarkastuksen avulla. Suurin osa yhtiön johtamis- ja toimintajärjestelmistä on dokumentoitu ja/tai sertifioitu. Järjestelmien toimivuutta ja niiden noudattamista seurataan paitsi sisäisesti, myös mm. sertifioinnit suorittaneiden ulkopuolisten tahojen toimesta.

Riskienhallinta

Lemminkäisen riskit jaetaan kuuteen kategoriaan: markkinariskit, projektiriskit, rahoitusriskit, luottotappioriskit, ympäristöriskit sekä tapaturmat ja vahingot.

Markkinariskit

Markkinariskeistä merkittävin on kotimaan uudisrakentamisen suhdanneherkkyys. Tätä riskiä hallitaan sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti. Lemminkäisen konsernirakenteessa useimmista muista rakennusliikkeitä poiketen suhdanneherkstä kotimaan talonrakentamisesta riippuvaisten liiketoiminta-alueiden osuus on ainoastaan noin puolet. Toiminnallisesti markkinariskeihin varaudutaan ylläpitämällä sellaista joustavuutta ja muutosherkkyyttä, joka antaa valmiuden ryhtyä nopeisiin sopeutustoimiin markkinatilanteen sitä vaatiessa.

Projektiriskit

Rakennusurakointi on määritelmällisesti riskinottoa. Jokaiseen urakkaan liittyy riski sen arvioitujen kustannusten ylittymisestä. Tätä riskiä hallitaan kolmella tavalla. Ensinnäkin liiketoimintaa on suunnattu siten, että keskimääräinen urakkakoko on varsin pieni. Lemminkäisen suurimpienkaan urakoiden vuosittainen liikevaihtosuus ei ylitä n. 5 % konsernin liikevaihdosta, jolloin yksittäisen urakan epäonnistumisella ei voi olla oleellista merkitystä konsernin tulokselle. Toiseksi yhtiö on valikoiva päättäessään tarjottavista hankkeista. Hankkeita, joista ei ole riittävästi aikaisempaa kokemusta tai joihin ei ole osoitettavissa osaavia resursseja, ei tarjota. Kolmanneksi projektien hallintaan ja

sen kehittämiseen kiinnitetään jatkuvaa ja suurta huomiota. Perustajaurakoitavien asunto- ja liikekohteiden myyntiriskiä hallitaan siten, että niitä ei aloiteta ilman esimarkkinointia ja riittäviä ennakkovarauksia. Kaavoittamatonta maata tai rakennus-oikeutta ei hankita varastoon ilman selviä suunnitelmia siitä, milloin rakentaminen voidaan aloittaa ja ketkä voisivat olla kohteen käyttäjät ja omistajat.

Rahoitusriskit

Kaikki merkittävät yritys- ja liiketoimintakaupat arvioidaan kriittisesti niiden tuotaman kassavirran ja niiden tasevaikutusten kannalta. Korke- ja valuuttariskeiltä suojaudutaan tavanomaisin keinoin. Toiminnan luonteesta johtuvan kausiluototuksen korkojaksot ovat lyhyitä ja muiden luottojen korkojaksot enimmäkseen pitkiä. Valuuttamääräiset saatavat ja ulkomaisten tytäryhtiöiden osakepääomat suojataan.

Luottotappiot

Lemminkäisen luottotappiot ovat aina olleet toiminnan laajuuteen nähden vähäiset. Merkittävimmät riskit tässä suhteessa liittyvät toimintaan Venäjällä. Pääsääntönä Venäjän projekteissa on rakentaminen ainoastaan ennakkomaksuja vastaan. Mikäli luottotappioriskiä poikkeuksellisesti otetaan, se on aina ennakoita suhteutettu kyseisen hankkeen kateodotuksiin.

Ympäristöriskit

Konsernin toimintaan liittyvät ympäristöriskit kartoitetaan ennalta. Riskien arviointi ja riskienhallintatyö on osa konsernin normaalia toimintaa. Ympäristöriskejä on minimoitu vähentämällä toiminnasta aiheutuvia päästöjä sekä parantamalla poltto- ja voiteluaineiden ja muiden kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin turvallisuutta. Ympäristöasioiden hoitoa ja konsernin toiminnan vaikutuksia ympäristöön seurataan jatkuvasti sisäisin seuranta- ja tarkkailuohjelman.

Tapaturmat ja vahingot

Konsernin käyttöomaisuus on vakuutettu vahinkojen varalta vuosittain emoyhtiön hallituksessa vahvistettavan vakuutuspolitiikan mukaisesti. Rakennusyrityksen työtapaturma-alttiudesta johtuen työsuojelun kehittämiseen kiinnitetään erityistä ja jatkuvaa huomiota.

Sisäinen tarkastus

Yhtiön sisäinen tarkastus avustaa hallitusta sen valvontatehtävässä. Hallitus hyväksyy sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen ja vuosittaisen tarkastussuunnitelman. Sisäinen tarkastus toimii hallituksen alaisuudessa ja toimitusjohtajan valvonnassa. Sisäinen tarkastus raportoi hallituksen puheenjohtajalle ja toimitusjohtajalle tarkastustuloksistaan, ja esittää puolivuositin raporttinsa hallitukselle.

Sisäisen tarkastuksen keskeisenä tehtävänä on tutkia ja arvioida Lemminkäinen-konsernin riskien hallinnan ja yksiköiden sisäisen tarkkailun tehokkuutta ja toimivuutta. Sisäisen tarkastuksen tulee tehtävässään tarkastaa, että taloudellinen informaatio on oikeaa ja riittävää, että toimintaperiaatteita, säädöksiä ja ohjeita sekä raportointi- ja laatujärjestelmiä noudatetaan, että omaisuus on suojattu menetyksiltä ja että resursseja käytetään taloudellisesti ja tehokkaasti. Sisäinen tarkastus toimii lisäksi asiantuntijana tehtävälueeseensa liittyvissä kehittämishankkeissa sekä tekee erityisselvityksiä hallituksen tai johdon toimeksiannosta.

Tilintarkastus

Lemminkäinen Oyj:n tilintarkastajina tilikaudella vuonna 2003 toimivat Jan Holmberg, KHT ja Jarmo Alén, KHT. Varatilintarkastaja oli KHT-yhteisö Oy Joe Sundholm & Co Ab, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimi Kim Karhu, KHT.

Lemminkäinen Oyj:n tilintarkastajille maksettiin tilintarkastustehtävästään vuonna 2003 palkkiona 69 500 euroa ja konsultointipalkkioina 35 250 euroa.

Sisäpiiriohje

Lemminkäinen Oyj:ssä noudatetaan 1.3.2000 käyttöön otettua sisäpiiriohjetta. Ohje sisältää Helsingin Pörssin, Keskukskauppakamarin ja Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliiton valmisteleman sisäpiiriohjeen säännökset.

Ohjeen perusteella pysyviksi sisäpiiriläisiksi määritellään lakimääräiset sisäpiiriläiset sekä henkilöt, jotka tehtävissään saavat säännöllisesti yhtiön arvopaperin arvoon olennaisesti vaikuttavaa tietoa. Osavuosikatsauksen ja tilinpäätöstiedotteen julkaisemista edeltävä ajanjakso, jolloin yhtiön pysyvät sisäpiiriläiset eivät saa käydä kauppaa yhtiön liikkeeseen laskevilla arvopapereilla, on 21 vuorokautta.

Suositus listayhtiöiden hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä

Lemminkäinen Oyj noudattaa HEX:n, Keskukskauppakamarin sekä Teollisuuden ja Työntantajain Keskusliiton 1.7.2004 voimaantulevaa suositusta listayhtiön hallinnointi- ja ohjausjärjestelmistä.

Tietoja osakkeenomistajille

Yhtiökokous

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään perjantaina 19.3.2004 klo 15.00 Hotelli Palacessa, 10. krs, Eteläranta 10, Helsinki.

Kokouksessa käsitellään yhtiöjärjestyksen 11 §:ssä mainitut asiat sekä hallituksen ehdotus, että voimassa olevan yhtiöjärjestyksen pykälä 9 muutettaisiin kuulumaan seuraavasti:

”9 § Tilintarkastaja. Yhtiössä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppa-kamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajan toimikausi päättyy vaalia ensiksi seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.”

Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiöjärjestyksen 11 §:n 8 ja 10 kohtaan tehdään 9 §:n muuttamisesta johtuva täsmennys.

Osakkeenomistajat, jotka edustavat n. 65 % yhtiön osakkeiden tuottamista äänistä, ovat ilmoittaneet ehdottavansa yhtiökokoukselle, että hallituksen jäseniksi valittaisiin suostumuksensa mukaisesti Berndt Brunow, Heikki Pentti, Erkki J. Pentti, Teppo Tamberman ja Sakari Tamminen.

Lisäksi mainitut osakkeenomistajat ovat ilmoittaneet ehdottavansa yhtiökokoukselle, että tilintarkastajaksi valittaisiin suostumuksensa mukaisesti KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy.

Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalla, joka 9.3.2004 on merkityn osakkeenomistajaksi Suomen Arvopaperikeskus Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon.

Myös osakkeenomistajalla, jonka osakkeita ei ole siirretty arvo-osuusjärjestelmään, on oikeus osallistua yhtiökokoukseen edellyttäen, että osakkeenomistaja on rekisteröity yhtiön osakerekisteriin ennen 28.10.1994. Tässä tapauksessa osakkeenomistajan on esitettävä yhtiökokouksessa osakekirjansa tai muu selvitys siitä, että osakkeiden omistusoikeutta ei ole siirretty arvo-osuustilille.

Osakkeenomistajien, jotka haluavat osallistua yhtiökokoukseen, on ilmoitettava siitä viimeistään tiistaina, 16.3.2004 klo 14.00 mennessä. Ilmoittautumiset ottaa vastaan Maritta Laitinen, puh. (09) 159 9303. Ilmoittautumisen voi lähettää myös postitse osoitteella Lemminkäinen Oyj, Maritta Laitinen, PL 23, 00241 Helsinki tai telefaxilla, (09) 159 9510 tai sähköpostilla osoitteella maritta.laitinen@lemminkainen.fi

Ilmoittautumisen on oltava perillä ennen ilmoittautumisajan päättymistä. Valtakirja, jonka nojalla asiamies edustaa osakkeenomistajaa, pyydetään toimittamaan yhtiölle ilmoittautumisajan loppuun mennessä.

Tilinpäätösasiakirjojen jäljennökset ovat nähtävissä yhtiön pääkonttorissa Esterinportti 2, 00240 Helsinki 3.3.2004 alkaen. Jäljennökset tilinpäätösasiakirjoista lähetetään pyynnöstä osakkeenomistajille.

Ehdotus voittovarojen käytöstä

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2003 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 1,50 euroa osaketta kohti eli yhteensä 25 531 875,00 euroa. Osinko maksettaisiin osakkaalle, joka on osingonmaksun täsmäytyspäivänä 24.3.2004 merkitty Suomen Arvopaperikeskus Oy:n pitämään yhtiön omistajaluetteloon. Osingon maksupäivä olisi 31.3.2004.

Taloudelliset katsaukset

Lemminkäinen Oyj julkaisee vuonna 2004 vuosikertomuksen lisäksi seuraavat taloudelliset katsaukset:

11.2.2004 tilinpäätöstiedote tilikaudelta 2003

12.5.2004 osavuositarkaus 1.1.–31.3.2004

11.8.2004 osavuositarkaus 1.1.–30.6.2004

10.11.2004 osavuositarkaus 1.1.–30.9.2004

Osavuositarkaukset julkaistaan suomeksi ja englanniksi internet-osoitteessa www.lemminkainen.fi

Vuosikertomus ilmestyy suomeksi ja englanniksi. Yhtiön osakasluetteloon merkityt osakkaat saavat vuosikertomuksen postitse. Vuosikertomus on myös saatavilla yhtiön pääkonttorista.

Taloudellisia raportteja voi tilata yhtiön Tiedotuksesta, puh. (09) 159 9511 tai sähköpostiosoitteesta kirjasto@lemminkainen.fi

Yhteystiedot

PÄÄKONTTORI

LEMMINKÄINEN OYJ

Esterinportti 2,
00240 Helsinki
Puhelin (09) 15 991
Telefax (09) 140 672
Sähköposti:
tiedotus@lemminkainen.fi
www.lemminkainen.fi

PIIRIKONTTORIT

FORSSA

Kaikulantie 57, 30100 Forssa
(03) 424 0300

HUITTINEN

Risto Rytin katu 22
32700 Huittinen
(02) 569 236

HÄMEENLINNA

Tölkkimäentie 4
13130 Hämeenlinna
(03) 628 0010, 628 0020

IISALMI

Louhenkatu 7, 74100 Iisalmi
(017) 816 861

IMATRA

Karjalantie 857, 55800 Imatra
(05) 473 8666

JOENSUU

Parrutie 1, 80100 Joensuu
(013) 264 210

JYVÄSKYLÄ

Vasarakatu 1, 40320
Jyväskylä
(014) 334 400

KAJAANI

Brahenkatu 16 as. 9
87100 Kajaani
(08) 613 1303

KEMI

Valtakatu 30, 94100 Kemi
(016) 221 647

KOKKOLA

Outokummuntie
67100 Kokkola
(06) 831 1089

KOTKA

Valajantie 7, 48230 Kotka
(05) 210 4300, 210 4340

KOUVOLA

Alakyläntie 23, 45100 Kouvola
(05) 375 6910

KUOPIO

Yrittäjätie 17, 70150 Kuopio
(017) 264 4000

KUUSAMO

Kalliovaara, 93600 Kuusamo
(08) 851 4468

LAHTI

Kerintie 20, 15500 Lahti
(03) 874 200

LAPPEENRANTA

Ruukintie 9
53500 Lappeenranta
(05) 5442 010, 5442 020

Ruukintie 1

53500 Lappeenranta
(05) 5442 030

LOHJA

Puistokatu 25, 08150 Lohja
(019) 362 0231

Pysäkkitie 14, 08680 Muijala

(019) 335 245

MIKKELI

Kaarikuja 1 C 20
50170 Mikkeli
(015) 366 034

OULU

Sälpätie 5, 90630 Oulu
(08) 556 0111

PORI

Tuomolantie 2, 28360 Pori
(02) 646 2505, 646 0961

RAAHE

Kirkkokatu 28 B, 92100 Raahе
(08) 223 7019

SALO

Perämiehenkatu 9
24100 Salo
(02) 777 828

SAVONLINNA

Ahertajantie 11
57230 Savonlinna
(015) 515 750

SEINÄJOKI

Teollisuustie 11
60100 Seinäjoki
(06) 420 3500

TAMPERE

Possijärvenkatu 3
33400 Tampere
(03) 237 6600

Teollisuustie 23

33330 Tampere
(03) 244 5111

TURKU

Voimakatu 13, 20520 Turku
(02) 274 6611

TUUSULA

Sammonmäki
Puusepätie 11
PL 10, 04361 Tuusula
(09) 870 441

VAASA

Teollisuustie 11
65610 Mustasaari
(06) 322 3557, 322 1656

VALKEAKOSKI

Vainionkatu 2
37600 Valkeakoski
(03) 584 4344

VANTAA

Elannontie 5
01510 Vantaa
(09) 478 4410

TUOTANTOLAITOKSET

BETONITUOTETEHTAAT

Sammonmäki, PL 10,
04361 Tuusula
(09) 870 441

Ollostentie 66

16300 Orimattila
(03) 887 450

Soraseulan Betonituotetehtas

Teollisuustie 23
33330 Tampere
(03) 244 5111

LUONNONKIVITEHTAAT

Kölkynvuorentie 6
44500 Viitasaari
(014) 570 010

BITUMITUOTETEHTAS

(KATEAINEET)

Puistokatu 25-27

08150 Lohja
(019) 362 0201

TYTÄRYHTIÖT KOTIMAASSA

LEMCON OY

Esterinportti 2
00240 Helsinki
(09) 15 991
Toimitusjohtaja
Matti A. Mantere

Parrutie 1, 80100 Joensuu

(013) 120 085

Voimakatu 13, 20520 Turku

(02) 2746 611

Lemcon Networks Oy

Esterinportti 2
00240 Helsinki
(09) 15 991
Toimitusjohtaja Juha Nurmi

OY ALFRED

A. PALMBERG AB
Esterinportti 2
00240 Helsinki
(09) 15 991

Toimitusjohtaja Risto Bono

Palmberg TKU Oy

Käsityöläiskatu 9
20100 Turku
(02) 2751 800
Toimitusjohtaja Mikko
Pirhonen

Palmberg-Urakoitsijat Oy
Uudenmaankatu 32-34
05800 Hyvinkää
(019) 475 9100
Toimitusjohtaja Ahti Kara

Oka Oy
Ilmarinkuja 3, 45100 Kouvola
0201 741 200
Toimitusjohtaja Jorma
Tamminen

Rakennustoimisto
Palmberg Oy
Satakunnankatu 22 E
33210 Tampere
(03) 3397 1100
Toimitusjohtaja
Jukka Terhonen

Rakennus-Otava Oy
Pajatie 8, 40630 Jyväskylä
(014) 339 3800
Toimitusjohtaja Jussi Kari

Oy Konte Ab
Olympiakatu 16, 65100 Vaasa
(06) 323 0311
Toimitusjohtaja Göran Pellfolk

Byggnads Ab Forsström
Rakennus Oy
Äströminkuja, 67100 Kokkola
(06) 823 2200
Toimitusjohtaja
Peter Forsström

Palmberg-Rakennus Oy
Valtatie 21, 90500 Oulu
(08) 514 4600
Toimitusjohtaja Ahti Heikka

Savocon Oy
Kauppakatu 28 B 3.krs
70110 Kuopio
(017) 266 3400
Toimitusjohtaja
Martti Kankkunen

Rakennusliike A. Taskinen Oy
Arppentie 26, 82500 Kitee
(013) 680 6610
Toimitusjohtaja Ari Laamanen

TEKMANNI OY
Mikkolantie 1 B
00640 Helsinki
(09) 35 031
Toimitusjohtaja Antero Huhta

ESPOO
Sinikalliontie 12
02630 Espoo
(09) 512 3930

FORSSA
Murrontie 3, 30420 Forssa
(03) 412 7555

HYVINKÄÄ
Siltakatu 21, 05900 Hyvinkää
(019) 456 5400

HÄMEENLINNA
Helsingintie 70
13430 Hämeenlinna
(03) 644 141

JOENSUU
Ukkolantie 21, 80130 Joensuu
(013) 126 811

JYVÄSKYLÄ
Vasarakatu 9
40320 Jyväskylä
(014) 334 9211

JÄMSÄ
Koskentie 1, 42100 Jämsä
(014) 749 8800

KEMI
Asentajankatu 6, 94600 Kemi
(016) 271 329

KOKKOLA
Vasarakuja 9, 67100 Kokkola
(06) 832 6200

KOTKA
Rautatienkatu 2, 48100 Kotka
(05) 212 377

KOUVOLA
Valtakatu 20 C
45100 Kouvola
(05) 371 1010

KUOPIO
Kartanonkatu 2
70700 Kuopio
(017) 264 6600

LAHTI
Sopenkorvenkatu 15
15800 Lahti
(03) 544 7800

LAPPEENRANTA
Eteläkatu 12 B
53500 Lappeenranta
(05) 610 0611

LOHJA
Sauvonrinne 2, 08500 Lohja
(019) 357 561

OULU
Jääsalontie 14, 90400 Oulu
(08) 534 4700

PORI
Itsenäisyydenkatu 42
28130 Pori
(02) 630 7400

PORVOO
Asentajantie 9, 06150 Porvoo
(019) 5298 700

RAAHE
Ouluntie 11, 92100 Raahe
(08) 534 4700

RAUMA
Paananvahe 6, 26100 Rauma
(02) 549 8680

RIIHIMÄKI
Saranpää 2, 11130 Riihimäki
(019) 716 050

SEINÄJOKI
Päivöläkatu 40
60120 Seinäjoki
(06) 223 2500

SÄKYLÄ
Yrittäjätie 1, 27800 Säkyliä
(02) 867 1435

TAMPERE
Paasikiventie 16 C
33230 Tampere
(03) 236 7700

TURKU
Lukkosepänkatu 7
20320 Turku
(02) 515 1600

VAASA
Olympiakatu 3 B
65100 Vaasa
(06) 223 2600

VALKEAKOSKI
Asemantie 8
37630 Valkeakoski
(03) 585 0510

ÄÄNEKOSKI
Yrittäjänkatu 2
44150 Äänekoski
(014) 529 5200

TIELINJA OY
Päiviöntie 3, 12400 Tervakoski
(019) 760 460
Toimitusjohtaja
Harri Linnakoski

FORSSAN
BETONITUOTE OY
Kaikulantie 57
30100 FORSSA
(03) 4240 3300
Toimitusjohtaja Antti Hujanen

Itä-Suomen Valmisbetoni
Kaakkoiskaari 14
53500 Lappeenranta
(05) 416 1215

Punka-Betoni
Hiekkalahdentie 219,
58430 Kulennoinen
(015) 442 261

Valmisbetonitehdas Betmix Oy
Mäkrinteentie 38
36220 Kangasala
(03) 230 3300

OMNI-SICA OY
Esterinportti 2
00240 Helsinki
(09) 148 1144
Toimitusjohtaja Pekka Peho

ULKOMAAN KIINTEÄT TOIMIPAIKAT

Latvia
LEMCON LATVIJA SIA.
E. Birznieka Upisa 10-2
LV-1050 Riika
+371 72 87 010

Liettua
UAB LEMCON VILNIUS
UAB LEMMINKÄINEN
LIETUVA

YHTEYSTIEDOT

UAB KELIO LINIJA
Granito 4, 2028 Vilna
+370 52 641 426,
+370 52 641 648,
+370 52 640 330

UAB LEMMINKÄINEN
LIETUVA
Tilžės 53, 5799 Klaipeda
+370 46 314 354

UAB Tecmen Vilnius
c/o Mikkolantie 1 B
00640 Helsinki
+358 9 35 031

Norja
LEMMINKÄINEN NORGE AS
Fjellhamarveien 44 b
1472 Fjellhamar
+47 67 91 48 00

Røraskogen 16, 3739 Skien
+47 35 59 34 50

Hovemovegen 80,
2624 Lillehammer
+47 61 05 43 00

Industriveien 8, 9310 Sørreisa
+47 77 86 12 45

Puola
LEMCON POLSKA
Sp. Z O.O.
ul. Marconich 9/4
02-954 Varsova
+48 22 858 9837

Ruotsi
LEMCON LTD. FINLAND
Dalagatan 5 /2 tr.
11123 Tukholma
+46 8 5452 5380

KVALITETSASFALT I
MELLANSVERIGE AB
Brunnsgatan 38, 733 31 Sala
+46 22 437 550

Vargmötesvägen 2 C
186 30 Vallentuna
+46 8 514 308 50

REKAB ENTREPRENAD AB
Spårvägen 22
901 31 Uumaja
+46 90 128 750

Tanska
LMK VEJ A/S
Nørreskov Bakke 1
8600 Silkeborg
+45 8722 1500

Erikoistuotteet
(Confalt, sillat, urheilu)
Nørreskov Bakke 1
8600 Silkeborg
+45 8722 1500

Region Nord
Egelundvej 3, 8800 Viborg
+45 8727 5030

Region Syd
Jernbanegade 3A
6230 Rødekro
+45 7466 2444

Region Øst
Nordhavnsvej 2, 4600 Køge
+45 5664 6800

Unkari
ICM INTERNATIONAL
CONSTRUCTION
MANAGEMENT Rt.
H-1063 Budapest
Bajnok u. 13
+36 1 3120 484

Venäjä
ZAO LEMMINKÄINEN
DORSTROI
ZAO LEMSTROI
Ul. Narodnaja 12
109172 Moskova
+7 095 2340 647,
+7 095 956 04 71/72

ZAO LEMMINKÄINEN
DORSTROI
Prospekt Statsek 62
198097 Pietari
+7 812 183 6435

OOO LEMCON RUS
Nab. Martynova 4
197110 Pietari
+7 812 118 3486

ZAO Tekmen SS, Moscow
c/o Mikkolantie 1 B
00640 Helsinki
+358 9 35 031

OOO Tekmen SPb
St. Petersburg
c/o Mikkolantie 1 B
00640 Helsinki
+358 9 35 031

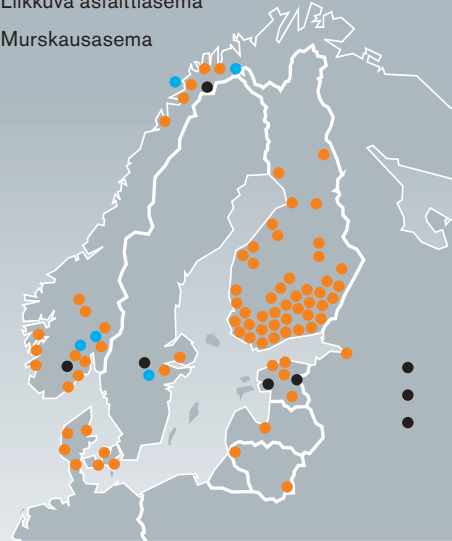
Viro
LEMMINKÄINEN EESTI AS
Liivalaia 14, 10118 Tallinna
+372 6 461 125

AS RAJAR TL
Paneeli tn 4-C, 11415 Tallinna
+372 6 212 313

AS TALTER
Betooni 28, 11415 Tallinna
+372 6057 550

Tekmanni Eesti OÜ
c/o Mikkolantie 1 B
00640 Helsinki
+358 9 35 031

- Asfaltiasema
- Liikkuva asfaltiasema
- Murskausasema

Lemminkäisellä on vahva jalansija Itämeren alueen päällystys- ja kiviainesmarkkinoilla. Karttaan merkityn lisäksi yhtiöllä on Suomessa toiminnassa 23 murskausasemaa.

Lemminkäinen-konserni internetissä

Lemminkäinen-konserni	www.lemminkainen.fi
Päällystysyksikkö	www.lemminkainen.fi/paallystys
	www.pikipoika.fi
Kiviainesyksikkö	www.lemminkainen.fi/kiviaines
Rakennusmateriaaliryhmä	www.insinööri.net
Kattoteollisuus	www.kerabit.com
Kattourakointi	www.laatukatto.com
Keskuslaboratorio	www.lemminkainen.fi/laboratorio
Tielinja Oy	www.tielinja.fi
Kvalitetsasfalt i Mellansverige AB	www.kvalasfalt.se
Forssan Betonituote Oy	www.forssanbetoni.fi
Omni-Sica Oy	www.omni-sica.fi
Lemcon Oy	www.lemcon.fi
	www.lemminkainen.ru
	www.lemcon.com
Lemcon Networks Oy	
ICM International	
Construction Management Rt.	www.icm.hu
Oy Alfred A. Palmberg Ab	www.palmberg.com
Byggnads Ab Forsström Rakennus Oy	www.forsstromrakennus.fi
Oy Kokkobe Ab	www.kokkobe.fi
Oy Konte Ab	www.konte.fi
Oka Oy	www.oka.fi
Rakennus-Otava Oy	www.rakennusotava.fi
Rakennustoimisto Palmberg Oy	www.palmberg-tampere.com
Palmberg-Rakennus Oy	www.palmberg-rakennus.fi
Palmberg TKU Oy	www.palmberg-tku.fi
Palmberg-Urakoitsijat Oy	www.palmberg-urakoitsijat.fi
Rakennusliike A. Taskinen Oy	www.taskinen.fi
Rekab Entreprenad Ab	www.rekab.se
Savocon Oy	www.savocon.fi
Tekmanni Oy	www.tekmanni.fi
Sähköliike Tekno Oy	www.kpnet.com/tekno/
LMK VEJ A/S (Tanska)	www.lmkvej.dk
Lemminkäinen Norge AS	www.lemminkainen.no
AS Talter	www.talter.ee

LEMMINKÄINEN

Lemminkäinen Oyj
Esterinportti 2, 00240 Helsinki
PL 23, 00241 Helsinki
Puh. (09) 15 991
Fax (09) 140 672
www.lemminkainen.fi